

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**FUTBOL SEYİRCİSİNİ ŞİDDETE YÖNELTEN
FAKTÖRLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mustafa BAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Hamdi PEPE

KONYA-2012

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**FUTBOL SEYİRCİSİNİ ŞİDDETE YÖNELTEN
FAKTÖRLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mustafa BAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Hamdi PEPE

KONYA-2012

S.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Mustafa BAR tarafından savunulan bu çalışma, jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Yrd.Doç.Dr. Mehibe AKANDERE
Selçuk Üniversitesi-BESYO

İmza

Danışman:

Yrd.Doç.Dr.Hamdi PEPE
Selçuk Üniversitesi-BESYO

İmza

Üye:

Yrd.Doç.Dr.Hakan Salim ÇAĞLAYAN
Selçuk Üniversitesi- BESYO

İmza

İmza

ONAY:

Bu tez, Selçuk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmenliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu tarih vesayılı kararıyla kabul edilmiştir.

İmza

Prof.Dr. Tefik TEKELİ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Günümüzde bütün kitleleri etkileyen spordan daha fazla verim elde edilebilmesi; ilk çağlardan günümüze kadar gelen spor ahlakı ve felsefesi ilke ve kurallarına bağlı kalmakla mümkün olabilecektir. Spor kavramı içerisinde öne çıkan, aslında bir ahlak kavramı ve eğitim ilkesi olarak kabul edilen fair play'in; hoşgörü, centilmenlik, erdemlilik, haklara saygı, iyiyi ve güzeli takdir etme, dürüstlük ve eşitlik gibi insani özellikleri içeren ve sporun da özünü oluşturan bu kavrama göre hareket etmek en önemli husus olduğu bilinmektedir (Pehlivan 2004).

Ülkemizde özellikle İstanbul ilinde bulunan takımların seyircilerinin şiddete yönelten faktörlere ilişkin düzeyleri medya ve kitle iletişim araçları sayesinde, topluma bakış açısı kazandırmaktadır.

Futbol seyircisini şiddete yönelten faktörlerin incelenmesini amaçlayan bu araştırma yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Çalışmanın bu seviyeye gelmesinde eleştiri, öneri ve katkılarıyla yardımcı olan her türlü gayretlerini ve teşviklerini esirgemeyen danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Hamdi PEPE'ye, desteklerini esirgemeyen eşim'e ve çocuklarıma, anketlerimize cevap veren futbol seyircilerine teşekkür ederim.

Mustafa BAR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vii
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Spor.....	2
1.1.1.Spor ve Spor Yarışmaları.....	2
1.1.2.Kuralları Belirlenmiş (Kural Yönetimli) Uygulama Olarak Spor.....	4
1.1.3.Sporun Toplumsal Mantığı.....	7
Sporun toplumbilimsel temelleri.....	8
Toplum ve spor.....	8
Toplumsallaşma ve spor.....	10
Toplumsal sınıflar ve spor.....	11
1.1.4.Sporun Değerler Sistemi.....	15
1.1.5.Sporun Yapısal Hedefi.....	16
1.1.6.Sporun Ahlaki Hedefi.....	16
1.2.Etik Kavramı.....	17
1.2.1.Ahlak ve Etik.....	18
1.3.Spor Etiği.....	20
1.4.Futbol.....	23
1.4.1.Futbolun Ortaya Çıkışı ve Dünya’da Gelişimi.....	26
1.4.2.Futbol’un Türkiye’de Gelişimi.....	27
1.5.Futbol Seyircisi.....	28
1.5.1.Futbol Seyircisinin Özellikleri.....	32
1.6.Şiddet.....	33
1.6.1.Sporda Şiddet.....	35

1.6.2.Futbolda Şiddet.....	36
1.6.3.Futbol’ da Seyirci Şiddeti.....	38
1.6.4.Şiddete Dayalı Hareketler ve Olaylar.....	39
1.7.Seyircilerin saldırgan olmalarında rol oynayan faktörler.....	42
1.7.1.Yaş.....	42
1.7.2.Cinsiyet.....	42
1.7.3.Aile.....	43
1.7.4.Eğitim.....	44
1.7.5.Çevre.....	46
1.7.6.Kültür.....	46
1.7.7.Ekonomi.....	47
1.7.8.Sosyal Tabaka.....	47
1.7.9.Medyanın Etkisi.....	48
1.7.10.Hakemler.....	48
1.7.11.Amigolar.....	48
1.7.12.Antrenörler.....	49
1.7.13.Kulüp Yöneticileri.....	49
1.7.14.Polis.....	50
1.8.Futbol ve Fair Play İlişkisi.....	50
2.GEREÇ ve YÖNTEM.....	54
2.1.Araştırmanın Yöntemi.....	54
2.2.Araştırmanın Evreni	54
2.3.Araştırmanın Örneklemi	54
2.4.Veriler Toplama Araçları.....	54
2.5.Araştırma Sınırlılıkları	55
2.6.Verilerin İstatistiksel Analizi.....	56
3.BULGULAR.....	57
3.1.Demografik Sonuçlar.....	57
3.2.Çapraz Tablolar	87

4.TARTIŞMA	90
5.SONUÇ ve ÖNERİLER	98
6.ÖZET	100
7.SUMMARY	101
8.KAYNAKLAR	102
9.EKLER	109
EK-A: Anket Formu	109
10.ÖZGEÇMİŞ	113

SİMGELER VE KISALTMALAR

IOC: Uluslararası Olimpiyat Komitesi

GSMH: Gayri Safi Milli Hâsıla

TMOK: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi

TFF: Türkiye Futbol Federasyonu

FIFA: Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği

EPAK: Eğitim, Planlama Ve Araştırma Komisyonu

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

TV: Televizyon

MÖ: Milattan Önce

MS: Milattan Sonra

UEFA: Avrupa Futbol Federasyonları Birliği

YY: Yüzyıl

MHK: Merkez Hakem Kurulu

1.GİRİŞ

Spor, özellikle seyirci, şampiyon ve madalya üçlüsünden oluşan, ya da görsel yönü ön plana çıkan, kitleleri peşinden sürükleyen, politika ve ideolojilerin reklâm aracı olabilen, anlam değişikliğine uğratılarak ticaretleştirilen insani etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir toplumun özünü oluşturan önemli unsur uğraştığı spor dalı ve bu spor dalı üzerindeki övgüleridir. Toplumda egemen olan sporun yapısındaki incelemeler, o toplum ve kültürü hakkında önemli ipuçları sağlar (Yetim 2000).

Gün geçtikçe büyük önem kazanan, hızla yayılan ve gelişen futbol, gerek futbolcuların çalışma şartlarını iyileştirmek, gerekse de seyircilere daha iyi izleme, zevk ve haz duyma imkânı verebilecek gelişmeler sağlamakta olup, futbolun gelişmesine ve daha geniş kitlelere yayılmasına hız kazandırmaktadır (Acet 2001).

Futbol takımı taraftarlığının psikolojik ve sosyal nedenlerle ortaya çıktığı söylenebilir. Her toplumda bireylerin çeşitli gereksinimleri vardır. Bireyler bunları dürtü ve güdülerıyla davranışlara dönüştürürler ve bir ihtiyaçtan doğan doyuma ulaşırlar, işte takım taraftarlığının temelinde de bu yatmaktadır (Yüksel ve ark 1998).

Bugün seyirci ve seyircilerin davranışları, bunların kişilik özellikleri birer tartışma konusu halini almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim şudur ki; son yıllarda tribünler birer problem arenası halini almış, seyircilerin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler olmuştur (Çağlayan 2003).

Taraftarın her geçen gün takımlarına karşı biraz daha tutumlu, gerçekleri görmeye karşı isteksiz, rakip takımın sporcularına ve seyircilerine karşı saygısız, acımasız, hakemlere karşı saldırgan hale geldikleri kanısı gerek sporcu, gerek seyirci ve gerekse spor kamuoyu tarafından açıkça gözenmektedir (Arslan ve Bingölbali 1997).

Bu araştırmanın amacı; Futbol seyircisini şiddete yönelten faktör davranışlarının araştırılmasıdır.

1.1.Spor

Spor olayının en temel ve en belirleyici ilkesi eşitliktir; öyle ki, eşitlik kalktığı veya bozulduğu zaman spor olayı da ortadan kalkmaktadır. Eşitlik sporun yapıldığı alan, sporun yapıldığı aletler, spor dalına özgü kurallar, yasaklar ve cezalar bakımındandır. Böylece sporcuya kendi sportif gücünü, becerisini ve yaratıcılığını sergilemek kalır (Erdemli 2002).

Spor oyunla yarışmayı birleştiren, bedensel yetenekleri daha fazla olduğu için kazananları ödüllendiren, üst düzey oyun, mücadele ve ağır kas çalışması gerektirdiği için sürekli yoğun çabayı zorunlu kılan bir uğraştır. Sporda amaç; zevk, boş zaman değerlendirmek ve üstünlüğü kabul ettirmek olduğu kadar, günümüzde para kazanmak ve geçimini sağlamak olmuştur. İnsan başarıma güdüsüne sahip bir varlıktır. Çevresine, doğaya kısaca dünyaya hükmetmek insanın özünde var olan bir güdüdür. Eğer bu güdü doğru yöne kanalize edilmezse şiddet ve saldırganlık ortaya çıkar (Pulur 2001).

1.1.1.Spor ve Spor Yarışmaları

Spor, ferdin tabii çevresini beşeri çevre haline verirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren belirli kurallar altında araçlı ve araçsız, ferdi veya toplu olarak boş zaman kapsamı içinde veya tam zamanı alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziki geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (Erkal 1992).

Günümüzde; bir eğitim aracı olan sporun, toplumun bütün kesimleri tarafından kullanılmakta olduğu görülmektedir. Spordan olabildiğince fazla verim elde edebilmek, ilk çağlardan günümüze kadar gelen spor ahlakı, felsefi ilke ve kurallarına bağlı kalmakla mümkündür. Spor, barış, hoşgörü, eşitlik, disiplin, erdem, haz, hak, hukuk, mutluluk, sevgi ve saygı gibi insan onuruna yakışır kavramları bünyesinde taşıdığı gibi; hüznün, keder, stres gibi yine insani özellik taşıyan kavramları da içeren bir etkinlik olarak, insanın bütün varlığını etkileyen bir kavram olma niteliğini halen devam ettirmektedir. Fair play kavramı ise en başta insan onuruna gösterilen saygının ifadesi olarak ortaya çıkmış, sporun her aşamasında ve her türünde hakça ve dürüstçe oyun oynamanın ereksel bir ahlaki ilkesi olarak kendini kabul ettirmiştir (Pehlivan 2004).

Üstelik spor adını verdiğimiz faaliyetler, gelişir, değişir ve bazen de içinde yer aldıkları sosyal çevre ve şartlarla ilişkili olarak kaybolup giderler. Morgan'ın dediği gibi, Spor, doğal bir tür olmaktan daha ziyade, sosyaldır. Ticari Eğlence Spor terimi, IOC'nin kurucu üyeleri açısından nerdeyse hiçbir anlam ifade etmez. 20. Y.Y.'ın ikinci yarısında, bayan sporlarındaki artış, iki dünya savaşı arasındaki birçok spor otoritesinin muhtemelen hiç aklına gelemezdi. Bu anlamda snowboarding ve plaj voleybolu, son yıllarda ortaya çıkan yeni spor faaliyetleridir (Parry 2003).

Spora hangi düzeyde ve biçimde katılırsak katılım (sporcu, antrenör, yönetici, hakem, seyirci v.b.) bir disiplin içerisinde, dürüst, ahlaklı, erdemli, saygılı ve hoşgörülü davranmada herkesin dikkat etmesi gereken konu şu olmalıdır: Kurallar ister yazılı olsun, ister olmasın, doğruluk ve şeref kavramlarının gerekleri yerine getirilmelidir. Bu bağlamda biçimsel ve biçimsel olmayan tarzda ifade edilen fair play kavramını benimsemek ve ona uygun davranışta bulunmak, toplum eğitiminin yanı sıra; sporcuları da olabilecek tehlikelerden koruyacak ve insanlığa şeref kavramını benimsetecektir (Pehlivan 2004).

Spor kelimesinin ilk formları; Orta Latince'de "Disportare", Fransızca'da "Desport", İngilizce'de "Disport" ve İngiliz Aristokratların dilinde ise, "Sport" olarak kullanılmıştır (Fişek 1985).

Spor, insanın yapılaşmış bir kurum içerisinde bir engelle karşı zihinsel ve fiziksel olarak davranış eylemine girmesidir (Heinemann 1980).

Tanımdan yola çıkarak spor, farklı amaçlarla yapılan bir faaliyet alanıdır. Spora yönelen bireylerin amacı, eğlenmek, dinlenmek ve hoşça vakit geçirmekten, sağlığını korumaya, güçlü olmaya, sosyal bir çevre edinmeye yada para kazanmaya kadar geniş bir yelpaze içinde değişmektedir. Bu durum, sporun özellikle yapılış amacı ekseninde sınıflandırılmasını gerektirmektedir (Aslantürk ve Arman 2000).

Günümüz dünyasında spor toplumların ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Birçok insan günlük yaşamında fitness, sağlıklı yaşam ve rekreasyonel etkinlikler gibi günlük spor aktiviteleri ile sporun içerisinde bir şekilde yer almaktadır. Sporun böylesi önemli bir şekilde günlük yaşam içerisine dahil olması bir pazar ve bunun doğal sonucu olarak da bir endüstri kavramını beraberinde getirmektedir.

Spor endüstrisi geniş ve kapsamlı bir alandır. Ülkelere göre devletlerin sporda uygulamış olduğu politikalar birbirinden farklılık göstermektedir. Bazı

lkelerde spor programları devlet tarafından direkt olarak desteklenirken, bazılarında bu destek dolaylı olarak yerine getirilmektedir.

lkeler birbirinden spor endüstrisindeki piyasa yapılanmaları açısından da farklılık gösterir. Benzer biçimde sporun GSMH'ya katkısı bakımından birçok ülke arasında oldukça büyük ayrımlar mevcuttur (Uslu ve Uslu 2004).

Spor branşlarının çoğunda, sporcular teknik ynetmeliğ'e bire bir uymaktadır. Bunu, belirli bir yerde örnek biçimde tutmak için; kanunsal ve kuramsal görevlerini yerine getirenler, yardımlaşmanın kalmadığı durumlarda ahlakı devreye koymaktadır. Bir başka açıdan kendine has bir iddia bulunmaktadır. Kurallara uyanları ahlak dışı davranışlara çekebilmek pek mümkün değildir. Ancak kuramsal fonksiyonlar olmadığı gibi oyunun bozulabileceğı çok önemli pozisyonlarda da sportif ahlak anlayışı yerini almaktadır (Court 1996).

Sportif rekabete katılan kişinin görevi kurallar uğruna sessiz kalmak değildir. Centilmence bu kurallara uymaktır. Yalnızca kazanma arzusunda olan birine oyuna katılmanın da önemi benimsetilir. Kazanma duygusu yinede davranışlarında yerini almaktadır. Bilinçli isteklerin yanında kuralların gözlemlenmesi, istek oluşumuyla bağımlı kural gözlemlenmesine yönelirse, oyun kurallarına uygun davranış ahlakıdır (Heringer 1990).

Huizinga, "değışim, davranışın kazanılmasında araç olarak oyunun karakterini bozar ve aşındırır, bunun için biz oyun ruhunu (aslını) kurallarla belirliyoruz, işte bu fair play'dir" demektedir (Leaman 1988).

Ahlaksal görev, insanın önce kendisi için sonra karşısındakiler için kurallara uymasıdır (Court 1996).

Kurallar mantığa dayanmaktadır. Spor kuralları öncelikle bağımsız olaylar olarak nitelendirilmektedir (Digel 1995).

1.1.2.Kuralları Belirlenmiş (Kural Yönetimli) Uygulama Olarak Spor

Spor yarışmaları kuralları belirlenmiş uygulamalardır. Kuralların işlevlerinin ağır basan yönü, yapılandırılmaları ve bir uygulamayı veya aynı zamanda içinde uygulamanın yer aldığı çerçeveyi de tanımlamalarıdır. Searle, oluşturucu (yapıcı) ve düzenleyici kurallar arasındaki iyi bilinen farkı dikkate almakta ve varlığı mantiki olarak kurallara bağı olan bir faaliyeti meydana getiren (ve aynı zamanda düzenleyen) "oluşturucu kurallardan" bahsetmektedir.

Söz gelimi, futbol ve satranç kuralları sadece futbol oynamayı veya satrancı düzenlemekle kalmayıp, bu tür oyunları tam oynama imkânını sağlar. Futbol veya satranç oynama faaliyetleri, uygun kurallara uyumlu bir şekilde hareket edilerek oluşturulur.

Sporun oluşturucu kuralları, nasıl başarılı bir şekilde yarışılacağını değil, nasıl kazanılacağını tanımlar. Yazar, “beceri kuralları” denilen üçüncü bir kural kategorisini ortaya atmaktadır. Bunlar, nasıl iyi bir şekilde yapılacağına ilişkin teknikle ve taktikle ilgili kurallardır. Teniste, gözümüzü topun üzerinde tutmanız söylenir ve serbest stil yüzücüler “yüksek dirsek”in önemini vurgularlar. Fakat beceriyle ilgili kurallar, oluşturucu kurallar değildir. Spor, uygulamada, aslında o kurallara uymaksızın gerçekleştirilebilir. Belli bir futbol oyunu kötü bir oyun olabilir; fakat oynanan şey yine de futboldur. Bu aşamada, önemli olan husus, spora özgü hedeflerini tanımlamak suretiyle sporun oluşturucu kurallarının, içinde sporun yer alabileceği kavramsal bir çerçeve sağlamasıdır. Kısacası, oluşturucu kuralların, belirli bir spor içinde neyi oyun olarak saydığını söyleyebiliriz (Parry 2003).

İnsanların yaşamında, önce doğal günlük yaşamın bir parçası olarak yakalama, atlama, kaçma, avlanma v.b. faaliyetler şeklinde yer alan spor, daha sonra boş zamanları değerlendirme aracı olarak eğlence ve oyun, günümüzde ise bir meslek olarak yer almaktadır.

Genel toplumbilim içeriğinde incelenen sosyal davranış ve sosyal etkileşimlerin sayısı ve karmaşıklığı artarken, sporun da sosyal bilim içerisinde özel bir alan olarak ele alınıp değerlendirilme zorunluluğu doğmuştur. Çünkü spor giderek daha çok kişi tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak ilgi görmeye başlamış daha organize hale gelmiş ve uluslar arası bir saygınlık prestij gösterisi konumunu alarak uluslararası sevince ya da yasa sürüklemeye başlamıştır. Ancak spor toplum bilimi spora sadece bir yarışma ve fiziksel üstünlük olarak değil, önemli ve sürekli bir sosyal olgu olarak yaklaşarak sporun sosyal karakteristiklerini açıklamaya çalışır (Öztürk 1998).

Spor, bireyin dinamik sosyal çevrelere katılımını sağlayan bir sosyal etkinlik olmasından dolayı kişinin sosyalleşmesinde önemli bir role sahiptir. Çünkü spor, çoğunlukla kolektif bir etkinlik olduğundan, sporla ilgilenen birey, değişik insan gruplarıyla temasa geçer arkadaş ve dost çevresini genişletir. Spor bireyin kendi dar dünyasından kurtularak başka kişilerden, inançlardan, düşüncelerden insanlarla karşılaşmasını, onlarla diyalog içinde bulunmasını, onlardan etkilenmesini

ve onları etkilemesini sağlamaktadır. Bu yönüyle sporun dostluğu pekiştirdiği ve toplumsal kaynaşmaya destek sağladığı söylenebilir (Çaha 1999).

Spor, modern toplumun en yaygın sosyal etkinliklerinin başında gelmektedir. Spor, sanat, edebiyat, kültür, kısaca entelektüel uğraşlarla kıyaslanamayacak kadar yaygın bir etkinlik alanına sahiptir. Spor her şeyden önce bireyi rahatlatıcı bir özellik göstermektedir. Toplumsal yaşamın en küçük organizması olan birey; toplumsal gerginlik, stres, sıkıntı ve gerilimleri ruhunda hissetmektedir. Toplumun bireye yüklediği negatif enerjinin boşalmasına, böylece bireyin ruhsal rahatlığa kavuşmasına katkıda bulunmaktadır (Erkal 1992).

Spor kendi geçmişi ile toplum geçmişi arasında sıkı bir bağ oluşturur. Bu kuvvetli ilgi, sporun toplumsal süreçler yolu ile şekillenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle spor, otonom olarak kendiliğinden oluşmaz. Özellikle toplumdaki ilişkiler yoluyla ortaya çıkarak, değişir ve yeniden biçim kazanır. Tüm ülkelerde spor yapmaya ve izlemeye duyulan ilginin artması, sosyal hayatın ayırt edici özelliklerindendir. Toplumların ilerlemesi, gelişmesi, onu oluşturan bireylerin tüm yönleriyle sağlık, mutluluk ve refah seviyesine ulaşmalarıyla mümkün olabilir. Bireyin refahı ise, bir bakıma onun beden ve ruh sağlığının tam ve devamlı olmasına bağlıdır. İnsanın istenilen düzeyde bir varlık haline getirilebilmesinde spor etkinliklerinin rolü büyüktür (Yetim 2000).

Spor, yapan (sporcu) açısından kazanmaya dönük teknik ve fizik bir çaba; izleyen (seyirci) açısından yarışmaya dayalı estetik bir süreç; toplum içinde de yerine göre o toplumun çelişki ve özelliklerini olduğu gibi yansıtan bir ayna, yerine göre onu yönlendirebilen etkili bir amaç, ama son tahlilde, önemli bir toplumsal kurumdur (Fişek 1980).

Bu tanım sporun diğer yönlerini de göz ardı etmeksizin, toplumsal açıdan ele alarak yapılmış en gerçekçi tanımdır. Çünkü spor kendine özgü toplumsal kuralları, değerleri, etkileşim simgeleri ve süreçleriyle canlı bir toplumsal yapıdır.

Günümüz endüstri toplumlarında, toplumsal iş bölümü ve uzmanlaşmanın gelişim düzeyine uyarak, sporun da sayıları ve çeşitleri artmıştır. Hatta spor kendi başına çok büyük ve karmaşık bir endüstri oluşturmaktadır. Artık spor çok sayıda tüketicisi olan bir ürün olarak kabul edilmektedir. Stadyumlarda izleyicileri, televizyon, gazete ve dergilerde okuyucuları sayılarının fazlalığı nedeniyle bir çok fazla ürünün tanıtımı için spor alanları tercih edilmektedir. Spor giyim, özellikle

gençlerde normal günlük giyim yerini almıştır. Eğitim kurumları, sporu eğitimde etkili bir araç olarak benimsemişlerdir (Kurtiç 2006).

Politikacılar halkta olumlu imaj yaratabilmek için spor organizasyonlarında ve ödül merasimlerinde görünmeye özen gösterir olmuşlardır. “Herkes için spor” ve “Yaşam Boyu Spor” sloganları tüm Dünya ülkelerinde benimsenmiş ve yaygın olarak uygulanmaya başlamıştır. Spor - Toplum ilişkisini ve sporun toplum için değişik açılardan önemini vurgulayan bazı örnekler (Kurtiç 2006).

Atatürk: “Başarılı olmak için her türlü yardımdan çok bütün milletçe sporun esasını, değerini anlamak ve ona kalpten sevgi göstermek, onu vatani vazife saymak lazımdır” (İnan 2001).

Antonio Salazar: “Portekizi kırk yıl süreyle 3 F, fiesta (şölen), fadima (örgütlü din) ve futbol ile yönettim” (Fişek 1980).

Baron Pierre de Coubertin: “Sporun gerçek ödevi genç insanları savaşa hazırlamaktır (Fişek 1980).

Spiro Agnew: “Spor toplumumuzu bir arada tutan tutkaldır” (Fişek 1980).

Atatürk: “Dünyada spor hayatı, spor gayesi çok önemlidir. Bu kadar önemli olan spor hayatı, bizim için daha da önemlidir. Çünkü ırk meselesidir. Irkın düzelmesi ve gelişmesi meselesidir” (İnan 2001).

Görüldüğü gibi spor her ülkede ve her dönemde önemli bir yere sahip olmuştur. Ve her toplumun yapısına göre farklı olarak biçimlenmiştir (Kurtiç 2006).

1.1.3.Sporun Toplumsal Mantiğı

Diğer şeylerin yanında, yukarıda ana hatları ortaya konan spordaki hedeflerin ve araçların anlaşılması bu uygulamalarda belli bir sosyal mantık olduğu anlamına gelmektedir. Sporda “kazanma” mantıki olarak sadece onun oluşturucu kurallarında tanımlanan araçları kullanmaya bağlıdır. Oluşturucu kurallara uygun bir şekilde yarışmazsak kazanamayız. Bu tür kuralların yapısına baktığımız zaman, onların her zaman, “kazanma” şeylerin durumuna yönelik olarak daha etkin olan araçlardan daha ziyade, fazla etkin olmayan araçların kullanımını salık veriyormuş gibi göründüklerini anlarız. Ağa doğru yürümek ve topa rakibin erişemeyeceği uzaklıkta şiddetli bir şekilde ileri dikey biçimde vurmak yerine, tenis oyuncusuna başlangıç çizgisinden sadece iki servis atma hakkı verilir. Avrupa, hentbolu oyuncunun topu yakalayıp koşma yerine en fazla üç adım taşımak, daha sonra

zıplatmak veya pas vermekle sınırlandırılmışlardır. Slalom yarışçılarından, yokuş aşağı inmeleri yerine her iki kayakla slalom gidişinin her giriş kapısının iki direği arasındaki hayalî çizgiden karşıya geçmesi istenir. Yazarın, daha kesin bir şekilde, spor, ayrılmaz araçlar ve hedefler ve “gereksiz zorluklar” dediği üstesinden gelinecek gönüllü girişimler gerektiren belirli bir mantığı olan bir oyun türü olarak anlaşılabilir. Bu mantık, sporu ve oyunları oyun olmayanlardan ayırmaya hizmet eder (Parry 2003).

Sporun toplumbilimsel temelleri

Genel toplumbilim içeriğinde incelenen sosyal davranış ve sosyal etkileşimlerin sayısı ve karmaşıklığı artarken, sporun da sosyal bilim içerisinde özel bir alan olarak ele alınıp değerlendirilme zorunluluğu doğmuştur. Çünkü spor giderek daha çok kişi tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak ilgi görmeye başlamış daha organize hale gelmiş ve uluslararası bir saygınlık prestij gösterisi konumunu alarak ulusları sevince ya da yasa sürüklemeye başlamıştır. Ancak spor toplumbilimi spora sadece bir yarışma ve fiziksel üstünlük olarak değil, önemli ve sürekli bir sosyal olgu olarak yaklaşarak sporun sosyal karakteristiklerini açıklamaya çalışır.

Spor sosyolojisinde hareket noktası sporun bir başka ifade ile sportif faaliyetlerin, spor olayının bizzat kendisidir. Toplum içinde ortaya çıkış özellikleriyle yerine göre bir olay yerine göre ise bir olgu niteliği taşıyan spora toplumun bütünü içinde yaklaşmak daha uygun olabilir (Erkal 1986).

Spor çağımız insanının toplumsal yaşamına derinlemesine girmiş ve toplumsal yapıya göre biçimlenen bir olgudur. Spor toplumbilimi sporu toplumsal bir kurum, toplumsal bir sistem boyutuyla inceleyen özel bir toplumbilimi’dir.

Spor, toplumdaki en yaygın kuruluşlardan biridir. Finansal harcamaları, katılımcıların ve seyircilerin sayısı, filmler, kitaplar, sporla ilgili karikatürler, harcanan süre, spor malzemeleri, sporun dokümanları olarak belgelenebilir. Kısaca, spor birimleri, toplumsal insan davranışları ve toplumsal kurumlarla bağlantılıdır (Snyder 1990).

Toplum ve spor

Bir toplumda spora katılımın şekli, düzeyi yararı ve sorunları sadece kişilerin yetenekleri ve ilgilerine bağlı değildir. Toplumun spora bakış açısı

dolayısıyla sporu yönetim ve organizasyonu büyük önem taşımaktadır. Günümüzde tüm Dünya ülkeleri spora büyük önem vermekte ve uluslararası spor organizasyonlarında ön sıralarda yer almak için mücadele etmektedir. Bu sonuçlar ulusal saygınlığın bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ancak kaybedenler her zaman kazananlardan daha çok olmaktadır. Başarıları sürekli olan ülkelere bakıldığında ise sporun bu toplumların yaşam biçiminin bir parçası olduğu görülmektedir.

Spor kendi geçmişi ile toplum geçmişi arasında sıkı bir bağ oluşturur. Bu kuvvetli ilgi, sporun toplumsal süreçler yolu ile şekillenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle spor, otonom olarak kendiliğinden oluşmaz. Özellikle, toplumdaki ilişkiler yolu ile ortaya çıkarak, değişir ve yeniden biçim kazanır (Kale 1994).

Spor uluslararası yasaları, yönetmelikleri ve kurallarıyla, en rasyonel biçimde kurulup çalıştırılan örgütler durumundadır. Ancak, yine de yapıları ve işleyişlerinde içinde bulundukları toplumun geniş ve derin izlerini taşırlar. Bu yüzden spor-toplum ilişkisini doğru biçimde tartışabilmek için genel sosyolojik bulguları spor sosyolojisinde yeterince kullanabilmek gerekir.

Politikacılar halkta olumlu imaj yaratabilmek için spor organizasyonlarında ve ödül merasimlerinde görünmeye özen gösterir olmuşlardır. Hükümetler toplumsal çözülmeyi önlemek, insanların anarşi ve teröre yönelmesini engellemek için sporu önemsemeye, spor tesis ve organizasyonlarına yatırım yapmaya başlamışlardır.

Günümüzde hızla gelişen teknoloji, insan gücüne duyulan gereksinmeyi giderek azaltmış ve bunun sonucu olarak insanın doğal yapısına uymayan bir yaşam biçimi ile birlikte iş ve sosyal çevreden gelen baskılar, stresler dolaşım ve solunum sistemi hastalıklarını, özellikle gelişmiş ülkelerde başta gelen ölüm nedenleri arasına sokan faktörlerdir. Spor, çağdaş insanın karşısına dikilen bu tehlikeye karşı dinamik, güncel yaşamın getirdiği streslerden uzak bir ortam yaratarak çözüm getirmekte ve kazandığı sağlıklı yaşam biçimiyle de koruyucu tıbbı yardımcı olmaktadır. Sporun bu işlevi yanında kişilerin sosyal ve bireysel karakter gelişimi üzerinde de olumlu etkileri açıktır. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde spora büyük önem verilmekte ve erken yaşlardan başlayarak çocuklara spor ve beden eğitimi programları uygulanmaktadır (Gökhan ve ark 1979).

Modern toplumların en belirgin özelliği olan sosyal farklılaşma artan iş bölümü ile sosyal bütünleşme arasındaki uyumun sağlanmasında spor aktif bir ajandır.

Toplumun sosyal yapısı içinde uyma ve çatışma modellerinin yanı sıra, huzursuzlukların, sapma davranışların azaltılması ve bunların normlarla ahenkleştirilmesi, gerginliklerin toplum yararına yöneltilebilmesinde spor önemli faktörlerden biridir (Erkal 1986).

Bu açılardan ele alındığında da spor sağlık giderlerinin azalması, hastalıklar nedeniyle iş gücü kaybının önlenmesi ve sağlıklı insanlardan oluşan mutlu ve barışçı bir toplum yaratılmasında umut vermektedir.

Spor tüm insanlar içindir. Sporla her insan özgün yaşamasını yeniden bulur, bu sırada bütün insanlarla bütünleştiği bir etkinliğe ve denemeye girer (Erdemli 1996).

“Herkes için Spor” ve “Yaşam Boyu Spor” sloganları tüm Dünya ülkelerinde benimsenmiş ve yaygın olarak uygulanmaya başlamıştır. 1982 Anayasasının 59. maddesinde her yaştaki vatandaşlar için beden eğitiminin sağlanması devletin görevi olarak belirtilmiştir (Yücel 2004).

Toplumsallaşma ve spor

Sosyalleşme (sosyalizasyon) kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır (Dönmezer 1984).

Yeni doğan bir çocuk toplumsallaşma süreci ile sosyal davranışları öğrenip toplumsal sistemin bir üyesi haline gelir. Toplumsallaşma, kişinin toplumun değerlerini ve ideallerini benimsemesi, sosyal hayatta oynayacağı rolleri öğrenmesi anlamını taşır.

Bir çocuğun sosyalleşmesini sağlayan araçlar, ailesi, komşuları, oyun arkadaşları, okul arkadaşları, öğretmenleri ve kitle iletişim araçlarıdır (Özgüven 1996).

Sosyalizasyon toplum açısından bir kontrol süreci ve grup yaşamında düzenlilik sağlama yoludur (Fichter 1994).

Bu anlamda toplumsallaşma yaşam boyu süren bir süreçtir. Gelişmiş ülkelerde sportif yarışmalar da sosyalleşmenin önemli bir aracı olarak kabul edilir. ABD’de fikir olarak bu eğilimde olan yetişkinler, oyunlu aktiviteler düzenlemekte ve amaç edinmeyi, beceri geliştirmeyi ve ödül alma başarısının önemini vurgulayan spor programlarına katılması için çocuklarını teşvik etmektedirler (Coakley 1993).

Çocuğun temel gelişiminde zaten oyuna sınırsız ihtiyacı vardır. Organize edilmiş sportif oyunlar yoluyla çocukların hem kendi akranları ile bir arada olması sağlanır hem de kurallara ve kararlara uyma, yenme ve yenilmeyi hazmetme gibi deneyimler kazandırılır. Ancak bu organizasyonlarda çocuğun insan yönü üzerinde durulmalı sporcu yönü ön plana çıkarılmamalıdır. Böylece çocuk kendi vücudunu tanıma, fiziksel özelliklerinin farkına varma fırsatını elde eder. Kendinden daha çok iyi ve daha az iyi kişiler olduğunu fark eder. Daha az iyi olanları küçük görmemeyi, daha çok iyi olanları takdir etmeyi öğrenir. Bu deneyimler hayatı boyunca farklı konularda ve farklı koşullarda karşılaşacağı benzer durumlara uyumunu kolaylaştırır. Mutlu ve başarılı olmak için çalışırken kendine ve başkalarına zarar vermeden rekabet edebilir (Fichter 1994).

Çocuk ilk aylarından itibaren en basit davranış şekillerini bile taklit yoluyla geliştirir. Anne ve babayla başlayan bu taklit etmeler giderek sevdiği, beğendiği ve hayranlık duyduğu diğer büyüklerle devam eder. Sporcular, müzisyenler ve sinema oyuncularını gençlerin taklit etmeye en çok eğilim gösterdikleri kişilerdir. Bu yüzden sporcular örnek davranış ve alışkanlıklarıyla sosyalleşme sürecinde diğer kişilere iyi birer model olabilirler.

Rekabet ise iki veya daha çok bireyin bir şeyi başarmada birbiriyle yarışmaya girdikleri uyarıcı bir süreçtir. Gelişmiş ve esnek kültürlerde sosyal öğrenme de son derece rekabetçidir (Fichter 1994).

Spor rekabetin en uygun koşullarda yaşanılmasına olanak sağlar. Başkalarıyla ilişki kurma sosyal öğrenmenin temel koşuludur. Kişinin yaşantısındaki ilişkilerin sayısı ve çeşitliliğinin artması onun toplumsallaşma derecesi ile ilgili bir fikir verebilir. Spor çalışmaları özellikle spor müsabakaları değişik okul ve kulüp elemanlarıyla farklı şehirlerin insanlarıyla, hatta uluslararası yarışmalar düşünüldüğünde farklı toplumların insanlarıyla temas kurulmasını sağlayan organizasyonlardır (Yücel 2004).

Toplumsal sınıflar ve spor

Sınıflar toplum hayatının önemli bir gerçeğidir. Tüm insanlar yasalar karşısında eşit olarak kabul edilmekle beraber, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yönden farklı yaşam biçimleri içindedir. Bireylerin ait oldukları sınıf dolayısıyla yaşam olanakları, onların hangi spora ne derecede ve ne şekilde katılabileceklerini de etkilemektedir.

Sınıf, genellikle, aynı ekonomik güce sahip olan, yaşam tarzları birbirine uygun, kendilerini aynı durumda gören ve belirli bilinç düzeyine erişen, ortak çıkarları olan insanlardan oluşmuş topluluğu denir (Kızılcılık ve Erdem 1996).

Her sınıfın kendine özgü bir hayat stili vardır. Hayat stili deyince bundan, doğuştan önce gösterilen ihtimamları, vücut ve yüz süslerini, davranışları, jestleri, konuşma örneklerini, elbise türleri ve vasfını, konut tiplerini, mesleklerini, eğitim derecesini aile hayatı örneklerini, dini inançları, okuma alışkanlıkları, yayın programları üzerindeki zevkleri, siyasal bağlantıları ve fikirleri, cinsi ahlak standartlarını ve diğerlerini anlamak gerekir (Dönmezer 1984).

Yaşam şekilleri farklı olan kişilerin davranışları, ilgileri ve istekleri de doğal olarak farklılık göstermektedir. Kişilerin içinde bulunduğu sınıfın özelliklerini kavraması ve buna uygun hareket etmesi sınıf bilincinin olduğunu gösterir. İşte sınıflar arasındaki sosyal mesafeyi belirleyen şey de bu sınıf bilincidir.

Sporu kimlerin kontrol ettiğiyle ilgili detay çalışmayı yapan Gruneau, profesyonel takım sporlarının sahiplerinin çoğunun büyük şirketlerin yöneticileri olduklarını tespit etmiştir. Karşılıklı görüşmelerden ve kütüphane kaynaklarından yaptığı analizlerden Kanada Futbol ligi ve Ulusal Hokey Ligindeki takımların yöneticilerinin finans, ticaret, nakliyat ve ekonomi sektörünün iletişim bölümlerinde benzer konumlarda kişilerin olduklarını görmüştür. Benzer şekilde ulusal ve IOC üyeleri de yüksek sosyal tabakayı karakterize ederler (Gruneau 1995).

Belçika'da yetişkinler arasında spor uğraşının ülkenin sınıf yapısıyla doğrudan ilgisi vardır. Özellikle kayak, golf, tenis ve eskrim branşları ile ilgili olanlar yüksek sosyal tabakadan oluşmaktadır. Buna karşılık olarak cimnastik, atletizm, judo, boks, futbol ve hentbol düşük sosyal tabakada daha popülerdir (Rensen 1976).

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Japonya'daki bütün ulusal ve uluslararası şampiyon sporcuların kolej mezunları olduğu ortaya çıkmıştır. Nowak Polonyalı elit boksörlerin %70'inin üzerinde köylü ve aydınlar sınıfından değil de çalışan sınıf çevresinden oluştuğunu tespit etmiştir (Nowak 1969).

Pavio 1972 yılında Avusturya Olimpiyat takımından 174 erkek ve bayanın sosyal sınıf geçmişlerini analiz etmiştir. Bu sporcuların %60'ının üç üst sosyal sınıfa ait olduğunu görmüştür (Pavio 1973).

Mc Kay ve Pearson (1982) Genel Sağlık Oyunlarına katılan 219 Avusturyalı sporcunun sınıfsal geçmişlerini araştırdığında, sporcuların çoğunun yüksek sosyo-ekonomik sınıftan ve çoğunluğun erkek olduğunu tespit etmiştir (McKay 1988).

İngiltere ve Yeni Zelanda'da elit sporcularla yapılan çalışmalarda profesyonel ve yüksek konumdaki ailelerin çocuklarının sportif alanlarda daha fazla temsil edildiği vurgulanmıştır. Ülkelere göre sporlarını karşılaştırsak, cimnastik Belçika'da alt sınıfta, Batı Almanya'da orta sınıf ve Amerika'da üst-orta sınıfta yaygındır (Mcphersen 1989).

Tüm idealist arzu ve uğraşlara rağmen ülkelere göre değişiklik göstermesine rağmen spora katılımın sınıfsal koşullarla sınırlı olduğu görülmektedir. Ülkemizde spora katılımın sınıfsal analizleriyle ilgili araştırmalar bulunmamaktadır. Ancak sınıflar arasındaki sosyo-ekonomik durum dolayısıyla yaşam standartlarının arasındaki uçurumun giderek arttığı en yetkili ağızlarca ifade edilirken bunun spora katılıma da yansıtacağı şüphesizdir. Bu koşullarda spor ülkemizde bir lüks olarak gözükmektedir.

Spor yapmanın yukarıya doğru sınıf atlamayı kolaylaştırdığı konusunda en az dört hipotez vardır. İlk olarak liseli atletler, seçilmeye hak kazanmak için en azından asgari bir akademik düzey tutturmalıdır. Böylece bir spor bursu kazanarak üniversite okuma şansını artırabilirler. İkinci şekil bazı sporlarda (tenis, kayak v.b.) doğrudan bir profesyonel eğitim programına katılmakla olabilir. Bu aşamayı başarıyla geçenler çok az bir formal eğitime sahip olup, çok büyük paralar kazanabilmektedir. Üçüncü şekil ise sporda veya spor dışındaki etkili isimlerle ilişki kurabilme olasılığıdır. Yukarı doğru sınıf atlama mekanizmalarından sonuncusu da muhtemel orta sınıf tavırlarını, davranışlarını ve sosyal becerilerini öğrenmeleridir (Mcphersen 1989).

Ancak sayıca çok az bir sporcu profesyonel veya olimpiik düzeyde spor kariyerine ulaşabildiği için sınıf değiştirmek amacıyla yoğun spor uğraşı içine girenlerin pek çoğu hayal kırıklığına uğrar. Çok az sayıda eski sporcu, yönetici, antrenör, teknik direktör veya menajer olarak spor dünyasında yer alır. Pek çoğu ise sporun dışında yaşamlarını devam ettirecek iş olanakları ararlar. Bunlar eğer spor yaptıkları süre içinde bir yandan yeterli eğitim almamışlar ya da iş deneyimi kazanmamışlarsa düşük bir gelirle istemedikleri bir yaşam tarzını kabullenmek zorunda kalırlar. Sonuç olarak sosyal eşitsizlik sınıfların spora katılım şekli ve düzeyini belirlemektedir.

Nüfusumuzun büyük bir bölümü sıkıntı ve öfke içindedir. Böyle bir ortamda sporun önemi daha da artıyor. Sporun gerçek amacı ve toplumsal işlevi, bir bakıma halkı sıkıntıdan arındırmak olduğuna göre eldeki olanaklar hemen değerlendirilmelidir. Bu zorunluluk salt spor açısından değil sağlık, kalkınma ve iş veriminin artırılması bakımından da önemlidir. Kitlelerin ruhsal ve bedensel sağlık yönünden, spordan yararlanabilmeleri için geniş kapsamlı organizelere geçilmelidir. Toplu spor ya da sporu da içeren eğlenceler, topluma canlılık ve heyecan getirecektir. Ayrıca halkın değer yargıları değişecek, moral gücü artacaktır. Morali yüksek bir toplumun ise gelişmesi, çağdaşlaşması daha da hızlanır (Gür 1983).

Modern monoton günlük yaşamdaki tek düzelik aynı zamanda bireyin yaratıcılığını da sınırlamakta ve giderek kişinin kendine yabancılaşmasına yol açmaktadır. İşte kitle sporu, sağlık için spor, herkes için spor boş zaman sporu gibi uygulamalar, insanın yeniden mutlu olması, kendini seven sağlıklı bir yaşama kavuşması amacıyla gündeme gelmiştir.

Sonuç olarak, Farklı toplumların insanların yaşam biçimlerinde ve değerlerinde farklılıklar bulunmaktadır. İnsanlar içinde doğdukları toplumların bu özelliklerini sosyalleşme süreci içerisinde öğrenerek kuşaktan kuşağa geçmesini sağlarlar. Sporun insanların yaşamı içindeki yeri, önemi ve uygulamaları da toplumların yaşam biçimlerindeki farklılıklara bağlı olarak değişiklik gösterir.

Özellikle ülkemiz gibi az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde spor önemli bir dinamiği oluşturur. Ülkemiz insanının spor ile olan ilişkisi genelde izleyici, taraftar boyutundadır. Sporun insan sağlığı ve insan gelişimi için ne oranda önemli olduğunun bilincine ülkemizde varılmamıştır. Her şeyin ötesinde bir çocuğun fiziksel ve mental (zihinsel) gelişim sürecinde spor çok önemli bir etki yapmaktadır. Spor onun sağlığına ve gelişimine koyacağı önemli katkıların dışında, onun kişiliğinin oluşumunda paylaşma, ekip çalışması gibi günümüz dünyasında çok önemli olan kavramlarla tanışmasına ve onları benimsemesine yol açar (Yücel 2004).

Spor çok önemli bir olgudur. Ama ülkemiz realitesinde bu önemli olgu çok basite alınmaktadır. Bugün bu ülkedeki en büyük futbol takımlarında hangi oyuncunun oynatılması gerektiği, hangi sistemle oynanması gerektiğini, bir mesleği ve işi olmayan kahve köşelerinde zaman harcayan çok sayıdaki insanımız o takımın teknik direktöründen daha iyi bildiğine inanmaktadır. Bu da spor gibi bilimin tüm alanları ile içli dışlı olmuş bir bilim dalının küçümsenmesine neden olmaktadır.

Bugün gelişmiş ülkelerin özel üniversitelerinde eğer paranız yok ise sadece sanat ve spor bursları ile eğitim alabilirsiniz (Yücel 2004).

Sonuç olarak bir sporcu belli bir branşta yükselebilir ve büyük başarılarla imza atabilir. Ama iyi sporcu olabilmesi sadece yaptığı spordaki başarısıyla kalmamalıdır. Kendisini kültürel ve bedensel olarak da geliştirmelidir. Artık spor evrensel boyulara ulaşmıştır. Dünya üzerinde kültürel temas ve etkileşimler sonucunda bugün hiç bir insan topluluğu tamamıyla tek bir kültür örüntüsünün aynı cinsten bütünlüğü içerisinde kalamamaktadır. Spor ve sporcular örnek toplumsal tavırlar olarak görülmüş ve kabul edilmiştir. Bu nedenledir ki; toplumda bir spor müsabakasının etkinliği veya bir sporcunun olumlu veya olumsuz tavırları yüz binleri hatta milyonları etkilemektedir. Bu doğrultuda düşünüldüğünde eğitim ve öğrenmenin önemi bin kat daha da artmaktadır (Yücel 2004).

1.1.4.Sporun Değerler Sistemi

Hiçbir kural veya kurallar sisteminin kendi adına konuşmadığı ve kurallarla yönetilen uygulamalardaki insani etkileşimin, ilgili taraflar arasında bu tür kuralların yorumlanması için ortak normlar oluşturması gerektiği görüşünü esas alır.

İlk olarak, taraflar arasında temel kuralların nasıl anlaşılması gerektiğine ilişkin belli miktarda ortak bilgi olmalıdır. Tenis oynamak için her iki oyuncunun da, servis alma, puan alma; oyun, set ve maç kazanmanın ne anlama geldiği hususlarında aynı görüşte olması gerekir. Futbol oynamak için, tüm oyuncular gol atmanın ve topa elle dokunmanın ne demek olduğu konusunda anlaşmalıdır. Bu tür bilgiler, gerçekleştirilecek spor yarışmaları için gerekli koşulu sağlar.

İkincisi, temel kurallarla ilgili ortak bilgilerini tanımaları ve ona göre hareket etmeleri gereklidir. Bu ise iletişimi gerektirir. Her bir yarışmacının rakibine sözle veya gözlenebilir eylemlerle kural yorumlamaları konusunda belli normları kabul ettiğini göstermesi gerekir. Ondan sonra tüm yarışmacılar, her bir yarışmacının kendilerinin de kabul ettikleri kuralların belli şekilde yorumlanmasını kabul ettiğini onaylayabilirler. Her bir yarışmacı kendi adına bu tanımının farkında olabilir. Günümüzdeki yarışmaları ilerlemiş bir yarışma biçimi olarak anlayabiliriz. Tenis oyuncuları kendilerinin karşılıklı olarak tanıdıkları uzlaşmayı, puanların, oyunların ve setlerin önceden belirlenmiş bir şekilde sayılmasını kort üzerinde uygun bir şekilde hareket etmek suretiyle, soru sormaksızın veya tartışmaksızın, izleyerek

gösterebilirler. Futbol oyuncularını, bu uzlaşmayı, diğerk takıma “serbest vuruş” verildiğı zaman, topun olduğı yerden uzağı doğru hareket ederek; eğer serbest vuruşu golle sonuçlanırsa, kendi takım arkadaşları ile birlikte oyunun yeniden başlaması için kendi yarı sahalarındaki yerlerini alarak aynı şekilde gösterebilirler (Parry 2003).

1.1.5.Sporun Yapısal Hedefi

Sporun değerkler sistemi sosyal yapıdır. Paylaşılan herhangi bir sosyal değerkler dizisiyle olduğı gibi, insan hedeflerinin ve çıkarlarının daha fazla veya daha az açık ifadesidir.

Oluşturucu kuralların spora özgü hedefi tanımladığını veya onun belli bir sporda kazanmak anlamına geldiğini gördük. Kazanmanın ortak yorumlanması, hiç mümkün olmayacak anlamlı yarışmalar için bir gerekliliktir. Bu, genel kazanma anlayışının tüm sporlarda anlamı olacak şekilde incelenip incelenememesi ve sporu engellemeyecek sosyal bir pratik olarak görev yapıp yapamaması problemidir.

Spor karşılaşmalarının, sadece yarışmacılar arasındaki performansları ölçmekle kalmıyoruz aynı zamanda karşılaştırdığımız sosyal uygulamalar olduğunu anlıyoruz (Parry 2003).

1.1.6.Sporun Ahlaki Hedefi

Spor yarışmaları, spora özgü hedefler, genel yapısal hedefler ve tarafların bilerek seçilen hedefleri bağlamında ele alınabilir. Fakat bazen bu hedefler çelişebilir. Bazı sporcuların belli bir değerkler sistemine göre oynamak için bilerek seçilen hedefleri, nerdeyse maliyetin hiç önemli olmadığı diğerk sporcuların kazanma hedefleriyle çelişebilir. Yarışmacıları, performansa göre ölçme, karşılaştırma ve sıralama ile ilgili yapısal hedef, ilgi çekici televizyon eğlencesi üretmekte kullanılan ticari çıkarlar arasında bulunan bilerek seçilen hedefler tarafından geçersiz hâle getirilebilir. Hangi hedeflerin, anlaşmazlıkların olduğı durumlarda yön vermesi gerekebilir? Ahlâki ilişkiye ve değerklere göre, spor yarışmalarının hedefleriyle ilgili sistematik bir düzenlemeye ulaşabilir miyiz?

Belli eylemlerin ve uygulamaların spesifik hedefleri üzerindeki yansıma, daha genel yansımaya ve kavramsal hedeflere sebep olur. Başka bir şeyin hatırına her şeyi seçmemiz imkânsızmış gibi görünmektedir. Eğer durum buysa, hedefler üzerinde düşünme belirsiz bir şekilde sürerdi. Sanki bir şey, her nasılsa kendi

içindeki bir değerden -nihai değerden- olması gerekiyormuş ve sorularımıza nihai cevapları veriyormuş gibi görünmektedir. İnsan haklarının yerine getirilmesi ve onun işlevlerinin uygun şekilde yerine getirilmesine yönelik çalışma olarak, Aristoteles'in çözümü tüm eylemlerden ideal olanını görmektir. Onun açısından bu, tüm güçlerimize ve yeteneklerimize karşı geliştirdiğimiz ve uyguladığımız erdemli bir yaşam sebebidir. Ona yönelik olarak çalıştığımız bu nihai hedef mutluluk veya insanın ilerlemesidir (Parry 2003).

1.2.Etik Kavramı

Toplumların iynin arayışı içinde olmaları, bir takım değerlerin de ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu değerler genelde tüm insanlar tarafından da kabul edilmektedir. Bu ortak kabul, insanların bir arada yaşamalarını sağlamaktadır. İnsanlarda var olan bu değerler etik olarak ifade edilmektedir.

Etik, doğru ve yanlış davranışları tanımlayan kurallar bütünüdür. Bu etik kurallar bizlere davranışlarımızın kabul edilebilirliğini, kabul görmezliğini ve yanlışlığını söyler.

İnsanlık tarihi birçok kötü olarak nitelenen olaylardan bahsetse de, insanlığın var oluşundan beri devamlı olarak iyi olan olaylara yönelmiştir. Kötü olarak görülen bu olaylar, iyiye giden yolun çakıl taşları olarak nitelenebilir. Tüm evrende yaşayan insanlar eğer her zaman iynin peşinden koşmasalardı, bugünkü uygarlık ve yaşam düzeninden söz edilemezdi.

Eski Yunancadan gelen etik sözcüğü "ahlaki, ahlakla ilgili" biçimde açıklanmaktadır. Bu sözcüğün günümüzdeki anlamı, insan tutum ve davranışlarının iyi (doğru) ya da kötü (yanlış) yönden değerlendirilmesidir. Etik, geçmiş ve bugüne ilişkin doğru ve yanlış ölçülerinin anlatımıdır.

Etik, hangi hareketler ahlakça doğru, hangi hareketler doğru değil gibi sorulara temas eden felsefenin bir dalıdır ve değer yüklü bir tanımlamadır.

Kuçuradi ise etiği, belli gruplarda belli zamanlarda geçerli olan, kişilerin birbirleriyle ilişkilerinde değerlendirmelerini, eylemlerini, tutum ve davranışlarını belirlemeleri beklenen değişik ve değişken norm sistemleri ve felsefenin bir araştırma alanı olarak tanımlamıştır (Dolaşır 2006).

Billington (1997)'a göre etik doğru ve yanlış davranış teorisi, ahlak ise onun pratiğidir. Ahlak kavramı, kısmen doğal olarak maddi norm ve değer anlayışlarından oluşarak, bir toplumun gereksinimlerini nasıl karşılayacağını söyleyen kurallara

sahip bir düzeni ifade ederken, ahlakilik kavramı, ahlak kavramından farklı olarak, düzen değil, bir ilke kavramıdır. Bu noktada etik ahlak ve ahlakilik arasındaki ilişkiyi yansıtarak eleştirel olmayı hedefler, bir aydınlatma sürecini harekete geçirerek, önyargıları ve eylem zorunluluklarını aydınlatıp çözer (Dolaşır 2006).

İnal (1996)'a göre etik, insanların bireysel ve toplumsal ilişkilerinin temelini oluşturan değerleri, normları, kuralları, doğru-yanlış ya da iyi – kötü gibi ahlaksal açıdan araştıran felsefe disiplini (Dolaşır 2006).

Ahlak yanlış ve doğru, iyi ve kötü, erdem ve kusur ile yaptıklarımızı ve sonuçlarını değerlendirme ile ilgilidir. Ahlak felsefesi ya da etik, ahlaki yargılarımızın statüsünü analiz ederek, ahlaki tutumlarımız ardında yatan yargılarımızın ele alır.

Etikle ilgili yukarıda yapılan tanımların çoğunun ortak noktaları şunlardır; etik, felsefenin bir dalıdır, iyi ya da kötü olarak bir değerlendirme vardır, birtakım değerlere ve normlara dayalıdır. Kısaca etik, insanların eylemlerinin, birtakım değerlere ve normlara dayalı olarak iyi veya kötü olarak değerlendirilmesidir (Dolaşır 2006).

1.2.1.Ahlak ve Etik

Spor, belli bir disipline ve kurallara uyarak yöntemli çalışmalara dayanan, eğlenme, güç harcama, mücadele yoluyla yapılan beden uğraşdır. Spor bütün özelliklerinin yanında, toplumsal barış ve hoşgörü oluşturma da aracıdır.

Sporda, etik dışı davranışlar ve etik kurallar yer almaktadır. Etik tartışmaları sporu etkilemekte, spor etkinliklerinin ahlak açısından da ele alınmasına neden olmaktadır. Günümüzde sporda ahlak ve ilgili sorunlar giderek artmaktadır. Spora kötü ün kazandıran, etik tartışmalara yol açan, genellikle üstün bireysel başarıya dayalı spor dallarıdır. Sporda da kullanılan etik ve ahlak kavramları birbiri yerine kullanılmakla birlikte farklıdır (Özbek 1999).

Çeşitli toplumsal kurumların felsefe ile başlı başına ilişkilerinin sonucunda özel felsefe dalları doğmuştur. “Ahlak felsefesi” bunlardan biridir. Ahlakın temellerini inceleyen felsefe dalına ve bir kimsenin davranışlarına temel olan ahlak ilkelerinin tümüne etik denir. Grekçe “ethos” kelimesinden gelmektedir. Sözlük anlamı alışkanlıktır (Mackensen 1996).

Etik, davranışlardaki somut ahlak değerine değil, ahlaklılığın koşullarına eğilerek, ahlak ile ahlaklılığın üzerine konuşur ve normların değerlendirilmelerine ilişkin ölçütler geliştirir (Franke 1991).

Kişinin rolüyle ilgili her davranış, temelini etik bir ilişkide bulur. Kişinin her yaptığı, bütün arka planıyla birlikte bir davranış, yani bir eylemdir. Etik de en genel anlamda, kişilerin ilişkilerinin ve eylemlerinin bilgisini edinmeye çalışmaktadır (Öngel 1997).

Etik, son yıllarda tüm dünyada yaşanan çevre ve tıp sorunlarının artışına bağlı olarak adından daha sık söz ettirmektedir. Ülkemizde ise siyasette ve basın yayın kuruluşlarında da kullanıldığı gözlenmektedir. Siyaset adamlarının seçim dönemlerinde verdikleri sözleri tutmamaları, hatta verdikleri sözün tam aksi davranışlar sergilemeleri, siyasette etik sorunlardan sadece bir kaçını içermektedir. Özel televizyon kanallarında daha fazla izleyici çekebilmek için “özel yaşamın gizliliği” ilkesini açıkça ihlal eden yayınların yapılması, daha sık basın yayın etiğinden söz edilmesine neden olmaktadır. Tartışmalarda etik sözcüğü kadar ahlak, sözcüğünün de geçmekte, bu iki sözcük neredeyse eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

“Etik” Yunanca “ethos” sözcüğünden “moral” ise Latince “mos” sözcüğünden gelmektedir. Her iki sözcükte gelenek görenek, alışkanlık anlamlarında kullanılmaktadır. “Moral”ın karşılığı olarak bizim kullandığımız “ahlak” sözcüğü de Arapça “hulk” kökünden gelmektedir. Bu nedenle etimolojik olarak bakıldığında “ethos” (etik) ile “mos” (moral ahlak) arasında bir anlam farkı bulunmamaktadır. Türkçede ahlak’ın üçüncü anlamı etik’tir (Tepe 1998).

Ahlak; yanlış ve doğrunun, iyi ve kötünün, erdem ve kusurun yapabildiklerimizle yapamadıklarımızın sonuçlarını değerlendirmektir. Etik kavramı, ahlakı içine alarak insan davranışlarını değerlendirmede evrensel ilkeler koymaya çalışmaktadır (Özbek 1999).

Ahlak, insanların toplum içindeki davranışlarını ve birbirleri ile ilişkilerini düzenlemek amacıyla başvurulmuş, kurallar dizgesi ve başka insanların davranışlarını, olumlu ya da olumsuz biçimde yargılamakta kullanılan ölçütler bütünüdür (Baysaling 2000).

Bu kurallar ve ölçütler genellikle yazılı olmayıp, hukuk düzeninden bu yönü ile ayrılır; ama ahlak ve hukuk zaman zaman özdeşlenen toplumun uyduğu kurallardır (Durusoy 1991).

İnsanlar ahlaki kurallara uymadan yapamazlar. Ahlak insanlara davranışlarını düzenlemeleri için erdemler sunmaktadır (Öngel 1997).

Süreklilik göstermeyen davranış biçimlerinin ahlaki olduğu söylenemez. Ahlak sürekli davranışlarla kurulur. Bir kez iyi olmak, iyi olmak değildir (Erdemli 2002).

Ahlak sözcüğünün içeriğini oluşturan ilkelerin kültürlere ve zamanlara bağlı olarak değişebileceğini yani eskiyebileceğini veya çağdaş anlayışlarla bağdaşmaya-bileceğini de unutmamak gerekmektedir. Etiğin konusu ahlak ile ahlaklılık arasındaki karşılıklı ilişkidir ve etik başka bir düzeyde (meta düzeyde) ahlakın uygulanışı ile ilgilenmektedir. Ahlakın temel hedefi erdemli bir insan yaratmayı amaçlamaktadır (Ergen 1991).

Erdem; ahlakın davranışlarımızdaki aynasıdır. Bir başka deyişle; ahlak kurallarına uygun olarak yaşamak ve davranmaktır. Doktorun, hastasına Hipokrat yeminine uygun yardım etmesi, avukatın müvekkilinin hakkını koruması erdemdir. Eski dilde fazilet olarak ifade edilen erdem, Yunan felsefesinde; iyi, yetkin ve bilgili yurttaşın niteliği sayılmıştır (Baysaling 2000).

1.3.Spor Etiği

Spor çok boyutlu, toplumsal yapıları bir olgu olmakla birlikte, insan yaşantısının vazgeçilmez bir unsurudur.

Spor etik temele dayalı ve değerli kültürel bir uygulamadır.

Spor, insan-toplum-kültür düzlemlerinde çok farklı boyut, anlam ve değerler ile sosyal bilimlerin konusu olurken; spora sosyolojik olarak bakmanın spor, sporcu ve başarı kavramlarının toplumların var olmalarında diğer toplumlar ve kültürler arasında seçkin bir konuma gelmelerinde son derece önemli olduğu görülmektedir.

Toplumlar, insanın fiziksel gelişiminin yanı sıra zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimini sağlayan spor eğitime oldukça önem vermişlerdir. Gerçekten de spor eğitimi, insanın fizik ve ruh yapısını geliştiren hareket faktörünün hemen her çeşidini ve bütün prensiplerini kapsayan en uygun bir araç olup, genel eğitimin bir parçasıdır.

Günümüzde ülkeler arasında gelişen uluslararası dostluk olgusu ile birlikte bilimsel ve teknolojik yenilikler, spora çağdaş bir anlam kazandırmıştır. Böylece spor, ülkelerin kültürel ilişkilerini sağlayan, ülkeler arasındaki sorunları gideren ve ülkeleri birbirine yaklaştıran bir araç niteliği de kazanmıştır (Dolaşır 2006).

Olimpiyat oyunları, sporun kültürlerarası anlayış ve işbirliğinde bir araç olduğunu ortaya koyan iyi bir delildir. Uluslararası ortak yaşama da evrensel değerleri ve deneyimi geliştirir. Bu evrensel değerler ve deneyim, farklı kültürlerden insanların açıkça anlaşılmış ve hürce ifade edilmiş değerler üzerinde birlikte yaşama yolları oluşturabileceklerinin doğrudan ispatıdır.

Spor tarihinin oluşumundan bugüne spor toplulukları sporun kendisine ait bir takım etik davranışlara sahip olduğu ve bu davranışların sporun taraftarlarına kazandırılmasının ve geliştirilmesinin önemli bir sorumluluk olduğuna inanmışlardır. Sporun gerçek anlamı ile varlığının sürdürülmesinde davranışların etik ilkelere uygunluğu son derece önemlidir. Son zamanlarda sporun gerçek amacından saptırılarak bir takım çıkarlar için araç haline gelmesi ve ahlak değerlerinin yerini maddi değerlerin alması bu alanda spor etiğine duyulan ihtiyacı daha iyi ortaya koymaktadır. Sporun tarafları olarak antrenör, hakem, sporcu, yönetici, seyirci ve medyanın görevlerini yerine getirirken bir takım etik ilkeleri davranışlarına yansıtmaları, spor adına olumsuz gelişmelere yol açmaktadır (Dolaşır 2006).

Spor etiği genel anlamda sporun gelişmesinde önemli rol oynayan sporun taraflarının görev ve sorumluluklarını dürüstlük, adalet, açıklık, tarafsızlık ve saygı gibi evrensel değerler doğrultusunda yerine getirmelerini kapsamaktadır. Spor etiğinin temel amacı da bireylere spor alanında kabul görmüş evrensel etik ilkelerin benimsetilerek bu ilkelerin sportif ortamlarda davranış boyutunda sergilenmesini sağlamaktadır. Burada önemli olan, bu ilkelerin benimsetilmesinde araç olan antrenörlerin spor etiği konusunda eğitilmiş ve etik ilkeleri davranış boyutunda sergileyebilir düzeyde olmalarıdır (Dolaşır 2006).

İnsan yaşamında tek bir ahlak yoktur, çünkü o çok yönlüdür ve yaşamımızın her alanın kendisine özgü bir ahlakı bulunması olağandır. Örneğin ticaret ahlakı, bilim ahlakı, günlük yaşama ahlakı, evlilik ahlakı, v.b. gibi. Bir ahlak olarak spor, tıpkı günlük, olağan yaşamdan olduğu gibi, bütün bunların da üzerinde, bunlara koşut (paralel) ve dolaylı ilişkidir. Önemli ayrılığı onun yapısı, özü gereği bir ahlak olmasıdır. Sporu belirleyen ilkeler ve özellikler aynı zamanda bu ahlakı ya da yaşama biçimini de belirlemektedir (Erdemli 2002).

İnsanlık tarihinin erken dönemlerinden bu yana, sportif başarıyı dışardan müdahale yoluyla, haksız bir şekilde etkileme düşüncesi, insanın bilinçaltında hep var olmuştur. Tabi ki beraberinde sportmence ve centilmence davranma düşüncesinin varlığı da, tarihin bilinen en eski günlerine kadar indiği bir gerçektir (Öngel 1997).

Tarihsel gelişim süreci içerisinde fair play idealinin araştırılmasında sık sık karşılaşılan bir problem, hangi zaman diliminin başlangıç noktası olarak alınabileceğidir. Spor bilimcilerin görüşleri, genellikle Antik Çağ, Orta Çağ ve 19. Y.Y. Viktorya dönemi İngiltere’inde yoğunlaşmaktadır. Gerek Antik Çağ Olimpiyat Oyunlarında, gerekse Orta Çağ Şövalye Turnuvaları’nda fair play prensiplerinin kapsamına giren erdemli davranış biçimlerine rastlanılmaktadır (Yıldıran 1992).

Fairness kavramının İngiliz’lerin spordaki ahlak anlayışlarını ve genel yaşamdaki erdemlilik özelliklerini yansıttığını ileri sürülmektedir. Bu anlamıyla Fairness kavramı orta çağdaki “Şövalyelik Ruhu” ile eş anlama gelmektedir (Orhun 1992).

Sümerlerin efsane kahramanı ve Sümer düşüncesinin temsilcisi Gılgamış, Asurların aslan avcısı Asurbanipal ve bunun gibi pek çok tarihi şahsiyet, zamanlarının sportif anlamdaki en önemli sembolleri ve aynı zamanda töre düzenini kuran ve koruyan kişileri olmuşlardır (Kasap 1991).

Antik çağ’da, klasik Olimpiyatlarda sporcuların kendi kent devletlerinde çok iyi yetiştirilip, değişik elemelerden geçirildikten sonra, istenen niteliği gösterebilenlerin Olimpiyat Oyunlarına gönderildikleri, oyunlar başlamadan 30 gün önce Elis’te bulunan bir kampa alındıkları ve orada hem sportif güç ve hem de sportmence yaşama bakımından çok ciddi elemelerden geçirildikleri, sonuçta Zeus tapınağında büyük bir dinsel tören yapılarak yarışmalarda bütün kurallara uyacaklarına dair yemin ettirildikleri bildirilmektedir (Erdemli 2002).

Modern Olimpiyatların kurucusu Coubertin; isteyerek, arzu ederek, kurallara uyarak, muhtemel bazı riskleri de göze alarak ve daima daha ileri gitmek üzere yapılan adaleli çalışmaları spor olarak tanımlamıştır. Bu çalışmalar; cesareti, iradeyi, sebatı, soğukkanlılığı, dayanıklılığı, aynı zamanda ahlakı geliştirmektedir. Spor güzellik yaratmaktadır. 1919’da Sportif Pedagoji ifadesini kullanan Coubertin (1919)’in bir sporcu ve sportif hareket ile ilgisi olmamıştır. Onun aradığı, ahlaki güzelliği ve sportif estetiği yaratan, her gün “CITIUS, ALTIUS, FORTIUS” a ulaşmayı amaçlayan sporcu ruhunun yakalanabilmesidir.

Uluslararası Fair Play Komisyonu’nun 1974 yılındaki deklarasyonunda, fair play; kendine, rakibine, takım arkadaşlarına, müsabakanın hakemlerine seyirci ve kamuoyuna saygıya dayanan bir hayat görüşüdür. Bu görüş, ‘her ne pahasına olursa olsun kazanmayı, başarılı olmayı reddetmektedir (Şahin 1998) şeklinde tanımlanmıştır.

Spor, insanın dayanma sınırlarının zorlandığı bir eylem alanıdır. Önemli olan bu zorlanmalarda kurallara uyabilmektir (Erdemli 1992).

Spor bir ahlak ağacıdır. Sporcular ise onun meyvesidir (Erçetin 1991).

Sporda üst ahlak kavramı, fair play anlayışı ile ifade edilebilir. Bu anlamda fair play, oyun ve spora katılan oyuncu ve taraftarların, oyunun kurallarına uymasının ötesinde, genel ve evrensel bir ahlakı temsil etmektedir (Öngel 1997).

Ne yazık ki; Olimpiyat oyunları yapıldığı ilk günden itibaren felsefesine ve ruhuna aykırı davranışlara sahne olmuştur. Bu olumsuz davranışların kaynağı araştırıldığında genellikle ülkelerin arasındaki siyasi çekişmelerin, ideolojik yayılmacılığın, profesyonelleşmenin, maddi çıkar beklentilerinin ve oyunların milli mesele haline getirilmesinin etkili olduğu görülmektedir (Özdilek 2002).

Son dönemlerde etik tartışmalar spordan daha çok konuşulmaya başlanmıştır. Bu olumsuz tartışmalara zemin hazırlayan ise kuşkusuz üstün bireysel başarıya dayalı spor dallarıdır (Meinberg 1991).

Bu doğrultuda; “her ne pahasına olursa olsun kazanmalıyım”, “kaybetmek her şeyin sonudur” mantığı yatmaktadır. Böylesi bir yaklaşım, başarıya giden yolda her türlü çirkin girişimi (şike, doping, şiddet v.b.) olağan saymaktadır (Şahin 1998).

Olayın bir başka boyutunu bütün ülkelerin sorunu haline gelen ve sporda şiddete neden olan holiganizm oluşturmaktadır. Sporda şiddeti sadece taraftar ve sporculardan çıkan bir olgu olarak görmemek gerekmektedir. Barış ve dostluk mesajı vermesi gereken kulüp yöneticileri ve spor basını maalesef demeçleri ve manşetleri ile şiddet olgusunu körüklemektedir (Özbek 1999).

Günümüzde spor ahlakı ile bağdaşmayacak şekilde sporculara yönelik reklâm anlaşmaları ve rekorlara göre ek ödeme yapılması da bu olumsuzluklara bir yenisini eklemektedir. Bu tür anlaşmalar sporcuları başarı için kuraldışı yollara itmektedir. Sporda yaşanan olumsuzlukların ortadan kaldırılması için yeni yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır (Yoncalık ve Gündoğdu 2007).

1.4.Futbol

Spor, görece ve az değerli bir konumda iken, günümüzde toplumun merkezinde yer alan ve çok değer verilen bir kurum haline gelmiştir. Bu bağlamda bir spor dalı olarak futbolun izlediği seyir çarpıcıdır. Futbol, modernleşme süreciyle birlikte, belli bir alt kültüre ait oyun olmaktan çıkarak kitlelerin peşinden sürüklendiği popüler bir eğlence aracı olmak yanında, insanların dinsel ya da yarı

dinsel biçimde bağlılık gösterdikleri temel bir doyum kaynağı statüsü edinmiştir (Kayaoğlu 2000).

Futbol, günümüzde milyonlarca, hatta zaman zaman milyarlarca insanı televizyon başına toplayabilen, seyredenlere büyük zevk ve haz veren, uluslar arası heyecan yaratan, ülkelerin savaşmasına ve iktidarların değişmesine neden olabilen oldukça popüler bir spor çeşidi olabilmeyi tarih sürecince sürdürebilmiş bulunmaktadır (Doğar 2002).

Bugünün futbolu, ülkelerin iç ve dış turizmüne, sosyo-ekonomik politikasına canlılık ve hız kazandırabilen hatta, toplumları ve insanları birbirine yaklaştıracı ve uzaklaştıracı oldukça farklı özelliklere sahip bir uğraşı, bir kazanç yolu haline gelmiştir denilebilir (Ferah 1990).

Sağlıklı ve dinamik toplum olmamızda sporun, özellikle de futbol'un yeri ve önemi oldukça büyüktür. Ülkemizde her geçen gün bu alandaki bilimsel çalışmalara daha da ağırlık verilebilmiş olması, Türk insanının da ne denli başarılı olabileceğini ortaya koymaktadır. Bunun en güzel örneklerinden biri de, Japonya-Güney Kore ortaklığıyla düzenlenen son 2002 Futbol Dünya Kupası olmuştur. Türk Milli Futbol Takımının planlı ve özverili takım ruhuyla çalışarak, gayret göstererek dünya üçüncülüğüne ulaşması sadece sportif başarıyı değil, aynı zamanda Türk toplumunun dünyadaki onuru ve temsil gururunu da ortaya koymuştur. Özellikle, üçüncülük müsabakasındaki Türk ve Güney Kore takımlarının dostluk ve fair play gösterisi, bütün dünya insanlarına sunulan önemli bir mesajdı.

Futbol müsabakalarının düzenlendiği tarih ve saatlerde ülkeler ulusal bazda radyo ve televizyon saatlerinde bile önemli değişikliklere gidebiliyor hatta, müsabakaların yapıldığı zamanlarda, neredeyse toplum yaşamının şekli bile değişebiliyor. Özellikle, dünya futbol şampiyonaları esnasında, ülkelerinin müsabakasını televizyondan izlemek isteyen insanlar nedeniyle sokaklar boşalıyor, araçlar duruyor, kamu ve özel kuruluşlarda işe dahi ara verilebiliyor. İşte, böylesine etkili bir spor uğraşısı olan futbol olgusu, onu bir oyun, sadece bir spor branşı olmaktan çıkarıp apayrı bir kazanç sektörü (sanayisi) haline getirmiş bulunmaktadır (Başer 1994).

Bahsi geçen bu futbol sanayisi, dünyanın en değerli ürünü olan futbol seyircisini ortaya çıkarmıştır. Futbol seyircisi artık tuttuğu takım için şehirden şehre, ülkeden ülkeye dolaşıyor, evini taraftarı olduğu takımın hatıra eşyalarıyla süslüyor, çocuğuna sevdiği sporcunun, takımın formasını ve beresini giydiriyor. Böylece

futbol seyircisi, ekonomik, politik, toplumsal ve teknolojik olarak üretilmiş en değerli ürün haline gelmiş bulunmaktadır (Bangsbo 1996).

Bununla beraber, futbololgusunun başına büyük bir dert olan fanatizmi' de beraberinde getirmiştir. Ayrıca, kazananın çok kazandığı, kaybedenin de çok kaybettiği bir ortam oluşturmuştur. Sürekli olarak kazanmak zorunda olmak gibi uğraşı ve beklenti, insanlar için bazen bir spor, bir oyun olmaktan çıkarak bir yaşam kavgası haline de gelmiştir (Doğar 2002).

Son yıllarda, bilimsel araştırmalarla beraber teknolojinin ve her alandaki iletişim kaynaklarının baş döndürücü düzeyde gelişimi, sporcuların kondisyon, teknik ve taktik kapasitelerinin artırılması, değişik çalışma şekilleri, futbol sahaları ve diğer araçlardaki gelişimin mükemmel hale gelmesi, futbolu apayrı bir teknik olgu ve uğraşı alanı haline getirmiştir (Doğar 2002).

Futbol; çocuğun, gencin, yetişkinin fiziksel ve ruhsal gelişimini olumlu yönde desteklerken, kişilik gelişimini de bir eğitim aracı olarak güçlendirmektedir. Çocuğun, gencin enerjisini olumlu yönde değerlendirerek bir gruba ait olma, grup içinde davranış gösterme, işbirliği yapabilme, lidere ve kurallara uyma, neşeyi ve kederi paylaşma, kendisine ve arkadaşlarına saygı duyma, kendine özgüven duyma v.b. karakteristik özellikler kazandırmaktadır denilebilir (Karatosun 1991).

Eski çağlardan bu yana pek çok kavmin mitinde küre birçok nedenden ötürü önemli bir yer işgal etmektedir. Kürenin şekli mükemmel kabul edilmektedir. Dairenin üç boyutluluğa ermiş halidir ve kürenin yüzeyindeki her nokta merkeze eşit uzaklıktadır. Böylece küre evrenin simgesi haline gelmiştir. Belki de en eski oyun gereci olan top, kusursuz bir geometriye sahip olan kürenin pratik taklidinden başka bir şey değildir (Stemmler 2000).

Top oyunları, bir araç yardımıyla uygulanan sportif aktivitelerin en eskilerinden biridir (Yıldıran 1997).

Dünyanın her yerinde yaygındır. Bu aktivitelerden bir tanesini de futbol oluşturur. Futbol değişik evrimlerden geçerek bu günkü formatını kazanmaktadır. Bir çok spor branşının arasından sıyrılarak, giderek en popüler branş haline gelmektedir. Futbol oyunu, her tür skorun barışçı bir sonuç yaratacağı, kurallarla düzenlenen bir tür sosyal yapı tasarımı olmalıdır (Can ve Can 2002).

1.4.1.Futbolun Ortaya Çıkışı ve Dünya’da Gelişimi

Futbolun ilk olarak nerede ve kimler tarafından oynanmaya başlandığı kesin olarak tespit edilememiştir. MÖ 2500 yılında Çin İmparatoru Huang-Ti’in askerlerine iki direk arasından geçirilerek bir top ile çeviklik talimi yaptırdığı eski Çin kaynaklarında belirtilmektedir. Orta Asya Türklerinin “Tepük” adı verilen bir oyunu oynadıklarını Kaşgarlı Mahmut’un ‘Divan-ül Lügat-it Türk’ adlı eserinden öğreniyoruz. Günümüzde oynanan modern futbol ise İsa’nın doğuşundan sonra Roma’da askerler arasında oynanan ‘Harpastrum’a dayanmaktadır. Harpastrum Elenlerin ‘episkyres’ adlı oyunundan esinlenmiştir. Ortaçağ’da oynanan ‘la soule’ adlı oyun da futbolla benzerlikler içermektedir. İçinde her türlü serbestlik bulunduğu için çok sert bir oyun olmuştur.

Ortaçağ’da köylüler top diye adlandırılan şişirilmiş bir işkembeye vuruyorlardı. Katolik kilisesi de onları destekliyorlardı. Örneğin topu bir ileri bir geri atmak; iyi ile şeytanın çarpışması ya da yaşam-ölüm gibi olayları vurgulamaktadır. Böylece ‘futbol’ dinsel törenlerin bir parçası oldu. Ortaçağ’da futbol toplumsal doku içinde bir denge öğesi olmuştur. Söylenenlerin pek çoğunda ortak bir yön vardır: İnsanlar düşmanları yendiklerinde futbol oynuyorlardı (Özmen 2000).

Futbolun İngiltere’de ortaya çıkışı ayrı bir tartışma konusudur. Fransızlar bu oyunun Normanlar tarafından İngiltere’ye götürülen ‘la soule’ den türediği görüşündedirler. İtalyanlar ise İtalya’dan gitmiş olduğunu ileri sürerler. Kaynağı neresi olursa olsun; İngiltere’de 12 Y.Y.’dan beri futbolun oynanmakta olduğu bir gerçektir. Halk da, soylularda bu oyunu pek sevmişler ve bunun doğal sonucu olarak da futbol Britanya adalarında çok hızlı bir yayılma göstermiştir (Arıpınar 1991).

Ancak futbol giderek köyler ve kasabalar arasında büyük bir rekabete ve bu rekabet, çatışmalara neden olmaya başlayınca 1314 yılında Kral II. Edward, yayınladığı bir fermanla İngiltere’de futbolu yasaklamak zorunda kalmıştır (Carnibella ve ark 1996).

Bugünkü oynandığı anlamda futbol ilk kez İngiltere’de başlamıştır. İlk futbol kulübü 1857 yılında kurulmuş olan Sheffield’ dir. Modern futbolun doğum tarihi ise İngiliz Futbol Birliğinin kurulduğu 26 Ekim 1863 yılıdır. Futbol çağımızın en çok sevilen izlenilen spor dalıdır (Çağlayan 2003).

1.4.2.Futbol'un Türkiye'de Gelişimi

Modern futbolun Türk toplumuna girmesi 19.Y.Y.' in sonlarına rastlar. O dönemde futbol oyunu bazı dini inançlarında etkisiyle Müslüman Türkler arasında gelişmemiş ve halk arasında oynanması da yasaklanmıştır (Acet 1997).

Futbol, Osmanlı toprakları üzerinde ilk defa gayrimüslimler ve ülkede yerleşmiş bulunan yabancı uyruklular tarafından oynanmıştır. Sosyal ve idari bakımdan başkent İstanbul'a uzak ve rahat olan iki şehir, Selanik ve İzmir futbol oyununun ilk taraftarlarını bulduğu yerdir. 1875 yılında Selanik'te, 1877'de İzmir'de bu oyun hafta tatillerinin ve yaz akşamlarının en büyük eğlencesi olmuştur. Diğer taraftan iki Türk kulübü Galatasaray ve Fenerbahçe İstanbul'da futbol oynamıştır. 1908 yılından, Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakının kuruluşuna kadar geçen zaman içerisinde futbol İzmir ve İstanbul'da oynanmıştır (Taşkın 2000).

24 Eylül 1951 tarihinde profesyonelliğin kabulü ile Türk Futbolunda yeni bir dönem başlamıştır. 1954'te UEFA' nın kurulmasından sonra Türkiye bir Avrupa ülkesi olarak kabul edilme mücadelesi vermiş ve bu isteği F.İ.F.A. tarafından 10 Şubat 1962'de alınan karar uyarınca kabul edilmiştir (Babacan 1993).

İlk Milli Lig maçlarına 1959'da başlanmıştır. İstanbul'dan sekiz, Ankara ve İzmir'den dörder takımın katılmasıyla iki gruba ayrılarak oluşturulan, takımlar arasında yapılan maçlarda; Fenerbahçe ve Galatasaray finale kalmışlardır. Finalde Fenerbahçe, Galatasaray'ı yenerek ilk Milli Lig kupasını almıştır "Fenerbahçe Kulübü" Türkiye'de sporun ilk "federe" örgütlenme birimleri olarak, sporun beden eğitiminden artık bütünüyle koptuğunun göstergesi olmuştur. 1908 yılından sonra, örgütlenme yasağının kalkmasına paralel olarak, ülkenin her yanında hızla kurulan futbol kulüpleri, Türkiye'de sporun Batıya yönelişini ve futbolla özdeşleşmesini kurumlaştırmışlardır (Acet 1997).

Futbolun ilk oynanış yıllarında en basit maçların bile kavgalara, kavgalarınsa, yakım, yıkım, ölüm ve talana neden olduğu görülmüştür. Türkiye İkinci liginin iki gruba ayrılmasını izleyen, Türkiye Üçüncü Liginin kurulmasına rastlayan 1967-1968 futbol sezonunda, önce sahalardan tribünlere, oralardan da sokaklara, kentlere sıçrayan, büyük yıkım ve talanlara, can ve mal kayıplarına yol açan kavgalar patlak vermiştir. Bunların "kent savaşları" düzeyine ulaşanları ve "Türkiye Spor Tarihinde Facia" olarak kabul edilen Kayseri spor-Sivas spor müsabakası sırasında ve sonrasında devam eden arbede de 40 kişi hayatını kaybetmiş, 6 kişi komada olmak üzere 600 kişi de yaralanmıştır. Bu arada spor

işleriyle görevli Devlet Bakanı Kamil Ocak yaptığı açıklamada, Türkiye İkinci Liginin kaldırılmasını teklif edeceğini ve bununla gerçekleşmesi için de bu sebebin kâfi gelebileceği açıklamasında bulunmuştur (Taşgın 2000).

1.5.Futbol Seyircisi

Spor branşları içinde futbol, seyirlik bir spor olması ve kitleleri peşinden sürüklemesi özelliği ile diğer branşlardan farklılık göstermektedir. Psiko-sosyal açıdan bakıldığında seyircilerin günlük hayatlarının dışına çıkarak farklı kimliklerle bu faaliyetlere katıldığı gözlenmektedir. Futbol müsabakaları, özellikle kalabalıkların içinde şahsiyetin kaybolması ve çeşitli dış uyarıcıların etkisi çeşitli arzu edilen veya edilmeyen toplu olayların meydana geldiği bir ortam olmaktadır (Karagözoğlu ve Ay 1999).

Dünyada meydana gelen hızlı değişimlerin (nüfus artışı, teknolojik gelişme, enformasyon, bölgeselleşme, küreselleşme, v.b. gibi) oluşumlardan dolayı insanlar, maddi yönden tatmin seviyesine ulaşmalarına rağmen, manevi yönden büyük bir tatminsizlik içindedirler. Bu tatminsizlik problemiyle tribünleri dolduran kişiler, seyirci ve taraftar denen kitleyi meydana getirmektedir. Bu doyumsuzluğun beraberinde getirdiği problemleri geçiştirmek için bu kitle çeşitli deşarj yöntemlerini (küfür, kötü tezahürat, saldırgan davranma ve şiddete başvurma gibi) kullanmaktadırlar.

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de futbol takımı taraftarlığı toplumumuzun önemli bir kesimi için büyük değer taşımaktadır. Bazen futbol takımların arasındaki rekabet bu kesim için ülkenin çeşitli politik ve ekonomik sorunlarından daha da ilgi çekici olabilmektedir. Futbol takımı taraftarlığının psikolojik ve sosyal nedenlerle ortaya çıktığı söylenebilir. Her toplumda bireylerin çeşitli gereksinimleri vardır. Bireyler bunların dürtü ve güdülerıyla davranışlara dönüştürürler ve bir ihtiyaçtan doğan doyuma ulaşırlar, işte takım taraftarlığının temelinde de bu yatmaktadır. Taraftarlar zaman zaman kendi özel yaşamlarındaki beklentilerini ve umutlarını takımı veya kulübünün başarıları ile doyurmaktadırlar (Yüksel ve ark 1998).

Bugün futbol, futbol olmanın çok ötesinde bir olay olmuştur. Günlük yaşantımızın, sevinçlerimizin, üzüntülerimizin temel yönlendiricilerinden biri olmuştur. Öyle olmasa, tanıştığımız bir kişiye sorduğumuz ilk beş sorudan biri, hangi takımı tuttuğu olur muydu? Futbol sanki farklı yerlerde duran düşüncelerin ve

duyguların tam orta noktasında duran, yeri geldiğinde milletleri bile birbirine bağlayan müşterek bir zemin olmuştur (Baldık 2002).

Futbol, seyirlik bir spor olması ve kitleleri peşinden sürüklemesi özelliği ile diğer branşlardan farklılık göstermektedir. Psiko-sosyal açıdan bakıldığında, seyircilerin günlük hayatlarının dışına çıkarak farklı kimliklerle bu faaliyetlere katıldığı gözlenmektedir. Futbol müsabakaları, özellikle kalabalıkların içinde şahsiyetin kaybolması ve çeşitli dış uyarıcıların etkisiyle çeşitli arzu edilen veya edilmeyen toplu olayların meydana geldiği bir ortam olmaktadır (Karagözoğlu ve Ay 1999).

Futbol seyircisini sosyolojik açıdan incelediğimizde “Geçici teşkilatsız insan birikimi” şeklinde ifade edilmektedir. Bu birikim ne cemiyettir, ne cemaattir, ne de menfaat birliğidir. Onlar geçici teşkilatsız bir topluluktan ibarettirler. Yani böyle bir topluluk, muayyen bir maksat ve sebeple veya sebepsiz olarak bir araya gelerek bir süre sonra dağılırlar. Cami cemaatleri, sinema, tiyatro ve spor seyircileri bu gibi topluluklar içerisine girmektedir. Bunlar belli bir teşkilatlanmaya sahip olmadıkları gibi, üyeleri arasında karşılıklı bir ilişkide söz konusu değildir. Maddi ve fiziki alanı, belirli lideri, iş bölümü ve statü sistemi olmayan bir gruba kalabalık’da denilmektedir (Taşgın 2000).

Seyire dayanan sporların hemen hemen hepsi, bilhassa açık havada yapılanlarında, toplumdan ve sosyal gruptan ferde doğru yansıyan bir özellik aranır. Bir olay olarak toplumda kolektif şuur kapsamı içine sokulan futbol, ister fiilî olarak katılanlarda, ister seyirci durumunda olanlarda, psikolojik bazı değişikliklere de sebep olmaktadır (Erkal ve ark 1998).

Spor müsabakalarında tribün kalabalığı, aynı sesleri çıkaran ve aynı davranışlarda bulunan bir küme durumunda kaynaşır. Günlük yaşamlarında soğukkanlı ve ağırbaşlı olan bireylerin, kalabalık psikolojisinde taşkın davranışlara katıldıktan, kendini kontrol edemedikleri sık sık görülmektedir. Bu topluca bir heyecanın, bir ruhsal deşarjın belirtisidir (Saçaklı 1994).

Taraftarlık; yani bir şeyden, bir görüşten, düşünceden yada birinden yana olma, ondan yana saf tutma demektir (Saltık 2002).

Kola (1995)’ya göre, taraftar kelimesi, anlam kaymasına uğrayarak hoş görü içerisinde bir takıma gönül verme anlamından sıyrılıp, tuttuğu takımın illâki galip gelmesini isteyen, bu uğurda her türlü zorbalığı meşru gören asabi, egoist; bir kitle manasına gelmektedir (Kola 1995).

Arıkan (2000)'ın çalışmasında taraftar terimi, bir spor kulübüne bağlı olan, onunla ilgilenen, onu destekleyen bireyler için kullanılır (Arıkan 2000).

Diğer bir seyirci türü olarak fanatikler ifade edilebilir. Fanatik, tutmuş olduğu takıma her ne olursa olsun bağlanan ve takımının kazanması için her yolu meşru gören kişidir (Fişek 1997).

Bir başka tanıma göre, sahip olunan ve peşinden koşulan değişik amaçlı görüşlere, fikir veya ideolojilere aşırı şekilde bağlılıktan doğan tavizsiz ve katı bir davranış sergileyen kişiye fanatik denir. Bu durum, siyasette ve sporda görülebilmekte ve sanayi toplumlarında birtakım tepkili davranışlar da kapsamaktadır. Modern sanayi toplumlarının insanı yalnızlaştıran, insanî değerleri ve insanın sosyal niteliğini zayıflatan bir yoldur. Fanatikleşen fert ve topluluklar kendilerini topluma kabul ettirmeye yönlenebilmektedir (Erkal ve ark 1997).

Holiganlar ise toplumda azınlık görüşleri savunan gruplar psikolojik olarak sapan kişiler olarak tanımlanırlar, bu grupların görüşleri sapma olarak görünerek küçümsenir. Sporda seyircilerden olan holigan gruplar da bu çerçevede aktivite gösterenlerdir (Kuru 2000).

Holiganlar için, takımın kazanıp kaybetmesi önemli değildir. Onlar için önemli olan kavga etmek, kırıp dökmektir (Fişek 1997).

Holigan; "Taraftarlığı şiddet boyutuna vardır, çevreye zarar veren ve azgınca davranışlarda bulunan kimsedir" (Şahin 2003).

Holiganlığın nedenleri araştırıldığında, taraftarlık adı altında bir nevi futbolu kullanarak toplumsal tepkilerin ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla futbolu bir spor olmanın yanı sıra sosyolojik olarak incelemek de bu açıdan önem taşımaktadır.

Futbol müsabakalarının televizyonlardan aktarılması televizyon izleyicileri adını alabilecek bir grup oluşturmuş olup birçok sporsever günümüzde artık televizyonlarının başında müsabakalarını izleme yolunu seçmektedir.

İzleyici statlardaki karmaşa içerisinde göremedikleri pozisyonları, tekrar tekrar izleme şansına sahiptir. Televizyon futbolu, seyircinin dikkatini her türlü teferruattan arındırılmış futbol maçına odaklaştırıp, yönlendirmektedir. Böylelikle medyatik işlem, futbol sporunun algılanışını değiştirmektedir. "Kitlesele medyayla aktarılan bu algılama biçimi bir kez toplumsallaştığın da, futbol oyununun stat da algılanması kaçınılmaz olarak eksikli hâle gelmektedir" (Klose 2001).

Başarıyı hedefleyen takımlarda, başarısızlık anında meydana gelen hayal kırıklığı, kaygı ve stres taraftar ve sporcuların centilmenlik dışı eğilimlerini de arttırmaktadır. Taraftarların sporcuları şiddet davet eden tezahüratları ile sporcular seyirci psikolojisini doğrudan etkileyen davranışları, saldırgan bir kimliğe bürünmelerine neden olmaktadır. Örneğin; yönetim ve medya tarafından mutlaka başarılı olunacağı şeklinde koşullandırılan ancak başarısız olan takımın taraftarları için; her başarısız sonuç inanç kaybı ve düş kırıklığına neden olmakta ve bu durum taraftarın takımına tepkisini kaçınılmaz kılmaktadır. Özellikle taraftar grupları içindeki kişilerin saldırganlık eğilimlerini denetlemeyip, ekip başlarını da taklit ederek saldırgan tutum ve davranışlar sergilemektedirler. Taraftar gruplarına dahil olan kişilerin dahil olmayanlara oranla daha saldırgan oldukları gözlenmektedir (TBMM Komisyon Raporu 2003).

Kuru (2000) saldırganlığı; saldırı davranışı göstermeye yönelik olan ve nispeten süreklilik özelliği taşıyan bir eğilim olarak tanımlamaktadır (Kuru 2000).

Sosyolojik açıdan saldırganlığı Yetim (2000) birisinin mal ve mülkünü yok etmeye veya bir insana psikolojik ya da fiziksel olarak zarar veren davranış olarak açıklamaktadır (Yetim 2000).

Sporda saldırganlık bir boşalma vasıtasıdır. Bir başka ifadeyle spor, saldırgan dürtülerin boşalmasına olanak vermektedir. Bu görüş elbette saldırganlık ipuçları taşıyan futbol, basketbol, voleybol, gibi sporlar için doğrudur. Ama saldırganlık ipuçları taşımayan yüzme, atletizm, jimnastik, buz pateni gibi sporların izlenmesinde şiddetle ilgili olaylara rastlanmamaktadır (Kuru 2000).

Bugün seyirci ve seyircilerin davranışları, bunların kişilik özellikleri bir tartışma konusu haline almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim şudur ki, son yıllarda tribünler birer problem arenası haline almış, seyircilerin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler olmuştur (Yüksel ve ark 1998).

Taraftarların her geçen gün takımlarına karşı biraz daha tutumlu, gerçekleri görmeye karşı isteksiz, rakip takımın sporcularına ve seyircilerine karşı saygısız, acımasız, hakemlere karşı saldırgan hale geldikleri kanısı gerek sporcu, gerek seyirci ve gerekse spor kamuoyu tarafından açıkça gözlenmektedir (Arslan ve Bingölbaşı 1997).

Futbol takımı taraftarlığının psikolojik ve sosyal nedenlerle ortaya çıktığı söylenebilir. Her toplumda bireylerin çeşitli gereksinimleri vardır. Bireyler bunları dürtü ve güdülerıyla davranışlara dönüştürürler ve bir ihtiyaçtan doğan doyuma ulaşırlar, işte takım taraftarlığının temelinde de bu yatmaktadır. Taraftarlar zaman zaman kendi özel yaşamlarındaki beklentilerini ve umutlarını takımı veya kulübün başarıları ile doyurmaktadır (Yüksel ve ark 1998).

Futbol, seyirlik bir spor olması ve kitleleri peşinden sürüklemesi özelliği ile diğer branşlardan farklılık göstermektedir. Psiko-sosyal açıdan bakıldığında, seyircilerin günlük hayatlarının dışına çıkarak farklı kimliklerle bu faaliyetlere katıldığı gözlenmektedir. Futbol müsabakaları, özellikle kalabalıkların içinde şahsiyetin kaybolması ve çeşitli dış uyarıcıların etkisiyle çeşitli arzu edilen veya edilmeyen toplu olayların meydana geldiği bir ortam olmaktadır (Karagözoğlu ve Ay 1999).

Bir karşılaşmayı, yarışmayı izleyen kimseye seyirci denir (Acet 2001).

Başka bir tanımda ise çıkarı aynı olan ve bir spor yarışmasında aynı tepkiyi gösteren, daha önce organize edilmemiş insan grubuna seyirci denmektedir. Seyirci; oyun gösteri veya spor müsabakalarını, olayın meydana geldiği yerde bulunarak gören kişidir (Arıkan 2000).

1.5.1.Futbol Seyircisinin Özellikleri

Futbol seyirlik bir spor olması ve kitleleri peşinden sürüklemesi özelliği ile diğer branşlardan farklılık göstermektedir. Psiko-sosyal açıdan bakıldığında, seyircilerin günlük hayatlarının dışına çıkarak farklı kimliklerle bu faaliyetlere katıldığı gözlenmektedir. Futbol karşılaşmaları, özellikle kalabalıkların içinde kişiliğin kaybolması ve çeşitli dış uyarıcıların etkisiyle arzu edilen ya da edilmeyen toplu olayların meydana geldiği bir ortam olmaktadır (Acet 2005).

Futbol seyircisi sosyolojik açıdan incelediğinde, “ Geçici teşkilatsız insan birikimi” şeklinde ifade edilmektedir. Bu birikim ne cemiyettir nede menfaat birliğidir. O geçici teşkilatsız bir topluluktan ibarettir. Yani böyle insan topluluğu, muayyen bir maksat ve sebeple veya sebepsiz olarak bir araya gelip bir süre sonra dağılırlar. Camii cemaati, sinema ve tiyatro seyircileri, spor seyircileri bu gibi topluluklardandır. Bunlar belli bir teşkilatlanmaya sahip olmadıkları gibi, üyeleri arasında karşılıklı bir ilişkide yoktur. Futbol seyircisini ele aldığımızda, ne cemaat,

ne cemiyet, ne de tam olarak teşkilatlanmış gruplar olarak değerlendirilmemektedir. Geçici teşkilatlanmış grup olarak incelenmektedir (Taşgın 2000).

Teşkilatsız topluluklar, toplantı devamlılığı kısa olan ve gerçek bütünlüğü bulunmayan sosyal gruplar olarak tanımlanmaktadır. Sokakta biriken bir meraklılar kalabalığı, bir maçın seyircileri, konferans dinleyicileri, trafik ışığından geçmek için yığılanlar, vapurdaki insanlar, geçici gerçek bütünlüğü olmayan gruplardır. Fakat bu gruplarında tamamen tesadüf ve sebepsiz yere olmadığı kesindir (Bozdemir 1998).

Türk popüler futbol kültürünün, toplumsal mikro kozmik bir temsilini ve yeniden kuruluşunu ifade eden bir cemaat türü olduğu söylenebilir. Futbol bugün tüm toplumsal aidiyetler, kültürel formlar içerisinde en kolektif olanı gözükmektedir (Yazan1997).

1.6.Şiddet

Şiddet; bir hareketin bir kuvvetin veya gücün değerlendirilmesi, sert hareket etmek, sert davranmak, kaba kuvvete başvurmak şeklinde tanımlanmıştır (Acet 2001).

Aslında spor ile şiddet yakın akrabadır (Gültekin ve ark 2000), çünkü bilindiği gibi futbol şiddeti içinde barındıran bir oyundur. Kazanma hırsını sonuna kadar gözlemleyebileceğimiz, deyim yerindeyse bir erkek oyunudur (Baldık 2002).

Kamus-i Turki'ye bakıldığında, şiddet; serlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma anlamına geçiyor. "Şedid" ise sert, katı ve şiddetli demek. "Şeddat" da sertlik ve kızgınlığıyla tanınan ünlü eski Yemen hükümdarının adıdır.Yabancı dillerde, örneğin Fransızcada, şiddet bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi, zorlama saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama olarak tanımlanıyor (Ünsal 1996).

Şiddet sözcüğü genel anlamda, aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini kaba ve sert davranışı, eylemi nitelendirir. Şiddet özel olarak saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri taşlı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, ferde ve topluma zarar eylemlerini kapsar (Yetim 2000).

Şiddet, şiddet eğilimli kişiliklerin gelişiminde rol oynayan etkenlerin harekete geçmesi olarak da tanımlanabilir. Yapılan araştırmalarda, şiddeti besleyen en önemli faktörleri üç noktada toplanmaktadır. Bunlardan birincisi aile ve çevre, ikincisi

eğitim seviyesi ve üçüncüsü ve beklide en önemlisi medyadır. Kişilik gelişiminde önemli etkilere sahip bu kurum ve araçların şiddete yönelik tutum ve davranışların, dünya görüşlerinin ve hayata bakış tarzlarının gelişiminde önemli bir etkiye sahip olduğuna şüphe yoktur. Tıpkı spor alanında, din alanında ve siyasi alanda yaşanan şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasında rol oynayan fanatik eğilimlerin gelişiminde oynadığı rol gibi (Ayan 2006).

Şiddet üzerine değişik görüşler hâkimdir. Şiddet başkalarına zarar vermek ya da yaralamak amacıyla kullanılan fiziksel güç ya da güç ve kuvvetin başkalarını birtakım haklardan mahrum etmek gibi adaletsiz bir biçimde kullanılması olarak da tanımlanmıştır (Acet 2001).

Saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin kaynağı ister içgüdüler ve dürtüler ister toplum ve kültür olsun ortaya çıkışlarında engelleme önemli rol oynar. Engelleme istek, gereksinim ya da davranışın amacına ulaşmasının önlenmesidir (Şahin ve Sönmez 2000).

Günümüzde çok büyük kitleleri etkisi altına alan futbol, çok ciddi sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle son yıllarda gerek ülkemizde gerekse dünyada ciddi seyirci olayları yaşanmaktadır. Ulusal ve uluslararası karşılaşmalarda herhangi bir gerekçe ile pek çok problemler oluşmakta bunun sonucu ise saha içi ve dışı şiddet olayları karşımıza çıkmaktadır (Acet 2005).

Gültekin ve arkadaşları (2000)'nın aktardıklarına göre; bir sosyolog olan Norbert Elias; sporu, uygarlaşma süreci içinde şiddetin denetim altına alınıp, bir başka maceraya kaydırılması olarak görüyor ve sporu, insanın heyecan arayışının evcilleştirilmiş hali olarak değerlendirmektedir.

Küfür şiddet unsurunun sözlü anlatımıdır. Başkalarının değer verdiği, sevdiği saydığı nesneleri ya da kişileri küçük düşüren, kötüleyen sözlerden başlayarak, kişi için en kutsal değerlere varan küfür, bu anlamda sözlü saldırganlığın en kötü ve şiddetli biçimidir. Özellikle bir grup taraftarın karşı takım oyuncularını, rakipleri, karşı takım taraftarlarını ve hakemleri muhatap alarak dışarıdan sözle, el işaretiyle, rahatsız edilmesidir. Küçük yaştaki çocukların dahi bu tür olumsuz davranışlara alet edildiği görülmektedir (Öztürk 2003).

Ayrıca şiddetin üzerindeki dikkat, futbol şiddetinin diğer önemli temalarını gölgede bırakmıştır. Bu, şiddetin vahşi taraftarlar tarafından holigan çetelerini baştan ve tekrar yaratma kaynağı olduğunun göz ardı edilmesidir (King 2001).

İnsanlar arasındaki şiddet eğilimlerinin sonuçlarında geçmişte yapılanlara bakmak yerine bu olaylarda tarafların ırklar arası görüşleri, diğer temsilciler ve polis gibi faktörlerinde onlar üzerinde önemli olduğu belirtilmektedir (King 1999).

1.6.1.Spor da Şiddet

Takımını desteklemek için stadyuma giden ya da ekran başında maçı izleyen izleyicilerin, şiddete başvurma sebebi olarak; sportif ortamın saldırgan davranışın taklit edilmesi için uygun bir alan olduğu görüşü hâkimdir. Şiddete başvuran oyuncu izleyiciyi de özendirir. İzleyici önce oyuncuyu onaylar. Onay ödül anlamını taşır. Cezalandırılmadığı, tam tersine ödüllendirildiğini anlayan oyuncuyu tutmak oldukça güçtür. İzleyici oyuncuyu onaylamakla kalmaz, şiddete katılır. Çoğu kez bu düşmanca duygular stadyumda kalmamış, sokaklarda, meyhanelerde, kahvehanelerde sürmüştür (Özmen 2000).

Spor kitlelerinin şiddetine ilişkin tarihsel araştırmalar çok fazla olmamasına rağmen, var olan tarihsel kanıtlar, bu olgunun sporun tarihi kadar eski olduğunu göstermektedir (Smith 1983).

Spor ayaklanmalarıyla ilgili ilk kayıtlar arasında Roma'daki seyircili oyunlar vardır. MS 4., 5., ve 6. Y.Y.'larda birbirine düşman izleyicili fraksiyonları arasındaki kavgalar Roma ve Bizans İmparatorlukları boyunca araba yarışlarının düzenli bir özelliği olmuştur. Bu kavgalar, özellikle maviler ve yeşiller olarak bilinen takımların taraftarları arasında çok yaygın biçimde gözlemlenmiştir. Seyirciler 491 ile 532 yılları arasında Konstantinapol hipodromunu dört kez ateşe vermişlerdir. İmparatorluk güçleri sıklıkla bu olayları bastırmış, 532'deki ünlü Rika ayaklanmasında 30.000 kişiyi kılıçtan geçirmişlerdir. 20. Y.Y.'ın "futbol holiganları"nın habercileri olan bu gruplar, takımlarının renklerini giymiş, yarışlar boyunca bağırıp küfretmiş, karşıt gruptaki seyircilerle ağız dalaşı ya da kavgaya girmiş ve stadyumun içindeki ve etrafındaki eşyaya zarar vermişlerdir (Guttmann 1986).

Ortaçağın bir şiddet dönemi olarak nitelendirilmesine karşın, kanıtlar, bu çağda sporla ilişkili şiddet olaylarının nadir olduğunu göstermektedir. Bu olaylar Roma ve Konstantinapol' dekiyle asla karşılaştırılmayacak denli küçüktür (Guttmann 1986) bunun nedenini, ortaçağ sporlarının Roma İmparatorluğu'nunkiyle karşılaştırıldığında daha küçük ölçekli olması ve daha az izleyici çekmesiyle açıklamaktadır. Spora ilişkin bu ilgi eksikliği, toplulukların küçük ve yalıtık halde

yaşamaları gibi demografik nedenlere bağlanmaktadır. Ayrıca, sporda katılımcı ve seyirci rolleri arasındaki farkın Eski Roma'ya göre daha az olduğu bildirilmektedir. Buna rağmen, örneğin 1274'te Chalons'da turnuvadaki ayaklanma sırasında birçok kişi ölmüştür.

18. Y.Y.'ın ortalarından sonra, sporla ilişkili şiddet olaylarının sayısında bir artış gözlenmiştir. Bu olayların çoğu özgül bir spor karşılaşmasında ve spor karşılaşmasının yapıldığı alanın çevresinde meydana gelmiştir. Bunların içinde, bir spor dalı olarak futbol karşılaşmalarında seyircilerin yarattığı şiddet olayları başı çekmektedir (Kayaoğlu 2000).

1.6.2.Futbolda Şiddet

Futbol şiddete 13.Y.Y.ın başlarında İngiltere'de dâhil olmuştur. Oyunun orijinal geçmişinde yapılış tarzı açısından komşu köy ve kasabalardaki gençler arasında sadece önemsiz bir uğraş olarak genellikle Büyük Perhizin başladığı Salı günü veya diğer kutsal günlerde oynanırdı. Bu geleneksel törenler alkolünde etkisiyle katılanlar arasında ciddi sakatlıklara ve bazen de ölümlere neden olmuştur (Taşkın 2000).

Futbolun 700 yıllık erken tarihi aynı zamanda bir yasaklar tarihidir. Yasaklama kararlarının altında yatan başlıca neden ise bu dönemlerde futbolun oynandığı ülkeler olan İngiltere ve Fransa'da resmi makamların futbolun huzur ve asayiş bozduğu yönünde bulunan görüşleri olduğu ileri sürülmektedir. Anılan dönemlerde kamu düzeninin sağlanması görevini üstlenen düzenli polis örgütlerinin olmaması yasaklama kararlarının alınmasında etkili olmuştur. Bununla birlikte yasaklama kararlarının altında yatan diğer etkenlerin ise “maç günleri sıradan vatandaşları pazarın kurulmuş olduğu kasabadan uzaklaştırmanın olumsuz ticari etkileri” ile “futbol oyununun halkı okçuluk gibi uğraşlardan uzaklaştırarak savaş gücünü zayıflattığı inancı” olduğu ileri sürülmektedir (Demiryürek 2003).

Bu yasaklamalara rağmen futbol olanca hızıyla büyümeye devam etmiş ve günümüzde de kitleleri ardından sürükleyen bir endüstri haline gelmiştir. Tabi futbol yalnız başına gelişip büyümemiş aynı zamanda taraftar ve seyirci kitlelerini de büyüttüştür. Oyuncular arasındaki şiddet zamanla seyircilere sıçramış ve geçmiş yıllarda birçok ölümler meydana gelmiştir (Acet 2005).

Futbolun pek çok insanı etkilemesi ve büyük bir sektör haline gelmesi, seyirci şiddeti konusunu daha çarpıcı biçimde gündeme getirmiştir. Gerçi seyirci şiddeti çok

eski tarihlere kadar uzanmakla birlikte, 1960'lı yıllardan itibaren İngiltere'de sosyal bir sorun olarak ele alınmaya başlanmış ve birçok ülkede meydana gelen ölümlü çatışmalar sonunda gerek ulusal gerekse uluslararası düzeylerde çok ciddi önlemler alınması yoluna gidilmiştir (Dunning ve ark 1988).

Futbolun modern biçimiyle birlikte görülen seyirci şiddetinin özellikle Batı Avrupa ülkelerine ve diğer ülkelere İngiltere'den ihraç edildiğine dair yaygın bir kanı bulunmaktadır. Ancak, 1970 ve 80'lerde futbol holiganizminin yanlış bir şekilde temel olarak İngiliz ya da Britanyalıların bir sorunu olarak düşünüldüğünü, aslında geçmişte de şimdi de futbol oynanan bütün ülkelerin hemen hemen hepsinde görülen bir sosyal sorun olduğu ileri sürülmektedir (Carnibella ve ark 1996).

Saldırganlık ve şiddet takım sporları, özellikle de futbolun kendi doğasından gelmektedir ve "kalelerini muhafaza altına aldıktan sonra, çarpışmak için mevzilenmiş iki düşman ordusunun muharebeye tutuşmasına" benzetilmiştir. "Futbol sahası, muharebe meydanının maketidir. Kale direklerinden oluşan dikdörtgen, cankan pahasına savunulması gereken bir mevzidir. Antrenör komutan, oyuncular asker, seyircilerse gerektiğinde seferber olacak sivil savunma mangalarıdır, milislerdir. Bu oyun planıyla örgütlenen bir spor dalında, oyuncunun oyuncuyu, seyircinin seyirciyi düşman olarak görmesi kadar doğal bir şey olamaz. Aralarındaki sürtüşme bir kıvılcımla, kanlı kavgaya dönüşebilmektedir" (Demiryürek 2003).

Günümüz futbolunda insanların, hayatın her alanında olduğu gibi, kazanma ve kaybetme mantığı içerisinde yetiştirilmeleri, futbolda kazanmanın her şey olduğu ve kazanmak için her yolun geçerli olduğu anlayışını hakim kılmaktadır. Bu anlayışla, şiddet ve fair play'in anlam ve önemi konusunda eğitim eksikliği ve yeterli sağduyunun sağlanamayışı, başarıya giden yolda her türlü girişimi (şike, doping, şiddet v.b.) doğal saymaktadır.

Sportif müsabakaların (özellikle futbol) üstlendiği misyonlardan biriside müsabakalar kullanılarak kişi veya toplumların kendilerini ifade ettikleri, seslerini duyurabildikleri, kızgınlıklarını veya sevinçlerini çatışmaya dönüştürdükleri alanlar olmasıdır (Cengiz 2004).

Bu çatışmalarda görünür neden bir gol, bir tezahürat şekli, maç çıkışı bir gerginlik olurken bunların gerisinde uluslararası çekişmeler, din, mezhep farklılıkları, yöresel problemler ve çekişmeler de olabilmektedir. Neticede kitle hareketi halini alan olaylar insanlık tarihinde önemli bir yer tutmaktadır (Erkal ve ark 1998).

1.6.3.Futbol’da Seyirci şiddeti

Bugün seyirci ve seyircilerinin davranışları, bunların kişilik özellikleri tartışma konusu halini almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim son yıllarda tribünler birer problem arenası halini almış, seyircinin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler olmuştur (Taşgın 2000).

Türkiye’de futbolda seyirci şiddetinin ne kadar ciddi olduğunun ve bir sosyal problem olarak görülüp görülmediğinin açık ve net yanıtları yoktur. Her şeyden önce, Türkiye’de toplumun şiddete ilişkin genel duyarlılığının, spor alanındaki şiddet değerlendirmesine de yansıtacağı beklenebilir. Türkiye’nin, sık sık toplumsal ve politik rahatsızlıklara bağlı kitle hareketleri yaşayan bir ülke olduğu göz önünde bulundurulursa, en azından bazı şiddet biçimlerinin Türk toplumunda diğer birçok toplumdan daha fazla kanıksandığı söylenebilir. Toplumsal yaşamın başka alanlarında şiddeti daha fazla yaşayan bir toplumun, sporda yaşanan şiddeti “sosyal bir problem” olarak görmesi pek beklenemez. Bu durum, biraz da algı psikolojisindeki şekil-zemin ilişkisine benzemektedir. Bütün bu söylenenler, Türkiye’de futbolda şiddet görüldüğünde kamuoyunun bu olaylara tepki göstermediği anlamına gelmemelidir. Tam tersine futbolda bir şiddet olayı patlak verdiğinde, özellikle yazılı ve görsel basında tanımı gereği sporun barışçıl olduğu tezinden kaynaklı yoğun ama kısa süren tepkiler gösterilmektedir. Olayların hemen hemen hepsinde, futbolda şiddetin diğer toplumsal problemlerle ilişkisi göz ardı edilmekte ve problem marjinalleştirilmekte ve böylece “sosyal problem” statüsüne çıkamamaktadır. Bu bağlamda, sonuç olarak, sorunun çözümü konusunda uzun sosyal politikalar üretecek zemin oluşmamaktadır (Çağlayan 2003).

Türkiye’de futboldaki seyirci şiddetinin tarihine bakıldığında ise durum, bu konu üzerinde konuşacak yeterli veri olmadığı için pek parlak görünmemektedir. Türkiye’de futbol oyununun başlangıcından bu yana ortaya çıkan şiddet olaylarına ilişkin sistematik tarihsel bir araştırma mevcut değildir. Bu konuda bilinenler, Fişek’in genel olarak spor tarihi konusunda söylediğini futbolda seyirci şiddet bağlamında uyarlayarak söylersek, “belgelere değil belleklere dayalıdır” (Kayaoğlu 2000).

Özet olarak söylemek gerekirse, Türkiye’de futbolda seyirci şiddeti kısmen de olsa biçim değiştirmiş görünmektedir. Niceliksel olarak da şiddet eskiye göre

artmış ve bunun sadece fiziksel şiddette değil ama küfürde de görülen bir artış olduğu görülmektedir (Bahadır 2006).

1.6.4.Şiddete Dayalı Hareketler ve Olaylar

- 1967 Eylül: Türkiye Kayseri’de 17 1967 günü 2.Lig Kayseri spor-Sivas spor Arasında Kayseri Şehir Stadı’ndaki karşılaşmada çıkan olaylarda, 40 kişi ezilerek ölmüş, 600 kişi yaralanmıştır (İmamoğlu 1990).

- 1969 Temmuz: Honduras ile El Salvador milli takımları arasında oynanan Dünya Kupası ön eleme grup maçında çıkan olaylar iki ülke arasında 4 gün süren bir savaşa dönüşmüş ve çok sayıda insan ölmüştür (Ürkmez 2001).

- 1971: Pittsburgh’ta müsabakalardan sonra zafer sarhoşluğu içerisindeki 100.000 seyirci stadı yakarak, caddelerde çırıl çıplak dans etmeye başlamış, sonuç yüzlerce yaralı ve yüzlerce tutuklu (Özbaydar 1983).

- 1971 Ocak: İskoçya Glasgow’da Sheffield faciasından önce Britanya adalarında meydana gelen en büyük kaza 2 Ocak 1971 günü Celtics-Glasgow maçının sonucunda çıkan olaylarda çıkış kapılarında meydana gelen ezilmeden 66 ölü çıkmıştır (Erkal ve ark 1998).

- 1982 Kasım: Kolombiya’da Paskal Guerrero Stadı’nda 17 Kasım günü, Cali -Amerika maçı sonunda çıkan olaylarda 24 kişi ölmüş ve 197 kişi yaralanmıştır (Erkal ve ark 1998).

- 1985 Brüksel: Belçika Heysel Stadında yapılan Avrupa Şampiyonası Kupa Finali sırasında, İngiltere’nin Liverpool ve İtalya’nın Juventus takımları arasında oynanan müsabakada İngiliz hooliganların çıkarmış olduğu kavgada boşluğa düşen ya da birbirlerini ezen insanların can verişlerini televizyon canlı olarak yayınlarken bir yandan da maçı vermeyi ihmal etmiyordu. Sonuçta 39 İtalyan seyircisi ölmüş ve 400’den fazla taraftar yaralanmıştır neden olmuştur (Doğan 1999).

- 1986 Nisan: İspanya’da oynanan Atletico Bilbao-Barceleno maçı sonrasında çıkan olaylarda, 15’i ağır 55 kişi yaralanmış, İsviçre’de oynanan İsviçre-B.Almanya dostluk maçından sonra çıkan olaylarda 5 kişi yaralanmıştır (Acet 2001).

- 1986 Haziran: Meksika’da Meksika Milli Takımının Belçika’yı 2-1 yenmesinden sonra, Meksikalı seyircilerin Meksiko City şehrinde çıkardıkları taşkınlıklarda 187 kişi yaralandı, 45 kişisi hastaneye kaldırılmıştır (Acet 2001).

- 1986 Haziran: Meksika’da Meksika Milli Takımının Bulgaristan’ı 2-0 yenmesinden sonra çıkan olaylarda, 13 kişi ölmüş 200 kişi yaralanmış, iki kişi

kutlamalara katılmak istememesi nedeniyle kurşunlanarak öldürülürken, kutlamalarda ise 11 kişi hayatını kaybetmiştir (Kırcalı 1986).

- 1986 Eylül: İskoçya’da ve İngiltere’de futbol karşılaşmalarında çıkan olaylarda 1 kişi öldü, 1 kişi de ağır yaralandı. İskoçya Glasgow Ranger futbol takımının bulunduğu bir otobüsün rakip takım Dundie United taraftarları tarafından taşa tutulması sonucunda bir kişi öldü (Erkal ve ark 1998).

- Yine İngiltere’de, Briten ve Nottingham Forest takımları arasındaki maçtan sonra çıkan olaylarda da bir kişi ağır yaralanmıştır (Erkal ve ark 1998).

- 1987 Mart: Hollanda birinci futbol liginde, Ajax ve Den Hoog takımları arasında oynanan karşılaşma sırasında, iki takım taraftarı birbirine girdi ve 50 seyirci yaralanmıştır (Acet 2005).

- 1989 Ocak: Çin’de İki Çinli atlet stat tabancasıyla 6 kişiyi öldürdü. Çin’in Bejing bölgesinde meydana gelen olayda 110 m. Engelli koşucusu Shang Weidogn ile arkadaşı dekatloncu Li Rihichvan yaptıkları antrenman sonrası 3 kişi ile tartıştılar. Tartışmanın büyümesiyle ellerindeki stat tabancasıyla 3 kişiyi öldürdüler. Daha sonra 4 kişiyi rehin alan atletler 200 yen istediler. Parayı alamayınca da 3’ünü öldürdüler (Acet 2005).

- 1989 Mayıs: Yunanistan’da Olimpiakos ve AEK takımları arasında oynanan 1.Lig Futbol müsabakasından sonra çıkan olaylarda biri ağır 50 kişi yaralanmıştır (Erkal ve ark 1998).

- 1989 Ağustos: İskoçya’da Katolik futbolcu Johnson’un Protestanların takımı Glasgow Rangers’ a transfer olması İskoçya’yı birbirine katmış ve İskoçya’da mezhep çatışmasının en belirgin, örneği olarak ortaya çıkmıştır. Johnson’un babası kimliği bilinmeyen 3 kişi tarafından feci şekilde dövülmüş, diğer taraftan 7 yaşındaki kardeşi ne’de gece bisiklet ile bilerek çarpmışlardır. Futbolcunun evi korunmaya alınmıştır (Acet 2001).

- 1990 Temmuz: İngiltere’nin yarı Finalde Batı Almanya’ya penaltı vuruşları sonucunda elenmesinden sonra çıkan olaylarda 3 kişi ölmüş yüzlerce kişi de yaralanmıştır (Acet 2001).

- 1991 Ocak: Güney Afrika Orkney’de oynanan Kaizer Chiefs ile Orlando Piratos futbol takımları arasında oynanan karşılaşma sonrası çıkan olaylarda 34 kişi ölmüş, hakemin yanlış kararları sonucunda çileden çıkan taraftarlar birbirlerine girerek kavgaya tutuşmuş, sokak aralarında da devam eden çatışmalar sonucu 50 kişi yaralanmıştır (Erkal 1996).

• 1992 Ocak: Bangladeş'te bir futbol maçından sonra çıkan olaylarda 50 kişi yaralandı. Bangladeş'in Chittagong kentinde şehrin iki ünlü takımı Abehani Club ile Mohammeden Blues takımları arasında oynanan ve 0-0 sonuçlanan müsabaka sonrası, sayıları 1000'i bulan iki takımın taraftarı taş ve sopalarla birbirlerine girdiler. Kavga sırasında fanatikler birçok arabaya da hasar verirken, polis göz yaşartıcı bomba ve job kullanarak olayları önleyebilmiştir (Acet 2001).

• 1993 Nisan: Almanya'nın Hamburg kentinde yapılan uluslararası Citizen Bayanlar Tenis Turnuvasında, bir numaralı seri başı Monica Seles bıçaklı saldırıya uğramış ve yaralanmıştır. İsviçreli tenisçi, Yugoslav Moleeva ile yaptığı karşılaşmada ikinci setin sayı arasında dinlenirken tribünden atlayan bir erkek seyirci tarafından bıçakla saldırıya uğramıştır (Çağlayan 2003).

• 1993 Ekim: Türkiye'de Kocaelispor'un Ankaragücü ile yapacağı maçı izlemek için giden Selçuk Soner isimli taraftar, yer kavgası sonucu silahla öldürüldü. Soner'i tek kurşunla öldüren Yaşar Alp ve 15 fanatik Kocaeli'li taraftar olay sonrası birlikte kayıplara karışmıştır (Yıldız 2004).

• 1995 Nisan: Yunanistan'da Panatinaikos ile Olympiakos arasında oynanan basketbol final serisi maçından sonra bıçaklanan 25 yaşındaki Panatinaikos'lu taraftar Giorgios Karnezis hayatını kaybetmiştir (Erkal ve ark 1998).

• 1996 Mayıs: Türkiye'de Trabzon'da oynanan Trabzon-Fenerbahçe müsabakasında, Trabzonspor'un yenilmesi sonucu Mehmet Dalaman, Hüsnü Civelek intihar ederek, hayatlarına son vermişlerdir (Acet 2005).

• 2001 Ocak: Türkiye'de Fenerbahçe-Efes Pilsen basketbol maçı sırasında bir seyirci tribünden atlayıp hakemin yakasına yapışmış ve hakemi tartaklamıştır (Acet 2001)

• 2002 Haziran: Moskova'da oynanan Rusya-Japonya milli maçından sonra, Kremlin meydanı savaş alanına döndü, şişe, sopa ve bıçakların konduğu kavgalarda 1 kişi yaşamını yitirirken, 20 kişi yaralanarak hastanelere kaldırıldı. Fanatik taraftarlar meydandaki araçları ateşe verirken, polis olayları önlemekte güçlük çekti (Çağlayan 2003).

• 2003 Nisan: Arjantin ligi takımlarından River Plate ile Newell's Old taraftarları arasında çıkan olaylarda iki kişi hayatını kaybetti (Yıldız 2004).

• 2003 Mayıs: Yunanistan'da Aris-Pook maçının ardından patlak veren şiddet olaylarında Aris taraftarları stadı ve tribünleri ateşe verip, araba ve dükkânların

camlarını kırdı, Paok'un siyah-beyaz olan forma renklerini taşıyan bir köpeği yakarak öldürdüler (Acet 2005).

- 2004 Kasım, İnönü stadındaki Beşiktaş-Çay kur Rizespor maçının devre arasında, aldığı bıçak darbeleriyle ağır yaralanan 16 yaşındaki Cihat Aktaş, hastanede yaşamını yitirdi (Acet 2005).

1.7.Seyircilerin saldırgan olmalarında rol oynayan faktörler

1.7.1.Yaş

Çocuk en sevdiği faaliyetlere, yaşı ilerledikçe daha az başvurur ve büyüdükçe yeni arzular ve ilgiler geliştirir. Kimi faaliyetlere hayatın kısa bir döneminde ilgi duyulur, kimileri ise hayat boyunca sürer. Spor ve fiziksel aktivite, gencin oyun yaşamında önemli bir yer tutar (Tezcan 1997).

Çocuk ve gençlerin yaşlarının küçük olması, beyin korteksinin gelişiminin devam etmesi, yeterli derecede deneyim sahibi olmamaları, davranışlarını bilinçli olarak yönlendirememelerine neden olur. Bu bakımdan gençler, dış destek ve yönlendirmeye daha fazla gereksinim duyarlar. Bu dönemlerde çocuğun beynindeki uyan süreçleri geniş bir alana yayıldığı için bilinçli olarak bir amacın peşinden koşmak zorlaşır (Küçük1997).

Araştırma sonuçlarından anlaşılaacağı üzere, futbol seyircilerinin daha çok genç insanlardan teşekkül ettiği, bu gençlerin çoğunun spor yapmadığı ve karşılaşma izlemeye ise rahatlamak ve deşarj olmak için geldikleri ortadadır.

Sonuç olarak, bu genç kesime, izleyicilikten önce sporculuk yaptırmanın daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Çünkü gençler, enerjisini seyirci olarak tribünlerde harcama yoluna gittikleri takdirde tribün şiddetinde artma olabileceği söylenebilir. Seyircilikten çok, uygulayıcı olmaya; yani spor yapmaya gençlerimizi yönlendirmeliyiz (Acet2005).

1.7.2.Cinsiyet

Cinsiyet, kişileri gruplamak ve farklılaştırmak için kullanılan kıstaslardan biri olarak kabul edilmektedir. Çağdaş ve endüstrileşmiş toplumlarda, kadın erkek farklılaşması azalmakla birlikte, henüz bütünüyle ortadan kalkmış değildir (Arıkan 2000).

Spor, açıkça bir kültürel iktidar hiyerarşisi sunacak biçimde, erkekliğin kadınlığa karşı İnşa edildiği başlıca araçlardan biri olmuştur. “Tüm toplumlarda cinsel farklılık, sporun kitlelere yaygınlaştırılmasını engelleyen faktörlerden birisidir. Sporun tarihî gelişiminde bu etmen önemli ölçüde rol oynamıştır” (Arıkan 2000).

Günümüzde bu etmen az da olsa etkinliğini sürdürmektedir. Artık kadınların, son zamanlarda erkek sporu olarak düşünülen spor branşlarına yöneldiklerini görmek mümkündür. Bu kanıya örnek olarak futbol, güreş, boks vb. sporlar sayılabilir. Yine de sosyal tutumlar ve fizyolojik farklar, kadınların spor tercihlerini etkilemektedir. Kadınlar zarafet, ritim, güzellik, estetik ve duygu içeren sporlara daha fazla ilgi göstermektedirler (Özbaydar 1983).

1.7.3.Aile

Aile, yüz yüze ve samimi ilişkilerin en güçlü olduğu birincil gruptur. Bu sebeple aile, kişinin tutum ve değerlerinin oluşumunda birincil etkileşimi sağlaması yönünden büyük öneme sahiptir (Acet 1997).

Aile, evrensel ve daimi bir gruptur. Aile insanın en derin ve köklü, kısmen organik nitelikli özelliklerine dayanan, bütün insan toplumlarında bulunan bir ilk gruptur ve evrensel bir sosyal kurumdur (Sezen 1999).

Aile, toplumun en küçük sosyal birimidir. Bütün toplumlarda aile, fert için hayat merkezidir. Ferdin içinde bulunduğu en önemli ve asli bir sosyal gruptur (Yetim 2000).

Ailenin en önemli özelliği fertlerin sosyolojik, biyolojik ve psikolojik hayatlarını devam ettirebilmek için, toplumda aksayan, görevlerini tam yapamayan veya yapılamayan diğer kurumların, sistemlerin ve grupların görevlerini yüklenmesidir. Fakat ailenin temel görevlerini yerine getirebilecek ve özelliklerini gösterecek bir başka sosyal yapı bu güne kadar görülmemiştir (Nirun1994).

İyi bir aile; çocuğunun doğduğu günden itibaren çevresinde olup biteni fotoğraf makinesi gibi hafızasına kaydettiğini, o çocuktur daha anlamaz, akli yetmez gibi düşüncelerden uzak, çocuklara uygulanan kuralları, sınırlamaları en az düzeyde tutan ve koydukları kurallar hakkında çocuklara açıklama yapan aile şeklindedir. Sıcak, şefkatli, verdiği sözü yerine getiren ve çocuğuna destek olan ailelerin çocukları, kendi kararlarını verebilme yeteneğine sahip olurlar (Acet 2001).

Suçlu çocuklar üzerinde yapılan istatistiklerde çocuğun suça itilmesinde otoriter babanın ve annenin baskıcı, katı disiplin anlayışının yansımalarının ortaya

çıkıldığı anlaşılmış ve belgelenmiştir. Türkiye aile içi şiddet sıralamasında Pakistan, İran ve Hindistan'dan sonra dördüncü sırada gelmektedir. Aile içi şiddet, bir terbiye yöntemi olarak algılanmaktadır. Aileler arasında yapılan anketlerde 100 aileden 34' ün de şiddete başvurulduğu görülmektedir. Her iki aileden birinde çocuklar dövülmektedir. Küçükken utanca boğulan, aşağılanan, horlanan ve dayak yiyen çocuk, çevresini sürekli denetim altında tutmaya çalışır, kimseye güvenmez, diğer insanlarla sürekli olumsuz ilişkiler içine girer. Dürüst olmaz, sürekli yalan söylemeye yönelir. Aile içi iletişim kaybolur. Şiddeti bir davranış modeli olarak benimser, yetişkinlerden korkarak büyür. Oysa çocuklara zaman ayırmak zorundayız. "Elimde değil ne yapayım, sözden anlamıyor" demeye hakkımız olmadığını bilmeliyiz. Anne karnında başlayan ailedeki şiddet uygulamasını ortadan kaldırmak için aile içinde özgürce tartışma ve demokratik davranma ile katılımcılık ilkelerini geliştirip yerleştirmek gerekir (Acet 2001).

1.7.4.Eğitim

Eğitim temel sosyal kurumlardan birisidir ve genel olarak bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerlerdeki davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır. Eğitim kurumu her toplumda vardır, çünkü bireyin topluma kazandırılması ve dolayısıyla toplumun sürekliliğinin sağlanması temel bir görevlerdir. Uygulama biçimi toplumlara göre değişebilir ama varlığı ve gereği tartışılmaz (Yetim 2000).

Geniş anlamda eğitim, bireylerin toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir. Başka bir ifadeyle, bireyin davranışlarında, kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk 1994).

Eğitim, kişinin sosyal yeteneğinin ve kişisel gelişmesinin sağlanması için seçilmiş ve denetimli bir çevreyi, özellikle okulu içine alan sosyal bir süreçtir (Serarslan 1990).

Eğitim, her şeyde olduğu gibi kişilerin spora yönelmelerinde de etkilidir. Sporu fiziksel ve ruhsal bir eğitim olarak düşündüğümüzde, sporun eğitim ile Özdeş olduğunu belirtebiliriz.

Toplum hayatını bu derece genişliğine kapsayan eğitimin, sistem içinde oynadığı rol büyüktür. Bu bakımdan, sporu ve sportif faaliyetleri de eğitimin kapsamı içinde düşünmeliyiz (Arıkan 2000).

Spor eğitimi de, bireyleri ortak hayatın benzerliklerine yöneltmesi bakımından önem taşımaktadır. “Aslında, eğitimin amacı, bireyleri duyarlı hâle getirmektir. İşte spor eğitiminin amacı da, bireylerin hem fizikî hem psikolojik gelişmelerini sağlaması, sosyal hayata hazır ve üretken kılması amacına dönük olmasıdır (Çaha 1999). Dolayısıyla eğitim ve spor, kişileri sosyalleştirir (Acet 2005).

Spor seyircisiyle ilgili olarak sık sık gündeme gelen saldırganlık, seyircilerde görülen öğrenilmiş davranışlardır. Özellikle futbol seyircisi geniş bir alan olan stadyumlarda birbirlerinin hareket ve davranışlarından etkilenmektedir. Kişiler geleneksel davranışçı modelde olduğu gibi mükâfat ve ceza yolu ile olumsuz davranışları da öğrenirler bu öğrenme eğitilme süreci ile devam eder. Bu pekiştirme süreci kişinin kendisine doğrudan yapılan pekiştirme kadar önemlidir.

Örneğin, ebeveynlerin çocuk yetiştirme biçimi çocukta kalıcı davranışların oluşmasına neden olmaktadır. Çocuğa karşı güce ve fiziksel ceza kullanmanın saldırgan davranışlarla yakın ilişkili olduğu bilinmektedir. Dayak atarak eğitim, çocukta saldırgan davranışları tahrik edici bir eğitim tarzıdır; ayrıca televizyonlardaki şiddet içeren filmler saldırgan davranışlara neden olmaktadır. Anne şefkatinden yoksun büyümüş çocuklarında da agresif tavırlar sergilediği gözlenmiştir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarında çocuğuna karşı itici ve düşmanca bir tavır sergilemeleri en yüksek oranda saldırgan çocuklar yetiştirilmesine sebep olmaktadır (Şahin 2003).

Eğitimde dengeyi sağlamak ve iyi bir eğitim için, öncelikle insan ruhunu duyuran ve arkasından da bedeni ve fiziki âlemde karşı karşıya kalınan meseleler konusunda, insanları aydınlatmayı hedef alan bir istikamet takip edilmelidir (Şener 1991).

Dolayısıyla eğitim, ferdi topluma, toplumu da ferde heba etmeden, maddi ve manevi bütünlüğü sağlama olmalıdır. İyi bir eğitim alan kişi, bağımsız olarak hareket eder ve faaliyetlerini akıl yoluyla yönetir ve yönlendirir (Yetim 1999).

Spor eğitimi, fertleri ortak hayatın benzerliklerine yöneltmesi bakımından önem taşımaktadır. Aslında, eğitimin gayesi, fertleri duyarlı hale getirmektir. İşte spor eğitiminin gayesi de, fertlerin, hem fiziki, hem psikolojik gelişmelerini sağlaması, sosyal hayatta hazır ve üretken kılınması amacına dönük olmasıdır (Çaha 1999).

Dolayısıyla eğitim’de spor’da kişilerin sosyalleşmesine katkıda bulunmaktadır. Fertlerin genciyle, yaşlısıyla iyi bir eğitim alması sonucu toplumdaki suç oranlarının, olumsuzlukların azalacağı düşünülmektedir.

Dolayısıyla toplumdaki olumlu ve olumsuz işlerin, iyi ve kötü eğitim sistemi sonucundan kaynaklandığı apaçık bir gerçekliktir. O halde en önemli mesele olan eğitime gereken önem verilmelidir. İnsana yapılan yatırımın, geleceğe yapılan yatırım olduğu unutulmamalıdır (Acet 2001).

1.7.5.Çevre

Fiziki çevre şartları, sportif faaliyetlerin hangi branşta yoğunlaştığına ışık tutmaktadır. Dağlık olmayan bir çevrede dağ ve kış sporlarının gelişmesini beklemek mümkün değildir. Doğal çevre şartları, özellikle hava şartları, belirli doğal şartların varlığını gerektiren her spor branşındaki seyirciyi etkilemektedir. Bu tür çevresel şartların belirli bölgelerde yoğunlaşması, seyirci olma şansını etkileyecektir. Fakat spor tesislerinin alt yapı ve ulaşım ağının yeterliliği, hizmet sunumu gibi faktörler, seyirciyi, karşılaşmanın çeşitliliğini artırabilmektedir (Voight 1998).

Çevre şartları insanların davranışlarına, düşünme tarzlarına etki eder. Fizikî ve coğrafi çevreden yararlanma şartlarında meydana gelen değişimler sosyal hayatın şartlarına da etki yapar; değişikliklere yol açar (Nirun ve ark 1993).

1.7.6.Kültür

Kültür, insanın doğal çevre ile ilişkisi ve kendi zihni varlığına dayalı olarak yarattığı, insan tarafından icat edilmiş ve nesilden nesile aktarılmış, geliştirilmiş duygu, düşünce ve davranış şemalarının bütünüdür (Aslantürk ve Arman 2000).

Aynı cemiyet içinde, farklı topluluklarda sosyal çevre özelliklerinin farklılaşması veya alt kültürlerin oluşması, sportif faaliyetlerin farklı şekilde gelişmesine temel hazırlamaktadır. Zira alt kültürler tarafından rağbet edilmeyen sportif faaliyetlerin, o toplulukta veya bölgede yaygınlaşması zorlaşabilir. Nitekim kırsal bölgelerimizde, ekonomik şartların da etkisiyle futbol ve güreş sporuna daha fazla ilgi gösterilmektedir. Diğer spor branşlarına (voleybol, basketbol, tenis, yüzme vb.) ilgi gösterilmemesinin nedenlerden biri de maddî imkânlardır (Acet 2005).

1.7.7.Ekonomi

Ekonomik açıdan kişide oluşan negatif olumsuzlukların birikmesi sonucunda agresif davranışlar ortaya çıkar. Bu bağlamda bu gruptaki bireylerden oluşan spor seyircisi, bu birikimi bir karşılaşmada etrafına zarar verici hareketlerde bulunarak deşarj olma yöntemini seçer (Şahin 2003).

Sporda seyirci saldırganlığında ve özellikle futbol seyircisinin saldırganlığında rol oynayan ekonomi faktörü, toplumsal sınıfların belirlenmesinde en önemli etkindir. Sınıflar toplum hayatının önemli bir gerçeğidir. Tüm insanlar yasalar karşısında eşit olarak kabul edilmekle beraber, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yönden farklı yaşam biçimleri içindedir (Kurtiç 2006).

1.7.8.Sosyal Tabaka

Sosyal tabakalaşma, "Belirli bir nüfusun hiyerarşik olarak, yani sosyal anlamda üst üste gelen sınıflar hâlinde, farklılaşmasıdır" (Nirun ve ark 1993) şeklinde tarif edilmiştir. Bir başka tanımda ise sosyal tabaka, "sosyal özellikleri bakımından birbirine çok yakın veya birbirleriyle hemen hemen aynı durumda bulunan insanların meydana getirdiği sosyal bütüne" denir (Kurtkan 1976). Toplumu bir piramide benzetecek olursak, piramidin tepesinde "üst" tabaka, onun altında "üst orta", daha altında "alt orta", onun altında "üst alt" ve tabanda da "alt alt" diye adlandırılan katmanlar yer alır. Temelde üç ana katmana ayrılmaktadır. Sosyologlar kişilerin görevlerine, öğrenimlerine, oturdukları bölgelere ve gelir durumlarına bakarak sosyal tabakaları belirleyen kriterleri geliştirmişlerdir. Gelir tam olarak ölçü olmamaktadır. Nitekim ayrı tabakalarda olup da aynı gelir seviyesine sahip kişilerin davranış ve tutumları, bulundukları tabakaya göre farklılaşmaktadır (Oluç 1987). Başka bir ifade ile ayrı sosyal tabaka insanların tutumları farklılık arz etmektedir. Bu farklılık, futbol seyircilerinin içerisinde bulunan kişilerin de ayrı sosyal tabakalara mensup olduğu ve karşılaşma boyunca farklı farklı davranışlarda bulunduğunu söyleyebiliriz. Olayların çıkış noktası sadece bir sosyal tabakaya mal edilmemelidir.

Çünkü futbol, Türkiye'de çok büyük ilgi toplayan bir spor branşı olup toplumun geneline hitap etmektedir. Şiddet taraftarı olan kişilerin herhangi bir tabakadan çıkabileceği bir gerçektir (Acet 2005).

1.7.9. Medyanın Etkisi

İletişimin bazı tekniklerle, belirli bir teknoloji uygulanarak çoğaltılıp güçlendirilerek çok sayıda kişiyi etkileyecek biçime getirilmesine kitle iletişimi, bu iş için kullanılan araçlara da kitle iletişim araçları veya medya denmektedir (Dönmezer 1999).

Kitle iletişim araçları denildiğinde tüm yazılı ve görsel basın (gazete, dergi, radyo, televizyon, film v.b.) anlaşılır. Ancak radyo ve özellikle televizyon her evde bulunduğu ve günümüzün gelişmiş teknolojisi sayesinde çok uzaklardaki olayları bile canlı olarak tüm ayrıntısıyla görüntülü olarak karşımıza getirdiği için en etkili olanlarıdır. Televizyonun bu etkisi spor faaliyetlerine olan ilgiyi de arttırmıştır. Hayatlarında hiç spor yapmamış insanlar bile televizyon sayesinde spor karşılaşmalarına ilgi duymaya başlamışlardır (Öztürk 1998).

1.7.10. Hakemler

Günümüzde çağdaş hakem; futboldaki değişimleri izleyen, FIFA ve MHK'nın talimatlarını takip edip uygulayan, hızlı ve tempolu oyunun gerektirdiği fiziksel ve zihinsel yeteneklere sahip, futbolla ilgili yayınları takip eden, hakemlik kurumunun ilkelerine saygılı, arkadaşlarına ışık tutan, kendine güvenen, alçak gönüllü, bilgili, görgülü ve kültürlü bir portre çizen kişi olarak tanımlanmıştır (Epak 1999). Hakem, oyunun orkestra şefidir. Bir futbol karşılaşmasının normal, ciddi, güzel, heyecanlı olarak geçmesinde olduğu kadar, gevşek, düzensiz, olaylı ve kavgalı bir hava içinde geçmesinde de hakemin rolü son derece önemlidir (Acet 2005).

Genelde sporun, özelde de futbolun gelişmesine hakemlerin büyük katkısı vardır. Günümüzde dört büyükler olarak bilinen Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor'un yapmış oldukları parasal harcamalar, bilindiği gibi milyon dolarlarla ifade edilmektedir. Bu kadar para harcayarak başarılı olmak isteyen takım yönetimi ve seyirciler, hakemlerin yapabilecekleri en küçük hatayı affedememektedirler. Bundan dolayıdır ki hakemler hiçbir takımın sporcusu, yöneticisi, antrenörü ve seyircisi tarafından tam olarak sevilmemektedir. Hakem, her zaman kötü tezahürata maruz kalmaya mahkûm olmuştur (Kurtiç 2006).

1.7.11. Amigolar

Amigo, seyirci, sporcu ve yönetici arasında köprü vazifesi yapan ve bu öğeler arasında bütünleyici rol oynayan kimsedir. Amigoluk, futbolda çok önemli

yeri olan bir görevdir. Amigolar, tribünleri dolduran taraftar kitlelerini, hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileyebilmektedirler. Kitle psikolojisi ile lider konumundaki kişi ne yaparsa, kitle de o kişinin hareketine katılmaktadır. Dolayısıyla amigolar, tribünlerde birer lider konumuna gelmişlerdir. Onların her hareketi seyirciyi etkileyebilmektedir (Acet2005).

1.7.12.Antrenörler

Antrenör, belli ilkelerin ışığı altında, genel anlamda ve kendi branşına özgü olarak sportif etkinlikleri, yani antrenmanı yaptıran, yönlendiren, sporcuyu teknik, taktik, kondisyon ve psikolojik yönden geliştiren, hem pratik hem de teorik bilgiye sahip olan, kısaca sporcusunu en üst düzeyde verimliliğe ulaşacak şekilde yetiştiren ve bu gelişmeyi sürekli kılmaya çalışan kişidir (Aydın 2001).

Antrenörün sadece takım veya sporcuyla ilgili görevleri yoktur. Onun ayrıca sosyal, kültürel, toplumsal sorumluluk ve görevleri de bulunmaktadır. Antrenör, öncelikle bir insandır, diğer insanlarla ve sporcularla ilişkilerinde insanlaşma değeri üretme bilincine sahip bir öğretmen ve yöneticidir. Ama sporun baskın asimilasyon ürettiği reel spor sisteminde antrenörün işlevi değişmiştir. Sporun, özellikle de futbolun işe dönüştürüldükten sonra profesyonel meslek uğraşısına dönüşmesi, antrenörlüğün de profesyonelleşmesine neden olmuştur. Böyle bir ortamda iyi bir kapitalist olmayan antrenörün iş bulma imkânı neredeyse tükenmiştir. Antrenörün diğer bir sorumluluğu da, karşılaşma esnasında seyircilere karşıdır. Konumuz itibarıyla antrenörün seyircilere karşı olan sorumluluğu büyük önem taşımaktadır. Nedeni ise karşılaşma esnasında ve karşılaşmadan sonra kullanacağı ifadeler ve hareketler, seyirciler üzerinde oldukça etkili olmaktadır. Deplasmanda veya kendi sahasında da bu böyledir. Antrenörün sorumsuzca hareketleri ve sadece kazanmaya güdülenmesi olumsuz etkilere neden olmaktadır (Acet 2005).

1.7.13.Kulüp Yöneticileri

Yönetici, bir örgütün hedeflerini gerçekleştirirken, örgütün en etkili ve en yeterli bir biçimde işlemlerini sağlayan; akıllı, bilgili, tecrübeli ve liderlik vasıflarından yararlanan kişidir (Yetim 1996). Yöneticileri agresif olan bir takımın, sporcularının ve seyircilerinin de agresif olması doğaldır. Dolayısıyla yöneticilerin sorumluluklarının bilincinde hareket etmeleri gerekmektedir. Yöneticilerin, seyirciler üzerindeki olumsuz etkilerinin bir başka boyutu da, medyanın, söylenmediği hâlde

söylenmiş gibi başlıklar atarak reyting yapma düşüncesi uğruna yanlış tutumdur. Özellikle Türkiye'de, dört büyükler olarak bilinen kulüplerin yöneticilerinin, söylemedikleri hâlde söylenmiş gibi yayımlanan demeçleri çok fazla problem oluşturabilmektedir. Nedeni ise bu dört takımın seyirci kapasitelerinin yüksek oluşudur. Kulüp yöneticileri, spordaki şiddetin gerçekten bitmesini isteseler bu problem büyük oranda çözülebilir. Kulüp yöneticilerinin bu konuda rolleri çok önemlidir (Acet 2005).

1.7.14.Polis

Polis kavganın tarafı olmamalıdır. Ligde oynanan bir Galatasaray-Fenerbahçe maçında sorumsuz ve bilinçsiz bir polis memuru az kalsın faciaya neden oluyordu. Sahaya atılan bir meşaleyi tribüne fırlatarak faciaya davetiye çıkaran polise, Galatasaraylı futbolcu Okan müdahale etmek zorunda kaldı. Türk polisinin, özellikle de genç polislerin, eğitim yetersizliğinden kaynaklanan bir tavrı var. Kendini devletin olayları önlemekle görevlendirdiği kişi gibi değil, olay çıkartan kişinin karşı safındaki kişi gibi görüyor. Yani bir olayda, olayı engellemeyi değil, olay çıkartanla çatışmayı vazife zannediyor. Bakın pek çok yerde durum bu. Oysa polis olayın bir tarafı değil. Onun işi olayı en kısa haliyle bitirmek. Ama bizim genç memurlar öyle yapmıyorlar. Ve sonunda kavgaya tutuşuyorlar. Ortaya da son derece nahoş bir görüntü çıkıyor. Karşıdaki polise küfür ediyor, polis yasa uygulayacağına o da ona küfür ediyor. Karşısındaki polise vuruyor. Polis kelepçeleyip, memura saldırıdan gözüaltına alacağına poliste ona bir tane patlatıyor. Hal böyle olunca da, polis müdahalesi sonucunda ortaya çıkan görüntü, üniformalılarla üniformasızların kavgasına dönüşüyor. Bu da özellikle televizyon ekranından güzel görünmüyor (Altaylı 2000).

1.8.Futbol ve Fair Play İlişkisi

Fair play, sporcuların yarışmalar esnasında, güçleşen şartlar altında dahi kurallara sabırla, tutarlı ve bilinçli olarak riayet etmeleri, fırsat eşitliğini bozmamak amacıyla haksız avantajları kabullenmemeleri, rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmaya kalkışmamaları, rakibi düşman değil, aksine oyunun gerçekleşmesini sağlayan, eşdeğer haklara sahip birey ve partner olarak görmeleri ve değer vermeleri çabalarında kendini göstermektedir (Yıldırım 2002).

Fair kavramı oyun içindeki tutuma sıkı sıkıya bağlıdır. Oyunu, dürüstçe oynamak gerekir. Bir oyunun kurallarından kuşku duymak asla mümkün değildir. Çünkü onları belirleyen ilke tartışmasız niteliktedir (Huizinga 1995).

19. Y.Y. sonları ile 20. Y.Y. başlarında sportif yarışmaların ticarileşmeye başlaması ve gittikçe daha geniş halk kitlelerine açılmasıyla baş gösteren amaç değişikliği, dengenin iç amaçtan dış amaca, uygulamadan duyulan zevkten, ciddiyete doğru bozulmasına yol açmış ve 20. Y.Y. boyunca gelişme fair play düşüncesinin yumuşatılması ve aşındırılması yönünde gerçekleşmiştir. Bunun anlamı, fair play anlayışının, eşit yarışma şartlarının ve fırsat eşitliğinin sağlanması ve korunmasından, gittikçe sadece oyun ve yarışma kurallarına uyulmasına indirgenmesidir (Yıldıran 2002).

Günümüzde, sporcu ne kadar profesyonel ise amacı da o kadar çok zafer olmaktadır. Sonuçta zafer önemli ancak bunun yanında ekonomik ve diğer başka sonuçlarda önemli yer tutmaktadır. Sporcu kurallarını bu anlamda uygun gördüğü şekilde ve yerlerde bozmaktadır. Ulaşılmak istenen hedefi ise başarı ve zafer oluşturmaktadır (Pilz 1987).

Bu bağlamda, oyuncular birbirlerine karşı centilmen değillerdir. Yarışma sporcularının hepsi kazanma hırsı için işbirliği yapmaktadır ve bu işbirliği bilinçsiz değildir (Heringer 1995).

Bu durumun en yaygın olarak yaşandığı branşlardan birini de futbol oluşturmaktadır. Futbolumuzda profesyonellik ilerledikçe fair play'e uygun davranışlar azalmaktadır. Futbol karşılaşmaları sonuçlarının önemi arttıkça formal ve informal ahlak anlayışı önemini kaybetmekte ve bilinçli kural hataları artık futbolun içine girmeye başlamaktadır (Sezen ve Yıldıran 2006).

Fair play kavramının gelişim çizgisinin başlangıcı, 15. Y.Y.'nin ikinci yarısında İngiliz turnuva kurallarında centilmenlik dışı davranışlar için kullanılan "faul play" ifadesine götürülebilir. İlk olarak, tamamen genel bir kullanımla ve "fırsat eşitliğini korumak", "şövalyece düşünüş tarzını göstermek" anlamında, 16.Y.Y. sonlarında William Shakespeare'de geçen fair play kavramı, spor diline 18.Y.Y.'da girmiştir. Günümüz fair play prensiplerinin sistematik temelleri ise, dönemin değişimler geçiren sosyo-kültürel yapısıyla doğrudan ilgili olarak, 19.Y.Y. Victoria İngiltere'sinde atılmıştır (Yıldıran 2002).

Uluslararası fair play komitesine göre, “fair play bir takımın veya sporcunun galibiyeti veya performansının düşmesini göz ardı ederek yaptığı jesttir” (Ateşoğlu 1974).

Fair, oyunu düzenleyen kuralların üstünde bulunan fakat oyuna ilişkin ve onun güzellik parıltısından doğan bir kuraldır. Fair, oyun kuralları içinde kavranamayan fakat bireyin oyun yapanları göz önünde bulundurup onları bir gereksinme, bir onur olarak duyup kabul ettiği sözcüklerle dile getirilemeyen fakat orada bütün oldukları koşullarda eşit görme isteğidir (Erdemli 1996).

Bu çerçevede, fair play’in kurallara ilişkin sportif erdem (formal) ve yaşama ilkesi olarak sportif erdem (informal) olarak iki yanı ortaya çıkmaktadır (Erdemli 1992).

Formal fair play, amir hükümler içeren oyun kurallarını kabullenme ve onlara kesinlikle uyma ile sınırlıyken, informal fair play, yaptırımlarla zorunlu tutulmayan, aksine sporda kuralların talep ettiğinin ötesinde, sporcunun rakibi ile eşit şartlarda yarışma arzusunu, rakibin maruz kalacağı haksız durumları gidermek için gösterilen çabayı, kendi yarar ve yargısına uygun olmasa bile hakem kararlarına saygı göstermeyi, aleyhine de olsa hakemlerin doğru karar almalarına yardımcı olmayı, galibiyet ya da mağlubiyette ölçülü davranmayı esas almaktadır (Yıldıran 2002).

Futbolun iki basit amacı bulunmaktadır. Bunlar rakip takımın gol atmasını engellemek ve kendi takımına gol kazandırmaktır.

Bu iki amaç yerine getirilirken uyulması gereken kurallar bulunur. Bu kurallar fair play anlayışıyla birleştirilerek izleyenlerde yarışma duygularının yanında hem görsel zarafet hem de toplumsal ahlak eğitiminde kullanılacak önemli bir etken haline getirilmelidir.

Bütün oyun kuralları oyunun nasıl oynanması gerektiğini belirlerken “ideal oyun” tarifi yapmaktadır. “İdeal oyun” ise kazanmak kaybetmek boyutuna ilişkin olmayıp tamamen centilmenlik anlayışı üzerinedir. Buna göre, futbolda “ideal oyun”, yalnızca top saha dışına çıkınca ve gol sonrasında santra vuruşu yapmak için durmaktadır. Bunun dışındaki her düdüğü centilmenlik dışı bir hareketin cezalandırılması için çalınmaktadır (Can ve Can 2002).

Fair play anlayışı, bireyin doğuştan sahip olduğu donanımlardan biri değildir. Amaca uygun bir eğitim sonucu kazanılabilmektedir (Yıldıran 2002).

Ancak, başarı odaklı günümüz futbolunda, takım menfaatinin önceliği, haksız avantajlardan yararlanma, aldatıcı ve yanıltıcı stratejilere başvurma, hakemi

yanıltıcı davranışlarda bulunma gibi davranışların çok sık yer aldığı, bu bağlamda, fair play'e uygun davranışların giderek azaldığı görülmektedir. Bununla birlikte, başarı odaklı spor ortamında ne antrenmanlarda, ne antrenör eğitiminde, ne de benzeri eğitim ortamlarında fair play'i özendirici çabalar söz konusudur. Kural ihlalleri artık normal kabul edilmektedir ve profesyonel spora özgü bir durum olmaktan çıkmıştır (Yıldıran 2002).

Formal fair play, kuralları önceden belirlenmiş ve yönergelen dirilmiş bir spor eyleminde oyuncular ve tarafların bu kurallara normatif değer olarak uymaları ilkesidir. İnfomal fair play, oyun ve spora katılan oyuncu ve tarafların, oyunun biçimsel kurallarına uymanın ötesinde, genel ve evrensel bir ahlakı temsil eden bir kavramdır. Yani, spor eylemindeki oyuncuların, oyunun gerilimli, dinamik sürecinde kendi beceri ve yetenekleriyle elde edemedikleri avantaj ve çıkarlardan kendi isteğiyle vazgeçerek, rakibinin kişiliğine, genel ahlaka saygı göstermesi ve oyun için en iyisini yapmasıdır (Orhun 1992).

20. Y.Y. boyunca, spordan ticari ve siyasi beklentilerin artarak devam etmesi, ahlaki beklentileri ikinci plana itmiş ve amatör ruhun giderek güçlenen profesyonellik karşısında gerilemesine neden olmuştur. Bu süreçte, fair play anlayışı, eşit yarışma şartlarının ve fırsat eşitliğinin sağlanması ve korunması, sportif rakibe oyunun gerçekleşmesini sağlayan kendisiyle eşdeğer aktör olarak kıymet verilmesi ve onun fiziksel ve ruhsal dokunulmazlığına saygı gösterilmesi, haksız avantajlardan kaçınılması gibi yüksek insani kalitelere işaret eden bir düzeyden, sadece kurallara uymanın dahi erdemlilik olarak görüldüğü bir zemine oturtulmuştur (Yıldıran 2005).

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde, öncelikle araştırmanın yöntemi, evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve Türkçeye uyarlanması, bu araçların geçerliliğine ve güvenilirliğine ilişkin çalışmalar yer verilmiştir. Daha sonra ise, veri toplama araçlarının uygulama süreci, toplanan verilerin bilgisayar ortamına geçirilmesi ve uygulanan istatistiki yöntem hakkında bilgi verilecektir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

İstanbul ilinde bulunan Turkcell Süper Lig’de oynayan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray futbol takımlarının seyircilerini şiddete yönelten faktörlerin değerlendirilmesini inceleyen bu araştırmada betimsel ve taramaya yönelik bir yöntem uygulanmış ve araştırma iki aşamadan oluşmuştur. Araştırmanın ilk aşamasında amaca uygun mevcut bilgiler ilgili literatürün taranmasıyla sistematik bir şekilde verilmiştir. Böylece konu hakkında teorik bir çerçeve oluşturulmuştur.

2.2. Araştırma Evreni

Bu araştırmanın evrenini İstanbul ilinde bulunan Turkcell Süper Lig’de oynayan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray futbol takımlarının seyircilerinden stadyumlara maç izlemeye giden seyirciler oluşturmaktadır.

2.3. Araştırma Örnekleme

Bu araştırmanın örneklemini ise İstanbul ilinde bulunan Süper Lig’de oynayan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray futbol takımlarının seyircilerinden stadyumlara maç izlemeye giden tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen 1000 seyirci oluşturmaktadır.

2.4. Veri toplama araçları

Literatürden elde edilen bilgiler ve alan uzmanları ile yapılan görüşmeler sonrasında anket soruları oluşturulmuştur. Değerlendirilmeye alınan 100 soru uzman görüşleriyle 80 soruya indirilmiştir. Anket sorularının anlaşılabilirliği, 2010–2011 futbol sezonu Turkcell Süper Lig’de, 18. haftada 21.01.2011 tarihinde saat 20.00’da İstanbul Fiyapı İnönü Stadyumu’nda oynanan Beşiktaş-Buca spor maçından önce rastgele örnekleme tekniğiyle seçilen 55 adet seyirciye uygulanmıştır. Bu şekilde ön deneme yapılarak anlaşılabilirliği kontrol edilmiştir. Bu uygulamanın sonucunda

uzmanlarla yapılan görüşmenin sonunda 5 sorunun anlaşılmadığına karar verilmiş ve bu 7 soru anketten çıkarılmıştır. Anket 75 sorudan oluşmaktadır.

Araştırmanın ikinci aşaması olan uygulama aşamasında ise amaca ulaşmak için geliştirilen anketler örneklem gurubuna uygulanmıştır.

Anket soruları, ilk olarak 2010–2011 futbol sezonu Turkcell Süper Lig’de, 21. haftada 26.02.2011 tarihinde saat 19.00’da Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadyumu’nda oynanan Fenerbahçe-Kasımpaşa maçından önce rastgele örnekleme tekniğiyle seçilen 382 adet seyirciye uygulanmıştır. Bu anketlerden 371’i değerlendirmeye alınmıştır.

Anket soruları, ikinci olarak 2010–2011 futbol sezonu Turkcell Süper Lig’de, 24. haftada 05.03.2011 tarihinde saat 19.00’da Galatasaray Ali Sami Yen Spor Kompleksi Türk Telekom Arena Stadyumu’nda oynanan Galatasaray-Kardemir Demirçelik Karabük spor maçından önce rastgele örnekleme tekniğiyle seçilen 407 adet seyirciye uygulanmıştır. Bu anketlerden 398’si değerlendirmeye alınmıştır.

Anket soruları, son olarak 2010–2011 futbol sezonu Turkcell Süper lig’ de, 26. haftada 19.03.2011 tarihinde saat 19.00’da İstanbul Fiyapı İnönü Stadyumu’nda oynanan Beşiktaş-Kayseri por maçından önce rastgele örnekleme tekniğiyle seçilen 243 adet seyirciye uygulanmıştır. Bu anketlerden 231’si değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırma Ölçeğinin Güvenirlilik Analizi

Cronbach Alpha	Madde Sayısı
,933	75

Ölçeğin güvenilirliği denenmiş (Tablo) Cronbach Alpha kat sayısının % 88.7 büyük alfa 1.00 aralığında değer olarak hesaplanması ölçeğin güvenilirliğini ortaya koymaktadır. Cronbach alpha değeri %70’ten büyük olduğu durumlarda anket güvenilir Kabul edilmektedir. Güvenilirlik analizi sonucu incelendiğinde determinasyon katsayısı olan Alpha % 93,3 ile yüksek bir güvenilirlik yüzdesine sahiptir.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma İstanbul ilinde bulunan Turkcell Süper Lig’de oynayan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray futbol takımlarının seyircileriyle sınırlandırılmıştır.

Bu araştırma 2010-2011 futbol sezonu Turkcell Süper Lig’de, 21. Haftada 26.02.2011 tarihinde saat 19.00’da Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadyumu’nda oynanan Fenerbahçe-Kasımpaşa maçını,

2010-2011 sezonunda Turkcell Süper Lig’de, 24. Haftada 05.03.2011 tarihinde saat 19.00’da Galatasaray Ali Sami Yen Spor Kompleksi Türk Telekom Arena Stadyumu’nda oynanan Galatasaray-Kardemir Demirçelik Karabük spor maçını,

2010–2011 futbol sezonu Turkcell Süper Lig’de, 26. haftada 19.03.2011 tarihinde saat 19.00’da İstanbul Fiyapı İnönü Stadyumu’nda oynanan Beşiktaş-Kayseri spor maçını seyretmeye gelen taraftarlar ile sınırlandırılmıştır.

2.6.Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmacı tarafından toplanan anketler, kontrol edilerek eksik veya yanlış doldurulanlar araştırma dışında tutulmuştur. Sonra veriler SPSS 15.0 paket programında değerlendirilmek üzere bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde istatistikî yöntem olarak; ölçeklerin alt boyutlarına ait frekans, yüzde dağılımları hesaplanmıştır.

Frekans ve yüzdelik dağılımlar alındıktan sonra birbirleriyle ilişkili olduğunu düşündüğümüz değişkenler arasında çapraz tablolar oluşturulmuştur. Çapraz tablolara Ki-Kare testi uygulanmıştır. Tabloların değerlendirilmesinde uygulanan Ki-Kare testinde yanılma payı 0.05 'dir.

3.BULGULAR

3.1.Demografik Sonuçlar

Çizelge1. Futbol takımı seyircilerinin tuttıkları takımlara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Fenerbahçe	349	34,9
2	Galatasaray	377	37,7
3	Beşiktaş	210	21,0
4	Diğer	64	6,4
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 1’de araştırmaya katılan seyircilerin % 34,9’u Fenerbahçe takımını, % 37,7’si Galatasaray takımını, % 21’i Beşiktaş takımını, % 6,4’ü diğer takımları tuttuklarını belirtmişlerdir.

Çizelge2. Futbol takımı seyircilerinin yaşa göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	0-25	941	94,1
2	26-35	40	4,0
3	36-45	16	1,6
4	46 Üstü	3	0,3
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 2’de araştırmaya katılan seyircilerin % 94,1’i 0–25 yaş Aralığında, % 4’ü 26–35 yaş Aralığında, % 1,6’sı 36-45 yaş Aralığında, % 3’ü 46 üstü yaş aralığında olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 3.Futbol takımı seyircilerinin öğrenim durumuna göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	İlk	15	1,5
2	Orta	49	4,9
3	Lise	759	75,9
4	Üniversite	155	15,5
5	Lisansüstü	22	2,2
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 3’de araştırmaya katılan seyircilerin % 1,5’i ilk, % 4,9’u orta, % 75,9’u lise, % 15,5’i üniversite, % 2,2’si lisansüstü öğrenim düzeyinde olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 4. Futbol takımı seyircilerinin aylık gelirine göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	500-1000	273	27,3
2	1001-2500	371	37,1
3	2501-4000	235	23,5
4	4001-6000	25	2,5
5	6001-8000	7	0,7
6	8001 Üstü	89	8,9
Toplam		1000	100,0

Çizelge 4’de araştırmaya katılan seyircilerin % 27,3’ü 500–1000 , % 37,1’i 1001–2500, % 23,5’i 2501–4000, % 2,5’i 4001–6000, % 0,7’si 6001–8000, % 8,9’u 8001 üstü TL. Aylık gelire sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 5.Futbol takımı seyircilerinin mesleklere göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	İşçi	29	2,9
2	Memur	28	2,8
3	Öğrenci	793	79,3
4	Sanayici	18	1,8
5	İşsiz	25	2,5
6	Esnaf Tüccar	31	3,1
7	Üst Düzey Yönetici	25	2,5
8	Emekli	3	0,3
9	Diğer	48	4,8
Toplam		1000	100,0

Çizelge 5’de araştırmaya katılan seyircilerin % 2,9’u işçi, % 2,8’i memur, % 79,3’ü öğrenci, % 1,8’i sanayici, % 2,5’i işsiz, % 3,1’i esnaf ve tüccar, % 2,5’i üst düzey yönetici, % 0,3’i emekli, % 4,8’i diğer meslek grubunda olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 6.Futbol takımı seyircilerinin çevrenizde nasıl bir insan olarak tanınırsınız? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Hırçın	75	7,5
2	Sinirli	107	10,7
3	Sessiz Sakin	200	20,0
4	Efendi Ağırbaşlı	415	41,5
5	Kavgacı	43	4,3
6	Başka(Belirtiniz)	160	16,0
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 6’da araştırmaya katılan seyirciler çevrenizde nasıl bir insan olarak tanınırsınız? Sorusuna cevap olarak, % 7,5’i hırçın, % 10,7’si sinirli, % 20’si sessiz sakin, % 41,5’i efendi ağırbaşlı, % 4,3’ü kavgacı, % 16’sı diğer olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 7.Futbol takımı seyircilerinin takımınızı tutmanızdaki faktörler nelerdir? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Aile	294	29,4
2	Okul Arkadaşları	66	6,6
3	İş Arkadaşları	15	1,5
4	Basın, TV	22	2,2
5	Takımın Başarıları	317	31,7
6	Diğer	286	28,6
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 7’de araştırmaya katılan seyirciler takımınızı tutmanızdaki faktörler nelerdir? Sorusuna cevap olarak, % 29,4’ü aile, % 6,6’sı okul arkadaşları, % 1,5’i iş arkadaşları, % 2,2’si basın TV, % 31,7’si takımın başarıları, % 28,6’sı diğer olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 8.Futbol takımı seyircilerinin takımınızın İstanbul'daki maçlarına ne kadar sıklıkla gidersiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Her Maçına	91	9,1
2	Ara Sıra	141	14,1
3	Önemli Maçlara	153	15,3
4	Çok Nadir	615	61,5
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 8’de araştırmaya katılan seyirciler takımınızın İstanbul'daki maçlarına ne kadar sıklıkla gidersiniz? Sorusuna cevap olarak, % 9,1’i her maçına, % 14,1’i ara sıra, % 15,3’ü önemli maçlara, % 61,5’i çok nadir gittiğini belirtmişlerdir.

Çizelge 9.Futbol takımı seyircilerinin takımınızın İstanbul dışındaki maçlarına ne sıklıkla gidersiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Her Deplasmana	44	4,4
2	Bazı Deplasmana	104	10,4
3	Önemli Deplasmana	304	30,4
4	Hiç Gitmem	548	54,8
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 9’da araştırmaya katılan seyirciler takımınızın İstanbul dışındaki maçlarına ne kadar sıklıkla gidersiniz? Sorusuna cevap olarak % 4,4’ü her deplasmana, % 10,4’ü bazı deplasmana, % 30,4’ü önemli deplasmana,% 54,8’i hiç gitmediğini belirtmişlerdir.

Çizelge 10.Futbol takımı seyircilerinin daha çok hangi mevkideki futbolcu hoşunuza gider? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Defans	132	13,2
2	Orta Saha	284	28,4
3	Forvet	356	35,6
4	Kaleci	90	9,0
5	Kanat Oyuncu	138	13,8
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 10’da araştırmaya katılan seyirciler daha çok hangi mevkideki futbolcu hoşunuza gider? sorusuna cevap olarak, % 13,2’si defans, %28,4’ü orta saha,% 35,6’sı forvet, % 9,0’ı kaleci, % 13,8’i kanat oyuncuları olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 11.Futbol takımı seyircilerinin neden bu mevkideki futbolcuyu tercih edersiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Sertlik	80	8,0
2	Estetik	244	24,4
3	Oyunun Kaderini Değiştirdiğinden	450	45,0
4	Güven verme	129	12,9
5	Başka	97	9,7
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 11’de araştırmaya katılan seyirciler neden bu mevkideki futbolcuyu tercih edersiniz? Sorusuna cevap olarak, % 8,0’ı sertlik, %24,4’ü estetik, % 45,0’ı oyunun kaderinin değiştirdiğinden,% 12,9’u güven verme,% 9,7’si başka olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 12.Futbol takımı seyircilerinin maça kiminle gelirsiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Ailemle	317	31,7
2	Okul Arkadaşlarımla	339	33,9
3	Yalnız	102	10,2
4	İş Arkadaşlarımla	42	4,2
5	Taraftar Grubuyla	200	20,0
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 12’de araştırmaya katılan seyirciler maça kiminle gelirsiniz? Sorusuna cevap olarak % 31,7’si ailemle,% 33,9’u okul arkadaşlarımla, % 10,2’si yalnız, % 4,2’si iş arkadaşlarımla, % 20,0’ı taraftar grubuyla geldiğini belirtmişlerdir.

Çizelge 13. Futbol takımı seyircilerinin maça gelmeseydiniz hafta sonunu nasıl değerlendirirdiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Gezerdim	545	54,5
2	Evde Oturup Televizyon İzlerdim	254	25,4
3	Eş Dost Ziyaretine Giderdim	66	6,6
4	Pikniğe Giderdim	17	1,7
5	Kahve ve Bilardo vb.	118	11,8
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 13’de araştırmaya katılan seyirciler maça gelmeseydiniz hafta sonunu nasıl değerlendirirdiniz? Sorusuna cevap olarak, % 54,5’i gezerdim, %25,4’ü evde oturup televizyon izlerdim, %6,6’sı eş dost ziyaretine giderdim, % 1,7’si pikniğe giderdim, % 11,8’i kahve ve bilardo vb. olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 14.Futbol takımı seyircilerinin sizce en ruhsuz taraftar hangi bölümde oturuyor? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Kapalı	349	34,9
2	Maraton	287	28,7
3	Skorboard (Kale Arkası)	154	15,4
4	Kale Arkası	209	20,9
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 14’de araştırmaya katılan seyirciler sizce en ruhsuz taraftar hangi bölümde oturuyor? sorusuna cevap olarak, % 34,9’u kapalı, % 28,7’si maraton, % 15,4’ü skorboard, % 20,9’u kale arkası olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 15. Futbol takımı seyircilerinin en çok okuduğunuz ve spor haberlerini takip ettiğiniz 3 gazeteyi belirtiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Hürriyet	106	10,6
2	Posta	205	20,5
3	Cumhuriyet	15	1,5
4	Sabah	100	10,0
5	Zaman	153	15,3
6	Star	105	10,5
7	Milliyet	115	11,5
8	Fanatik	109	10,9
9	Foto maç	83	8,3
10	Türkiye	4	0,4
11	Diğer(Yazınız)	5	0,5
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 15’de en çok okuduğunuz ve spor haberlerini takip ettiğiniz 3 gazeteyi belirtiniz? sorusuna cevap olarak, % 10,6’sı hürriyet, % 20,5’i posta, % 1,5’i cumhuriyet, % 10,0’ı sabah, % 15,3’ü zaman, % 10,5’i star, % 11,5’i milliyet, %10,9’u fanatik,% 8,3’ü foto maç, % 4’ü Türkiye, % ,5’i diğer olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 16. Futbol takımı seyircilerinin maçlarda sporcu veya hakemlere yapılan küfürleri nasıl buluyorsunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Haklı Buluyorum	423	42,3
2	Yanlış Buluyorum	348	34,8
3	Küfür yüzünden maçlara gelmek istemiyorum	229	22,9
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 16’da araştırmaya katılan seyirciler maçlarda sporcu veya hakemlere yapılan küfürleri nasıl buluyorsunuz? Sorusuna cevap olarak % 42,3’ü haklı buluyorum,% 34,8’i yanlış buluyorum, % 22,9’u küfür yüzünden maçlara gelmek istemiyorum şeklinde belirtmişlerdir.

Çizelge 17. Futbol takımı seyircilerinin karşı takımın taraftarlarını nasıl görüyorsunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Bizimle Aynı Duyguları Taşıyan Topluluk	239	23,9
2	Düşman	205	20,5
3	Aynı Ortamda Bulunmak İstediğim Kişiler	43	4,3
4	Rakip	480	48,0
5	Başka(Belirtiniz)	33	3,3
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 17’de araştırmaya katılan seyirciler karşı takımın taraftarlarını nasıl görüyorsunuz? Sorusuna cevap olarak, % 23,9’u bizimle aynı duyguları taşıyan topluluk, % 20,5’i düşman, % 4,3’ü aynı ortamda bulunmak istediğim kişiler, % 48,0’ı rakip, % 3,3’ü başka olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 18. Futbol takımı seyircilerinin karşı takımın bir taraftarı yanlışlıkla sizin bulunduğunuz tarafta ise tepkiniz ne olur? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Döverim	238	23,8
2	Küfredirim	86	8,6
3	Kendi Tarafıma Geçmesi İçin Uyarırım	334	33,4
4	Hiç Tepki Göstermem	283	28,3
5	Başka(Belirtiniz)	59	5,9
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 18’de araştırmaya katılan seyirciler karşı takımın bir taraftarı yanlışlıkla sizin bulunduğunuz tarafta ise tepkiniz ne olur? Sorusuna cevap olarak, % 23,8’i döverim, %8,6’sı küfredirim, % 33,4’ü kendi tarafıma geçmesi için uyarırım, % 28,3’ü hiç tepki göstermem, % 5,9’u başka olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 19. Futbol takımı seyircilerinin sizce hakem kimdir? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Kuralları Uygulayan Kişi	468	46,8
2	Oyunun Kaderini Değiştiren Kişi	255	25,5
3	Her İkisi	216	21,6
4	Başka	61	6,1
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 19’da araştırmaya katılan seyirciler sizce hakem kimdir? Sorusuna cevap olarak, % 46,8’i kuralları uygulayan kişi, % 25,5’i oyunun kaderini değiştiren kişi, % 21,6’sı her ikisi, % 6,1’i başka olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 20.Futbol takımı seyircilerinin hakemin takımınız aleyhine vermiş olduğu bir karara tepkiniz ne olur? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Yuhalarım	179	17,9
2	Küfredirim	184	18,4
3	Tepki Göstermem	104	10,4
4	Elimde Ne varsa Fırlatırım	91	9,1
5	Bağırırım	161	16,1
6	Sinirlenirim	241	24,1
7	Başka(Belirtiniz)	40	4,0
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 20’de Araştırmaya katılan seyirciler Hakemin Takımınız Aleyhine Vermiş Olduğu Bir Karara Tepkiniz Ne Olur? Sorusuna cevap olarak, % 17,9’u yuhalarım, % 18,4’ü küfredirim, % 10,4’ü tepki göstermem, % 9,1’i elimde ne varsa fırlatırım, % 16,1’i bağırırım,% 24,1’i sinirlenirim, % 4,0’ı başka olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 21.Futbol takımı seyircilerinin maçtaki olaylar sırasında polisin davranışını nasıl görüyorsunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Haklı	411	41,1
2	Haksız	128	12,8
3	Daha Hoşgörülü Olabilirler	228	22,8
4	Yetersiz	201	20,1
5	Başka(Belirtiniz)	32	3,2
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 21’de araştırmaya katılan seyirciler maçtaki olaylar sırasında polisin davranışını nasıl görüyorsunuz? Sorusuna cevap olarak, % 41,1’i haklı, % 12,8’i haksız, % 22,8’i daha hoşgörülü olabilirler, % 20,1’i yetersiz, % 3,2’si başka olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 22.Futbol takımı seyircilerinin maçlarda taraftarların tartışmalarını olay çıkarmalarını doğru buluyor musunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet, Haklı Buluyorum	281	28,1
2	Hayır, Yanlış Buluyorum	719	71,9
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 22’de araştırmaya katılan seyirciler maçlarda taraftarların tartışmalarını olay çıkarmalarını doğru buluyor musunuz? sorusuna cevap olarak, % 28,1’i evet haklı buluyorum, % 71,9’u hayır yanlış buluyorum olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 23. Futbol takımı seyircilerinin maç esnasında sizi en çok tahrik eden davranış nedir? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Hakemin Davranışları	307	30,7
2	Seyircilerin Davranışları	107	10,7
3	Kendi Futbolcularımın Olumsuz Davranışları	135	13,5
4	Takımın Kötü Oynaması	241	24,1
5	Rakip Futbolcular	91	9,1
6	Rakip Seyirci	82	8,2
7	Başka(Belirtiniz)	37	3,7
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 23’de araştırmaya katılan seyirciler maç esnasında sizi en çok tahrik eden davranış nedir? Sorusuna cevap olarak, % 30,7’si hakemin davranışları, % 10,7’si seyircilerin davranışları, % 13,5’i kendi futbolcularımın olumsuz davranışları, % 24,1’i takımın kötü oynaması, % 9,1’i rakip futbolcular, % 8,2’si rakip seyirci, % 3,7’si başka olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 24. Futbol takımı seyircilerinin spor müsabakalarına gitme sebebiniz nedir? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Deşarj Olma ve Rahatlama	231	23,1
2	Takımımı İzleyip Destek Verme	303	30,3
3	Boş Zamanlarımı Değerlendirme	77	7,7
4	İlgimin Olması	84	8,4
5	Takımın İçinde Tanıdıklarımın Olması	27	2,7
6	Stres Atmak İçin	124	12,4
7	Futbolu Çok Sevdığınız İçin	140	14,0
8	Arkadaşlık Kurmak İçin	14	1,4
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 24’de araştırmaya katılan seyirciler spor müsabakalarına gitme sebebiniz nedir? Sorusuna cevap olarak, % 23,1’i deşarj olma ve rahatlama, % 30,3’ü takımımı izleyip destek verme, % 7,7’si boş zamanlarımı değerlendirme, % 8,4’ü ilgimin olması, % 2,7’si takımın içinde tanıdıklarımın olması, % 12,4’ü stres atmak için, % 14,0’ı futbolu çok sevdiğiniz için, % 1,4’ü arkadaşlık kurmak için olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 25. Futbol takımı seyircilerinin aşağıdaki saldırganlık olaylarından hangilerine katıldınız? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Küfür ve Sözlü Saldırı	662	66,2
2	Saha İçinde Yabancı Madde Atma	145	14,5
3	Tribünlere Zarar Verme	96	9,6
4	Kavga ve Fiili Saldırı	97	9,7
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 25’de araştırmaya katılan seyirciler aşağıdaki saldırganlık olaylarından hangilerine katıldınız? Sorusuna cevap olarak, % 66,2’si küfür ve sözlü saldırı, 14,5’i saha içinde yabancı madde atma, % 9,6’sı tribünlere zarar verme, % 9,7’si kavga ve fiili saldırı olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 26. Futbol takımı seyircilerinin seyirci saldırganlık üzerinde etkili olan referans grubu sizce hangisidir? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Spor Medyası	146	14,6
2	Yönetici	97	9,7
3	Rakip Seyirci	312	31,2
4	Güvenlik Güçleri	62	6,2
5	Antrenör	29	2,9
6	Hakem	245	24,5
7	Futbolcu	85	8,5
8	Futbol Federasyonu	24	2,4
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 26’da araştırmaya katılan seyirciler, seyirci saldırganlık üzerinde etkili olan referans grubu sizce hangisidir? sorusuna cevap olarak, % 14,6’sı spor medyası, % 9,7’si yönetici, % 31,2’si rakip seyirci, % 6,2’si güvenlik güçleri, % 2,9’u antrenör, % 24,5’i hakem, % 8,5’i futbolcu, % 2,4’ü futbol federasyonu olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 27. Futbol takımı seyircilerinin spor müsabakalarına grup olarak mı, yalnız mı izlemeyi tercih edersiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Yalnız İzlemeyi Tercih Ederim	96	9,6
2	Grup Olarak İzlemeyi Tercih Ederim	621	62,1
3	Fark Etmez	283	28,3
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 27’de araştırmaya katılan seyirciler spor müsabakalarına grup olarak mı, yalnız mı izlemeyi tercih edersiniz? Sorusuna cevap olarak,% 9,6’sı yalnız izlemeyi tercih ederim, % 62,1’i grup olarak izlemeyi tercih ederim, % 28,3’ü fark etmez olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 28. Futbol takımı seyircilerinin takımınızın yenilgisinden sonra hırsınızı kimden çıkarırsınız? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Ailemden	71	7,1
2	Arkadaşlarımdan	77	7,7
3	Rakip Seyirciden	153	15,3
4	Rakip Oyuncudan	96	9,6
5	Hakemlerden	229	22,9
6	Kendi Takımının Sporcu, Antrenör ve Yöneticilerinden	141	14,1
7	Diğer(yazınız)	233	23,3
8	Toplam	1000	100,0

Çizelge 28’de araştırmaya katılan seyirciler takımınızın yenilgisinden sonra hırsınızı kimden çıkarırsınız? Sorusuna cevap olarak, % 7,1’i ailemden,% 7,7’si arkadaşlarımdan, % 15,3’ü rakip seyirciden, % 9,6’sı rakip oyuncudan, % 22,9’u hakemlerden, % 14,1’i kendi takımının sporcu ve yöneticilerden,% 23,3’ü diğer olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 29. Futbol takımı seyircilerinin sizce taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni nedir? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklen.	405	40,5
2	Doğal Kişilik Yapısındaki Şiddet Eğilimi	210	21,0
3	Yetersiz ya da Tahrik edici Güvenlik Tedbirleri	132	13,2
4	Taraftarların Yetersiz Eğitimleri	169	16,9
5	Ekonomik Yetersizlik	26	2,6
6	Stadyumun konumu(giriş, çıkış problemleri)	58	5,8
7	Toplam	1000	100,0

Çizelge 29’da araştırmaya katılan seyirciler sizce taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni nedir? Sorusuna cevap olarak,% 40,5’i taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentileri,% 21,0’ı doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi, % 13,2’si yetersiz ya da tahrik edici güvenlik tedbirleri, % 16,9’u taraftarların yetersiz eğitimleri, % 2,6’sı ekonomik yetersizlik, % 5,8’i stadyumun konumu olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 30. Futbol takımı seyircilerinin müsabaka izlemeye niçin gidersiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Boş Zaman Değerlendirmek İçin	192	19,2
2	Yeni Arkadaş Ortamı Kurmak İçin	32	3,2
3	Hakemlere Bağışlamak İçin	63	6,3
4	Küfretmek için	68	6,8
5	Deşarj Olmak ve Rahatlamak için	161	16,1
6	Takımı Desteklemek İçin	422	42,2
7	Kavga Etmek İçin	17	1,7
8	Diğer	45	4,5
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 30'da araştırmaya katılan seyirciler müsabakaya izlemeye niçin gidersiniz? Sorusuna cevap olarak,% 19,2'si boş zaman değerlendirmek için, % 3,2'si yeni arkadaş ortamı kurmak için, % 6,3'ü hakemlere bağışlamak için,% 6,8'i küfretmek için, % 16,1'i deşarj olmak ve rahatlamak için,% 42,2'si takımı desteklemek için,% 1,7'si kavga etmek için, % 4,5'i diğer olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 31. Futbol takımı seyircilerinin sizce futbol karşılaşmalarından önce seyircileri saldırganlığa yönelten en önemli faktör nedir? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Medya	206	20,6
2	Kulüp Yöneticilerinin Açıklamaları	92	9,2
3	Rakip Futbolcuların Tavırları	371	37,1
4	Geçmiş Maçlardaki Olaylar	265	26,5
5	Diğer(yazınız)	66	6,6
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 31'de araştırmaya katılan seyirciler sizce futbol karşılaşmalarından önce seyircileri saldırganlığa yönelten en önemli faktör nedir? Sorusuna verdikleri cevap olarak,% 20,6'sı medya, % 9,2'si kulüp yöneticilerinin açıklamaları, % 37,1'i rakip futbolcuların tavırları, % 26,5'i geçmiş maçlardaki olaylar, % 6,6'sı diğer olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 32. Futbol takımı seyircilerinin müsabaka esnasında sizleri saldırganlığa yönelten en önemli faktör nedir? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Rakip Antrenörlerin Olumsuz Davranışları	130	13,0
2	Rakip Takımın Seyircilerin Olumsuz Davranışları	337	33,7
3	Rakip Takımın Oyuncuların Olumsuz Davranışları	144	14,4
4	Kendi Futbolcularınızın Olumsuz Davranışları	104	10,4
5	Hakemin Yanlış Tutum ve Davranışları	272	27,2
6	Kendi Antrenörünün Olumsuz Davranışları	13	1,3
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 32’de araştırmaya katılan seyirciler müsabaka esnasında sizleri saldırganlığa yönelten en önemli faktör nedir? Sorusuna cevap olarak, % 13,0’ı rakip antrenörlerin olumsuz davranışları, %33,7’si rakip takımın seyircilerin olumsuz davranışları, % 14,4’ü rakip takımın oyuncuların olumsuz davranışları, % 10,4’ü kendi futbolcularınızın olumsuz davranışları, % 27,2’si hakemin yanlış tutum ve davranışları, %1,3’ü kendi antrenörünün olumsuz davranışları olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 33. Futbol takımı seyircilerinin sizce şiddet olaylarına karşı alınabilecek en önemli tedbir ne olmalıdır? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Maç Öncesi Yatıştırıcı Aktiviteler (müzik gibi) yapılmalı	165	16,5
2	Yetkili kuruluşlar iyi Organize Edilmeli	195	19,5
3	Yeterli Saha İçi ve Saha Dışı Önlemler Alınmalı	250	25,0
4	Bayan Seyircilerin Maçlara sık sık Gelmeleri Teşvik Edilmeli	149	14,9
5	Taraftarlar Futbol Kuralları Konusunda Eğitilmeli	132	13,2
6	Medya ile Telkinlerde Bulunulmalı	50	5,0
7	Diğer(yazınız)	59	5,9
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 33’de araştırmaya katılan seyirciler sizce şiddet olaylarına karşı alınabilecek en önemli tedbir ne olmalıdır? Sorusuna cevap olarak, % 16,5’i maç öncesi yatıştırıcı aktiviteler, % 19,5’i yetkili kuruluşlar iyi organize edilmeli, % 25,0’ı yeterli saha içi ve saha dışı önlemler alınmalı, % 14,9’u bayan seyircilerin maçlara sık sık gelmeleri teşvik edilmeli, % 13,2’si taraftarlar futbol kuralları konusunda eğitilmeli,% 5,0’ı medya ile telkinlerde bulunulmalı, % 5,9’u diğer olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 34. Futbol takımı seyircilerinin başınızdan adli bir olay geçti mi? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	160	16,0
2	Hayır	840	84,0
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 34’de araştırmaya katılan seyirciler başınızdan adli bir olay geçti mi? sorusuna cevap olarak, % 16,0’ı evet, % 84,0’ı hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 35. Futbol takımı seyircilerinin eğer geçti ise günlük yaşantınızla mı ilgiliydi, yoksa sporla mı ilgiliydi? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Sporla İlgili	73	7,3
2	Günlük Yaşantıyla	74	7,4
3	Her İkisinde	31	3,1
4	Toplam	180	18,0
5	Toplam	1000	100,0

Çizelge 35’de araştırmaya katılan seyirciler eğer geçti ise günlük yaşantınızla mı ilgiliydi, yoksa sporla mı ilgiliydi? Sorusuna cevap olarak, % 7,3’ü sporla ilgili, % 7,4’ü günlük yaşantıyla, % 3,1’i her ikisi de olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 36. Futbol takımı seyircilerinin adli olay sonunda ne oldu? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Gözaltına Alındım	47	4,7
2	Karakola Götürüldüm	50	5,0
3	Tutuklandım	24	2,4
4	Serbest Bırakıldım	57	5,7
5	Toplam	178	17,8
6	İşaretlemeyen	822	82,2
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 36’da araştırmaya katılan seyirciler adli olay sonunda ne oldu? Sorusuna cevap olarak % 4,7’si gözaltına alındım, % 5,0’ı karakola götürüldüm, % 2,4’ü tutuklandım, % 5,7’si serbest bırakıldım olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 37. Futbol takımı seyircilerinin müsabaka esnasında ne tür tezahüratlara katılmayı seviyorsunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Küfür Etme	114	11,4
2	Takım Sloganı	557	55,7
3	Kavga ve Dövüşe Katılma	48	4,8
4	Islık ve Yuhalama	85	8,5
5	Hepsine Katılma	169	16,9
6	Diğer(yazınız)	27	2,7
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 37’de araştırmaya katılan seyirciler müsabaka esnasında ne tür tezahüratlara katılmayı seviyorsunuz? Sorusuna cevap olarak, % 11,4’ü küfür etme, % 55,7’si takım sloganı, % 4,8’i kavga ve dövüşe katılma, % 8,5’i ıslık ve yuhalama, % 16,9’u hepsine katılma, % 2,7’si diğer olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 38. Futbol takımı seyircilerinin sizce müsabakalar sırasında küfür etmek nasıl bir davranıştır? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Suçtur	155	15,5
2	Hatalıdır	436	43,6
3	Haktır	154	15,4
4	Deşarj Yoludur	224	22,4
5	Diğer(yazınız)	31	3,1
6	Toplam	1000	100,0

Çizelge 38’de araştırmaya katılan seyirciler sizce müsabakalar sırasında küfür etmek nasıl bir davranıştır? Sorusuna cevap olarak, % 15,5’i suçtur, % 43,6’sı hatalıdır, % 15,4’ü haktır, % 22,4’ü deşarj yoludur, % 3,1’i diğer olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 39. Futbol takımı seyircilerinin takımınızın taraftarı olmasaydınız hangi takımı tutardınız? Sorusuna verdikleri cevaplara Göre Dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Hiçbir Takımı Tutmazdım	521	52,1
2	Sadece Maç İzlemeye Geldim, Taraftar değilim	210	21,0
3	Diğer(yazınız)	269	26,9
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 39’da araştırmaya katılan seyirciler takımınızın taraftarı olmasaydınız hangi takımı tutardınız? Sorusuna cevap olarak, % 52,1’i hiçbir takımı tutmazdım, % 21,0’ı sadece maç izlemeye geldim, taraftar değilim, % 26,9’u diğer olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 40. Futbol takımı seyircilerinin sizce fair play nedir? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Dürüst Oyun, Dürüst Davranış Anlamını Taşır	485	48,5
2	Oyunu Kuralına Göre Oynamak	137	13,7
3	Karşı Takımın Kazanmasını Hazmetmek	85	8,5
4	Başarıyı Centilmenlikle Beraber Yakalamak	168	16,8
5	Rakibinize Saygılı Olmak	84	8,4
6	Diğer	41	4,1
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 40’de araştırmaya katılan seyirciler sizce fair play nedir? Sorusuna cevap olarak, % 48,5’i dürüst oyun, dürüst davranış anlamını taşır, % 13,7’si oyunu kuralına göre oynamak, % 8,5’i karşı takımın kazanmasını hazmetmek, % 16,8’i başarıyı centilmenlikte beraber yakalamak,% 8,4’ü rakibinize saygılı olmak, % 4,1’i diğer olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 41. Futbol takımı seyircilerinin centilmence oynanan bir maçta ezeli rakibinizin takımınızı kendi sahanızda yenmesinden sonra ne düşünürsünüz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Centilmence Oynadık Sağlık Olsun	563	56,3
2	Takım Oyuncularımızı Yuhalarım	165	16,5
3	Rakip Takım Aleyhine Kötü Tezahüratta Bulunurum	115	11,5
4	Yönetime Kötü Tezahüratta Bulunurum	75	7,5
5	Hakeme Kötü Tezahüratta Bulunurum	82	8,2
6	Toplam	1000	100,0

Çizelge 41’de araştırmaya katılan seyirciler centilmence oynanan bir maçta ezeli rakibinizin takımınızı kendi sahanızda yenmesinden sonra ne düşünürsünüz? Sorusuna cevap olarak, % 56,3’ü centilmence oynadık sağlık olsun, % 16,5’i takım oyuncularımızı yuhalarım, % 11,5’i rakip takım aleyhine kötü tezahüratta

bulunurum, % 7,5'i yönetime kötü tezahüratta bulunurum, % 8,2'si hakeme kötü tezahüratta bulunurum olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 42. Futbol takımı seyircilerinin hakem hatalarına maruz kalıp kaybedilen müsabakadan sonra ma la ilgili yönetici, antrenör ve sporcuların hangi tür yorumlar yapmalarını beklersiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Mhk Başkanının İstifaya Davet Edilmesini	275	27,5
2	Hakem Hakkında Yapılacak Kötü Yorumlar	256	25,6
3	Hakeminde İnsan Olduğu Unsuru �zerinde Durmalarını	279	27,9
4	Hakemlikten Men Edilmesi İsteğinde Bulunulmasını	190	19,0
5	Toplam	1000	100,0

Çizelge 42'de araştırmaya katılan seyirciler hakem hatalarına maruz kalıp kaybedilen müsabakadan sonra ma la ilgili yönetici, antrenör ve sporcuların hangi tür yorumlar yapmalarını beklersiniz? Sorusuna cevap olarak, % 27,5'i MHK başkanının istifaya davet edilmesini,% 25,6'sı hakem hakkında yapılacak kötü yorumlar, % 27,9'u hakeminde insan olduğu unsuru üzerinde durmalarını, % 19,0'ı hakemlikten men edilmesi isteğinde bulunulmasını olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 43. Futbol takımı seyircilerinin izlemiş olduğunuz bir maçtan sonra, ma  ile yorumları öğrenmek için medya yorumlarını takip eder misiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	594	59,4
2	Hayır	406	40,6
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 43'de araştırmaya katılan seyirciler izlemiş olduğunuz bir maçtan sonra, ma  ile yorumları öğrenmek için medya yorumlarını takip eder misiniz? Sorusuna cevap olarak, % 59,4'  evet, % 40,6'sı hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 44. Futbol takımı seyircilerinin spor programlarında şiddet içeren görüntülerin seyirci saldırganlığını attırđına inanıyor musunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	608	60,8
2	Hayır	392	39,2
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 44’de araştırmaya katılan seyirciler spor programlarında şiddet içeren görüntülerin seyirci saldırganlığını arttırdığına inanıyor musunuz? Sorusuna cevap olarak, % 60,8’i evet, % 39,2’si hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 45. Futbol takımı seyircilerinin sizce statlardaki tel örgüler taraftarın saldırgan davranışlarını artırmakta mıdır? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	511	51,1
2	Hayır	489	48,9
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 45’de araştırmaya katılan seyirciler sizce statlardaki tel örgüler taraftarın saldırgan davranışlarını artırmakta mıdır? Sorusuna cevap olarak, % 51,1’i evet, % 48,9’u hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 46. Futbol takımı seyircilerinin kulüp yöneticilerinin spor mediasındaki yazılı ve sözlü beyanatlarının, seyirci saldırganlığını artıran etkenlerden biri olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	540	54,0
2	Hayır	460	46,0
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 46’da araştırmaya katılan seyirciler kulüp yöneticilerinin spor mediasındaki yazılı ve sözlü beyanatlarının, seyirci saldırganlığını artıran etkenlerden biri olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna cevap olarak, % 54,0’ı evet, % 46,0’ı hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 47. Futbol takımı seyircilerinin Türk futbol seyircisinde holiganizm olgusunun varlığına inanıyor musunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	647	64,7
2	Hayır	353	35,3
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 47’de araştırmaya katılan seyirciler Türk futbol seyircisinde holiganizm olgusunun varlığına inanıyor musunuz? Sorusuna cevap olarak, % 64,7’si

evet, % 35,3 ü hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 48. Futbol takımı seyircilerinin sadece tuttuğunuz takımın maçlarına mı gidiyorsunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	617	61,7
2	Hayır	383	38,3
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 48’de araştırmaya katılan seyirciler sadece tuttuğunuz takımın maçlarına mı gidiyorsunuz? Sorusuna cevap olarak, % 61,7’si evet, % 38,3’ü hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 49. Futbol takımı seyircilerinin tezahüratlara katılınca kendiniz de bir rahatlama hissediyor musunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Evet	738	73,8
2	Hayır	262	26,2
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 49’da araştırmaya katılan seyirciler tezahüratlara katılınca kendiniz de bir rahatlama hissediyor musunuz? Sorusuna cevap olarak, % 73,8’i evet, % 26,2’si hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 50. Futbol takımı seyircilerinin küfürlü tezahürata karşı mısınız? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	472	47,2
2	Hayır	528	52,8
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 50’de araştırmaya katılan seyirciler küfürlü tezahürata karşı mısınız? Sorusuna cevap olarak,% 47,2’si evet,% 52,8’i hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 51. Futbol takımı seyircilerinin maçlarda olumlu ya da olumsuz herhangi bir durumda küfrederek herhangi bir rahatlama hisseder misiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	476	47,6
2	Hayır	524	52,4
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 51’de araştırmaya katılan seyirciler maçlarda olumlu ya da olumsuz herhangi bir durumda küfrederek herhangi bir rahatlama hisseder misiniz? Sorusuna cevap olarak,% 47,6’sı evet, % 52,4’ü hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 52. Futbol takımı seyircilerinin takımınız yenildiği zaman sinirlenip bunun acısını çevrenizdekilerden çıkartmaya çalışır mısınız? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	338	33,8
2	Hayır	662	66,2
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 52’de araştırmaya katılan seyirciler takımınız yenildiği zaman sinirlenip bunun acısını çevrenizdekilerden çıkartmaya çalışır mısınız? Sorusuna cevap olarak,% 33,8’i evet, % 66,2’si hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 53. Futbol takımı seyircilerinin aktif spor ile uğraşıyor musunuz veya uğraştınız mı? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	615	61,5
2	Hayır	385	38,5
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 53’de araştırmaya katılan seyirciler aktif spor ile uğraşıyor musunuz veya uğraştınız mı? Sorusuna cevap olarak, % 61,5’i evet, % 38,5’i hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 54. Futbol takımı seyircilerinin spor derneklerine üye misiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	263	26,3
2	Hayır	737	73,7
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 54’de araştırmaya katılan seyirciler futbol takımı seyircilerinin spor derneklerine üye misiniz? Sorusuna cevap olarak, % 26,3’ü evet, % 73,7’si hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 55. Futbol takımı seyircilerinin müsabakalarda bayan seyircilerin olması saldırganlık davranışları azaltır mı? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Evet	508	50,8
2	Hayır	492	49,2
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 55’de araştırmaya katılan seyirciler müsabakalarda bayan seyircilerin olması saldırganlık davranışları azaltır mı? Sorusuna cevap olarak, % 50,8’i evet, % 49,2’si hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 56. Futbol takımı seyircilerinin medyada spor camiasının (hakem, spor, antrenör v.s.) Fazla eleştirilmesi saldırgan davranışların gösterilmesini etkiler mi? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Evet	623	62,3
2	Hayır	377	37,7
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 56’da araştırmaya katılan seyirciler medyada spor camiasının (hakem, sporcu, antrenör vs.) fazla eleştirilmesi saldırgan davranışların gösterilmesini etkiler mi? Sorusuna cevap olarak, % 62,3’ü evet,% 37,7’si hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 57. Futbol takımı seyircilerinin sporda saldırganlık ve şiddet olaylarını önlemeye yönelik yürürlükte bulunan yasaları biliyorum? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımları

Seçenekler		F	%
1	Evet	343	34,3
2	Hayır	657	65,7
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 57’de araştırmaya katılan seyirciler sporda saldırganlık ve şiddet olaylarını önlemeye yönelik yürürlükte bulunan yasaları biliyorum? Sorusuna cevap olarak, % 34,3’ü evet, % 65,7’si hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 58. Futbol takımı seyircilerinin medya sporda saldırganlık ve şiddeti önlemeye yönelik yasa hakkında toplumu yeterince bilgilendiriyor mu? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Evet	292	29,2
2	Hayır	708	70,8
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 58’de araştırmaya katılan seyirciler medya sporda saldırganlık ve şiddeti önlemeye yönelik yasa hakkında toplumu yeterince bilgilendiriyor mu? Sorusuna cevap olarak, % 29,2’si evet, % 70,8’i hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 59. Futbol takımı seyircilerinin spor müsabakalarında saldırganlık davranışlarını gösteren kişileri ağır ceza almaları spor alanlarındaki saldırganlık davranışlarının azalmasını sağlar mı? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Evet	559	55,9
2	Hayır	442	44,2
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 59’da araştırmaya katılan seyirciler spor müsabakalarında saldırganlık davranışlarını gösteren kişileri ağır ceza almaları spor alanlarındaki saldırganlık davranışlarının azalmasını sağlar mı? Sorusuna cevap olarak,% 55,9’u evet, % 44,2’si hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 60. Futbol takımı seyircilerinin sizce galip gelmek için her yol mubah mıdır? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Evet	430	43,0
2	Hayır	570	57,0
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 60'da araştırmaya katılan seyirciler sizce galip gelmek için her yol mubah mıdır? Sorusuna cevap olarak, % 43,0'ı evet, % 57,0'ı hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 61. Futbol takımı seyircilerinin sizce cezai tedbirler şiddet olaylarını engeller mi? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Evet	538	53,8
2	Hayır	462	46,2
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 61'de araştırmaya katılan seyirciler sizce cezai tedbirler şiddet olaylarını engeller mi? Sorusuna cevap olarak, % 53,8'i evet, % 46,2'si hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 62. Futbol takımı seyircilerinin müsabaka izlerken kötü ve küfürlü tezahüratta bulunuyor musunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Evet	432	43,2
2	Hayır	568	56,8
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 62'de araştırmaya katılan seyirciler müsabaka izlerken kötü ve küfürlü tezahüratta bulunuyor musunuz? Sorusuna cevap olarak,% 43,2'si evet, % 56,8'i hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 63. Futbol takımı seyircilerinin müsabakayı izlerken herhangi bir etkiden dolayı yapmış olduğunuz taşkınlıktan maç sonrası pişmanlık duyuyor musunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Evet	457	45,7
2	Hayır	543	54,3
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 63’de araştırmaya katılan seyircilerin, müsabakayı izlerken herhangi bir etkiden dolayı yapmış olduğunuz taşkınlıktan maç sonrası pişmanlık duyuyormusunuz? Sorusuna cevap olarak,% 45,7’si evet, % 54,3’ü hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 64. Futbol takımı seyircilerinin centilmence oynanan bir maçtan sonra takımınızın maç kaybetmesi sizi rahatlatır mı? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Evet	336	33,6
2	Hayır	664	66,4
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 64’de araştırmaya katılan seyirciler centilmence oynanan bir maçtan sonra takımınızın maç kaybetmesi sizi rahatlatır mı? Sorusuna cevap olarak, % 33,6’sı evet, % 66,6’sı hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 65. Futbol takımı seyircilerinin sizce aşağıdaki davranışlar maç akışı içerisinde suç unsuru sayılır mı? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Evet	552	55,2
2	Hayır	448	44,8
	Toplam	1000	100,0

1-Oyun sahasına yabancı cisim atmak	() Evet	() Hayır
2-Hakeme küfür etmek	() Evet	() Hayır
3-Rakip oyuncuya küfür etmek	() Evet	() Hayır
4-Rakip seyirciye küfür etmek	() Evet	() Hayır

Çizelge 65’de araştırmaya katılan seyirciler, sizce aşağıdaki davranışlar maç

akışı içerisinde suç unsuru sayılır mı? Sorusuna cevap olarak % 55,2'si evet, % 44,8'i hayır olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 66. Futbol takımı seyircilerinin karşı takım oyuncularına küfür eder misiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Her Zaman	197	19,7
2	Sık Sık	140	14,0
3	Bazen	346	34,6
4	Hiçbir Zaman	317	31,7
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 66'da araştırmaya katılan seyirciler karşı takımın oyuncularına küfür eder misiniz? Sorusuna cevap olarak, % 19,7'si her zaman,% 14,0'ı sık sık, %34,6'sı bazen,% 31,7'si hiçbir zaman olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 67. Futbol takımı seyircilerinin tuttuğunuz takımın oyuncuları kötü futbol oynadığında onları yuhalar mısınız? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Her Zaman	155	15,5
2	Sık Sık	146	14,6
3	Bazen	437	43,7
4	Hiçbir Zaman	262	26,2
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 67'de araştırmaya katılan seyirciler, tuttuğunuz takımın oyuncuları kötü futbol oynadığında onları yuhalar mısınız? Sorusuna cevap olarak, % 15,5'i her zaman, % 14,6'sı sık sık, % 43,7'si bazen, % 26,2'si hiçbir zaman olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 68. Futbol takımı seyircilerinin karşı takımın taraftarları oyuncularınıza küfür ettiği zaman onlarla kavga eder misiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Her Zaman	196	19,6
2	Sık Sık	130	13,0
3	Bazen	314	31,4
4	Hiçbir Zaman	360	36,0
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 68’de araştırmaya katılan seyirciler karşı takımın taraftarları oyuncularınıza küfür ettiği zaman onlarla kavga eder misiniz? Sorusuna cevap olarak,% 19,6’sı her zaman,% 13,0’ı sık sık,% 31,4’ü bazen, % 36,0’ı hiçbir zaman olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 69. futbol takımı seyircilerinin tuttuğunuz takım maçı mağlup durumda bitirirse bunu normal karşılar mısınız? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Her Zaman	181	18,1
2	Sık Sık	135	13,5
3	Bazen	438	43,8
4	Hiçbir Zaman	246	24,6
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 69’da araştırmaya katılan tuttuğunuz takım maçı mağlup durumda bitirirse bunu normal karşılar mısınız? Sorusuna cevap olarak, % 18,1’i her zaman, % 13,5’i sık sık, % 43,8’i bazen, % 24,6’sı hiçbir zaman olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 70. Futbol takımı seyircilerinin tuttuğunuz takım maçı mağlup durumda bitirirse onları yuhalar mısınız? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Her Zaman	139	13,9
2	Sık Sık	132	13,2
3	Bazen	375	37,5
4	Hiçbir Zaman	354	35,4
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 70’de araştırmaya katılan tuttuğunuz takım maçı mağlup durumda bitirirse onları yuhalar mısınız? Sorusuna cevap olarak,% 13,9’u her zaman, % 13,2’si sık sık, % 37,5’i bazen, % 35,4’ü hiçbir zaman olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 71. Futbol takımı seyircilerinin tuttuğunuz takım maçı mağlup durumdaysa çok sinirlenip onlara küfür eder misiniz? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Her Zaman	131	13,1
2	Sık Sık	117	11,7
3	Bazen	304	30,4
4	Hiçbir Zaman	448	44,8
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 71’de araştırmaya katılan seyirciler tuttuğunuz takım maçı mağlup durumdaysa çok sinirlenip onlara küfür eder misiniz? Sorusuna cevap olarak,% 13,1’i her zaman, % 11,7’si sık sık, % 30,4’ü bazen, % 44,8’i hiçbir zaman olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 72. Futbol takımı seyircilerinin maç esnasında öncesinde sonrasında kavga olaylarına şahit oldunuz mu? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Her Zaman	205	20,5
2	Sık Sık	196	19,6
3	Bazen	360	36,0
4	Hiçbir Zaman	239	23,9
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 72’de araştırmaya katılan seyirciler maç esnasında öncesinde sonrasında kavga olaylarına şahit oldunuz mu? Sorusuna cevap olarak, % 20,5’i her zaman, % 19,6’sı sık sık, % 36,0’ı bazen, % 23,9’u hiçbir zaman olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 73. Futbol takımı seyircilerinin maç esnasında veya sonrasında kavga olaylarına katıldınız mı? Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Her Zaman	132	13,2
2	Sık Sık	93	9,3
3	Bazen	222	22,2
4	Hiçbir Zaman	553	55,3
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 73’de araştırmaya katılan seyirciler, maç esnasında veya sonrasında kavga olaylarına katıldınız mı? Sorusuna cevap olarak, % 13,2’si her zaman, % 9,3’u

sık sık, % 22,2'si bazen, % 55,3'ü hiçbir zaman olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 74. Futbol takımı seyircilerinin maçlarda kötü tezahürata katılıyor musunuz?
Sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı

Seçenekler		F	%
1	Her Zaman	196	19,6
2	Sık Sık	117	11,7
3	Bazen	311	31,1
4	Hiçbir Zaman	376	37,6
	Toplam	1000	100,0

Çizelge 74'de araştırmaya katılan seyirciler, Maçlarda kötü tezahürata katılıyor musunuz? Sorusuna cevap olarak, % 19,6'sı her zaman, % 11,7'si sık sık, % 31,1'i bazen, % 37,6'sı hiçbir zaman olarak belirtmişlerdir.

3.2.Çapraz Tablolar

Çizelge 75.Ankete katılan seyircilerin yaş grupları ile saldırganlık olaylarına katılımlarının dağılımı

Yaş	Aşağıdaki Saldırganlık Olaylarından Hangilerine Katıldınız?									
	Küfür Ve Sözlü Saldırı		Saha İçine Yabancı Madde Atma		Tribünlere Zarar Verme		Kavga Ve Fiili Saldırı		TOPLAM	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
0-25	621	93,81	136	93,79	93	96,88	91	93,81	941	94,10
26-35	29	4,38	6	4,14	1	1,04	4	4,12	40	4,00
36-45	10	1,51	3	2,07	2	2,08	1	1,03	16	1,60
46 Üstü	2	0,30	0	0,00	0	0,00	1	1,03	3	0,30
TOPLAM	662	100	145	100	96	100	97	100	1000	100

p=0,680

p >0,05

Çizelge 75’de ankete katılan seyircilerin yaş grupları ile saldırganlık olaylarına katılımlarının dağılımı verilmiştir. Ankete katılan seyircilerin 621’i %93,81 oranla bu unsurların başında küfür ve sözlü saldırı ’ya katıldıkları görülmektedir. Bu unsurun yaş gruplarına göre dağılımında, 0-25 grubunda yoğunlaştığı görülmektedir. Tablo verilerine bakıldığında, istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuçlar; ankete katılan seyircilerden özellikle genç kesimin, küfür ve sözlü saldırı ’ya katıldıkları görülmektedir.

Çizelge 76. Ankete katılan seyircilerin öğrenim durumları ile maç esnasında en çok tahrik eden davranışlarının dağılımı

Öğrenim Durumu	Maç Esnasında Sizi En Çok Tahrik Eden Davranış Nedir?															
	Hakemin Davranışları		Seyircilerin Davranışları		Kendi Futbolcularımın Olumsuz Davranışları		Takımın Kötü Oynaması		Rakip Futbolcular		Rakip Seyirci		Başka (Belirtiniz)		TOPLAM	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
İlk	3	0,98	2	1,87	3	2,22	4	1,66	1	1,10	1	1,22	1	2,70	15	1,50
Orta	16	5,21	8	7,48	13	9,63	6	2,49	1	1,10	2	2,44	3	8,11	49	4,90
Lise	228	74,27	81	75,70	105	77,78	185	76,76	71	78,02	62	75,61	27	72,97	759	75,90
Üniv.	49	15,96	14	13,08	12	8,89	45	18,67	15	16,48	14	17,07	6	16,22	155	15,50
Lisans. Ü.	11	3,58	2	1,87	2	1,48	1	0,41	3	3,30	3	3,66	0	0,00	22	2,20
TOPLAM	307	100	107	100	135	100	241	100	91	100	82	100	37	100	1000	100

p=0,134

p >0,05

Çizelge 76'da ankete katılan seyircilerin öğrenim durumları ile maç esnasında en çok tahrik eden davranışlarının dağılımı verilmiştir. Ankete katılan seyircilerin 228'i %74,27 oranla bu unsurların başında hakemin davranışları olduğu görülmektedir. Bu unsurun öğrenim durumları göre dağılımında, lise düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. Tablo verilerine bakıldığında, istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuçlar; ankete katılan seyircilerden özellikle eğitim seviyesi lise düzeyindekilerin, maç esnasında en çok tahrik eden davranışlar başında hakemin davranışları olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Çizelge 77. Ankete katılan seyircilerin aylık gelirleri ile maçlarda sporcu veya hakemlere yapılan küfürleri nasıl buldukları ile ilgili dağılımı

Aylık Geliriniz	Maçlarda Sporcu Veya Hakemlere Yapılan Küfürleri Nasıl Buluyorsunuz?							
	Haklı Buluyorum		Yanlış Buluyorum		Küfür Yüzünden Maçlara Gelmek İstemiyorum		TOPLAM	
	F	%	F	%	F	%	F	%
500–1000	146	34,52	85	24,43	42	18,34	273	27,30
1001–2500	151	35,70	168	48,28	52	22,71	371	37,10
2501–4000	66	15,60	51	14,66	118	51,53	235	23,50
4001–6000	11	2,60	10	2,87	4	1,75	25	2,50
6001–8000	3	0,71	2	0,57	2	0,87	7	0,70
8001 Üstü	46	10,87	32	9,20	11	4,80	89	8,90
Toplam	423	100	348	100	229	100	1000	100

p=0,660

p > 0,05

Çizelge 77’de ankete katılan seyircilerin aylık gelirleri ile maçlarda sporcu veya hakemlere yapılan küfürleri nasıl bulduklarına dair dağılımı verilmiştir. Ankete katılan seyircilerin 168’inin % 48,28 oranla yanlış buldukları sonucu görülmektedir. Bu unsurun aylık gelirleri göre dağılımında, 1001–2500 gelir düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. Tablo verilerine bakıldığında, istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuçlar; ankete katılan seyircilerden özellikle 1001–2500 gelir düzeyindekilerin, maçlarda sporcu veya hakemlere yapılan küfürleri yanlış bulduklarını düşündükleri görülmektedir.

4. TARTIŞMA

Futbol seyircisini şiddete yönelten faktörlerin değerlendirilmesi konulu bu araştırmanın amacı, İstanbul ilinde bulunan Turkcell Süper Lig’de oynayan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray futbol takımlarının seyircilerinin şiddete yönelten faktörlerin değerlendirilmesidir. İstanbul ilinde bulunan Turkcell Süper Lig’de oynayan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray futbol takımlarının seyircilerinin şiddete yönelten faktörlerin değerlendirilmesi konusunda anket çalışması yaparak sonuçlar elde etmektir.

Araştırma grubundaki seyircilerin % 34,9’u Fenerbahçe takımının, % 37,7’si Galatasaray takımının, % 21’i Beşiktaş takımının, % 6,4’ü diğer takımların seyircileridir.

Bu seyircilerin % 94,1’i 0–25 yaş Aralığında, % 4’ü 26–35 yaş Aralığında, % 1,6’sı 36–45 yaş Aralığında, % 3’ü 46 üstü yaş aralığındadır. Var(2008)’in çalışmasında seyircilerin yaş seviyelerine göre dağılımları incelendiğinde %7,7’sinin 18 ve daha küçük, %36,8’inin 19–25, %18,9’unun 26–32, %18,5’inin 33–39, %9,8’inin 40–45, %8,3’ünün 40 ve üstü yaşlarda olduğu görülmektedir. Örneklemdeki seyircilerin büyük bir oranının 19–32 yaş grupları arasında olduğu söylenebilir (Var 2008). Arıkan (2000)’in yaptığı çalışmada da, seyircilerin % 60’ının 15–30 yaş arasında olduğu görülmüştür. Taşgın (2000)’in yaptığı çalışmada ise 15–29 yaş arasında olan seyircilerin %60 oranında olduğu bulunmuş ve araştırmamıza paralellik göstermiştir.

Bu seyircilerin % 1,5’i ilk, % 4,9’u orta, % 75,9’u lise, % 15,5’i üniversite, % 2,2’si lisansüstü öğrenim düzeyindedir. Var (2008)’in çalışmasında, seyircilerin öğrenim düzeylerine göre dağılımları incelendiğinde %36,2’sinin lise ve %46,4’ünün üniversite düzeyinde öğrenim yaptığı görülmektedir. Seyircilerin öğrenim düzeylerinin lise ve üniversite düzeylerinde toplandığı görülmektedir. Özmaden ve Yıldiran (2003)’in yaptığı çalışmada da seyircilerin büyük çoğunluğunu lise ve üniversite öğrenim düzeyindeki seyirciler (%44,5 lise, %36,9 üniversite) oluşturmaktadır. Yine, Taşgın (2000)’in yaptığı çalışmada da seyircilerin büyük bölümünü lise ve üniversite düzeyindeki seyirciler oluşturmaktadır. Bu sonuçlar araştırmamızı destekler niteliktedir.

Bu seyircilerin % 37,3’ü 500–1000, % 37,1’i 1001–2500, % 13,5’i 2501–4000, % 2,5’i 4001–6000, % 0,7’si 6001–8000, % 8,9’u 8001 üstü aylık gelire sahiplerdir. Bu seyircilerin % 1,9’u işçi, % 1,8’i memur, % 89,3’ü öğrenci, % 0,8’i

sanayici, % 0,5'i işsiz, % 1,1'i esnaf ve tüccar, % 1,5'i üst düzey yönetici, % 0,3'i emekli, % 2,8'i diğer meslek grubundadırlar. Var(2008)'in çalışmasında, Seyircilerin meslek bilgilerine bakıldığında, % 31'inin öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir. Acet (2001)'in yapmış olduğu araştırmada da seyircilerin %30,2 oranını öğrenciler oluşturmaktadır. Özmeden veYıldıran (2003)'in yaptığı çalışmada ise yaklaşık %30 oranda öğrenciler oluştururken, en düşük düzeyde temsil edilen grup emeklilerdir.

Bu seyircilerin çevresi tarafından, % 7,5'i hırçın, % 10,7'si sinirli, % 20'si sessiz sakin, % 41,5'i efendi ağırbaşlı, % 4,3'ü kavgacı, % 16'sı diğer bir kişilik yapısına sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Çalışmaya göre, futbol takımı seyircilerinin takım tutmasında etkili faktörler Çizelge 7'de % 29,4'ü aile, % 6,6'sı okul arkadaşları, % 1,5'i iş arkadaşları, % 2,2'si basın TV, % 31,7'i takımın başarıları, % 28,3'ü diğer olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçta bize gösteriyor ki; futbol seyircisinin takım tutmasında, kulübün başarısının (% 31,7) bu hususta etkili olduğunu ve ayrıca ailenin (% 29,4)'de bu konuda etkileyici bir unsurdur.

Sezen ve Yıldıran (2003)'a göre, sporun yayılmasında basının itici güç olarak payı çok büyüktür. Hitap ettikleri alan çok geniş olduğundan ve çok sayıda seyirciye sahip olduklarından, milyonlarca eve girdiklerinden dolayı bu alanda basın, radyo ve televizyonun sorumlulukları önemlidir (Sezen ve Yıldıran 2003). Buna göre çalışmadaki basın ve TV'nin takım tutmadaki etkisinin önemli olduğu görülmektedir.

Çizelge 16' da araştırmaya katılan seyirciler maçlarda sporcu veya hakemlere yapılan küfürleri nasıl buluyorsunuz? Sorusuna cevap olarak % 42,3'ü haklı buluyorum,% 43,2'si yanlış buluyorum, % 14,5'i küfür yüzünden maçlara gelmek istemiyorum şeklinde belirtmişlerdir.

Hakemin sözcük anlamı, futbol oyununu yöneten sorumludur. O halde hakem kendisine verilen yetkilerle bir yargı görevi üstlenerek müsabakanın kuralları içinde oynanması, aksi davranışların da cezalandırılması ile görevlendirilen kişidir. Hakemlik futbolun en önemli yanını oluşturmaktadır. Hakem; seyirci, futbolcu ve rakip takımlar arasında köprü görevi görmekte, bir yandan da oyunun önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde değerlendirilmesini yapmaktadır (Epak 1999). Bu tanıma paralel olarak, çizelge 19'da araştırmaya katılan seyirciler sizce hakem kimdir? Sorusuna cevap olarak, % 46,8'i kuralları uygulayan kişi olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 20’de araştırmaya katılan seyirciler hakemin takımını aleyhine vermiş olduğu bir karara tepkiniz ne olur? Sorusuna cevap olarak, % 17,9’u yuhalarım, % 18,4’ü küfredirim, % 10,4’ ü tepki göstermem, % 9,1’i elimde ne varsa fırlatırım, % 16,1’i bağırırım, % 24,1 i sinirlenirim, % 4,0’ı başka olarak belirtmişlerdir. Seyircilerin hakemin takımları aleyhine vermiş olduğu bir karara tepkileri sinirlenirim, küfredirim, yuhalarım şeklindedir.

Özmaden ve Yıldırım (2003)’ın, yapmış oldukları araştırmada seyirci saldırganlığı üzerinde - çok etkili- olan birinci etken olarak %56,4 oranı ile “hakem” görülmektedir (Özmaden ve Yıldırım 2003). Acet (2001)’in, İstanbul ilinde tarafsız seyirciler uyguladığı anket sonucunda, müsabaka sırasında tahrik unsurlarının büyük bir çoğunluğunun (%82) hakemlerin yanlış yönetimlerinden kaynaklandığı belirtilmiştir (Acet 2001).

Var (2008)’ın çalışmasında seyircilerin “Sizi müsabakalarda en çok tahrik eden unsur nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; % 27,2’sinin hakem, % 18,1’inin rakip seyirci, % 36,4’ünün takımın kötü oynaması, % 7,3’ünün rakip futbolcular, % 10,6’sının kendi futbolcuların olumsuz davranışları ve % 0,4’ünün de diğer unsurların tahrik ettikleri cevabını verdikleri görülmektedir (Var 2008). Çizelge 23’ de Araştırmaya katılan seyirciler maç esnasında sizi en çok tahrik eden davranış nedir? Sorusuna cevap olarak, % 30,7’ si hakemin davranışları, % 10,7’si seyircilerin davranışları, % 13,5’ i kendi futbolcularının olumsuz davranışları, % 24,1’i takımın kötü oynaması, % 9,1’i rakip futbolcular, % 8,2’si rakip seyirci, % 3,6’sı başka olarak belirtmişlerdir. Bu sonuç Acet (2001)’in, Özmaden ve Yıldırım (2003)’ın ve Var(2008)’in çalışmalarıyla paralellik arz etmektedir.

Bugün seyirci ve seyircilerin davranışları, bunların kişilik özellikleri bir tartışma konusu halini almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirilmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim şudur ki, son yıllarda tribünler birer problem alanı halini almış, seyircilerin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler olmuştur (Yüksel ve ark 1998). Taraftarların her geçen gün takımlarına karşı biraz daha tutumlu, gerçekleri görmeye karşı isteksiz, rakip takımın sporcularına ve seyircilerine karşı saygısız, acımasız, hakemlere karşı saldırgan hale geldikleri kanısı gerek sporcu, gerek seyirci ve gerekse spor kamuoyu tarafından açıkça gözlenmektedir (Arslan ve Bingölbaşı 1997). Özmaden ve Yıldırım (2003)’ın yaptığı araştırmada da seyircileri saldırganlığa teşvik eden faktörlerin ilk üç sırasında rakip seyirci, hakem ve spor

medyası yer almaktadır. Gültekin ve ark (2000)'nın futbol sahalarında şiddeti ve emniyet güçlerinin tutumlarını araştırdıkları çalışmalarında seyirci saldırganlığının sebebi olarak hakemler ve rakip seyirciler gösterilmektedir. Var (2008)'in çalışmasında “Seyirci saldırganlığı üzerinde etkili olan referans grubu sizce hangisidir?” sorusuna %17,9'unun spor mediası, %33,9'unun rakip seyirci %23,1'inin hakem cevabı verdikleri görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda spor mediasının, rakip seyircilerin ve hakemlerin seyirci saldırganlığı üzerinde etkili olduğu sonucuna varılabilir (Var 2008) şeklindedir. Araştırmaya katılan seyirciler, Çizelge 26' da seyirci saldırganlık üzerinde etkili olan referans grubu sizce hangisidir? sorusuna cevap olarak, % 14,6'sı spor mediası, % 9,7'si yönetici, % 31,2'si rakip seyirci, % 6,2'si güvenlik güçleri, % 2,9'u antrenör, % 24,5'i hakem, % 8,5'i futbolcu, % 2,4'ü futbol federasyonu olarak belirtmişlerdir. Futbol seyircisinin saldırganlığında etkili referans grup rakip seyirci, spor mediası ve hakemler şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu elde edilen sonuçla, Özmaden ve Yıldran (2003), Gültekin ve ark (2000)'nın ve Var (2008)'in çalışmaları ile paralellik vardır.

Çizelge 28' de araştırmaya katılan seyirciler takımınızın yenilgisinden sonra hırsınızı kimden çıkarırsınız? Sorusuna cevap olarak, % 7,1'i ailemden,% 7,7'si arkadaşlarımdan, % 15,3'ü rakip seyirciden,% 9,6'sı rakip oyuncudan, % 22,9'u hakemlerden, % 14,1'i kendi takımının sporcu ve yöneticilerden,% 23,3'ü diğer olarak belirtmişlerdir. Seyirciler, tuttuğu takımın yenilgisinden sonra içinde oldukları psikolojiden kaynaklanan hırslarını hakemlerden, rakip seyirciden ve kendi takımının sporcu ve yöneticisinden çıkarmaktadır.

Şiddet genelde; düşük eğitim ve gelir seviyesinde, muhakeme gücü gelişmemiş fert ve toplumlarda daha çok yaygındır. Bu haliyle de çocuklar ve gençler, daha kolay bir şekilde şiddet bağımlısı olabilmektedir (Var2008).

Çağlayan (2003)'in çalışmasında, ankete katılan seyirciler, taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni olarak; %28,6 oranında takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerin gerçekleşme durumu olduğunu belirtirlerken, % 26,9 oranında da taraftarların yetersiz eğilimlerinin şiddete neden olduğunu belirtmişlerdir. Bunu % 16, 6 oranıyla doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi, %14, 1 oranıyla da yetersiz ya da tahrik edici güvenlik tedbirlerini belirtmişlerdir (Çağlayan 2003).

Çizelge 29'da araştırmaya katılan seyirciler sizce taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni nedir?sorusuna cevap olarak,% 40,5'i taraftarı olunan

takımın ligdeki konumuna bağlı beklentileri,% 21,0'ı doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi,% 13,2'si yetersiz yada tahrik edici güvenlik tedbirleri, % 16,9'u taraftarların yetersiz eğitimleri, % 2,6'sı ekonomik yetersizlik, % 5,8'i stadyumun konumu olarak belirtmişlerdir. Buna göre, taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentileri ve doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi, yetersiz yada tahrik edici güvenlik tedbirleri, taraftarların yetersiz eğitimleri taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni olduğu ortaya çıkmıştır.Bu sonuç Çağlayan (2003)'ın çalışması ile paralellik göstermektedir.

Çizelge 30'daaraştırmaya katılan seyirciler müsabakaya izlemeye niçin gidersiniz? sorusuna cevap olarak,% 19,2'si boş zaman değerlendirmek için, % 3,2'si yeni arkadaş ortamı kurmak için, % 6,3'ü hakemlere bağırarak için,% 6,8'i küfretmek için, % 16,1'i deşarj olmak ve rahatlamak için,% 42,2'si takımı desteklemek için,% 1,7'si kavga etmek için, % 4,5'i diğer olarak belirtmişlerdir. Var (2008)'ın çalışmasında, "spor müsabakalarına gitme sebebiniz nedir?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; %14,1'ünün deşarj olma ve rahatlatma, %18,7'sinin boş zamanlarını değerlendirme, %4,6'sının takımın içinde tanıdıklarının olması, %29,3'ünün takımını izleyip destek verme ve %33,3'ünün ilginin olmasıcevabını verdikleri görülmektedir. Bu bulgular sonucunda, örnekleme bulunan seyircilerin spor müsabakalarına gitme sebepleri çoğunlukla takımını izleyip destekverme ve ilgilerinden kaynaklanmaktadır (Var 2008). Bu sonuçlar çalışmamızı desteklemektedir.

Çağlayan (2003)'ın çalışmasında ankete katılan seyirciler, futbol karşılaşmalarından önce kendilerini saldırganlığa yönelten en önemli faktör olarak %38,9'u rakip futbolcuların tavırları olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bunu % 29 medya, %19,7'si geçmiş maçlardaki olaylar, % 6,7'si kulüp yöneticilerinin açıklamaları izlemiştir.Maçlardan önce medya tarafından yapılan yayınlardan seyircilerin olumsuz yönde etkilendikleri bir gerçektir. Medya maçlardan önce yapacağı yayınları daha dikkatli ve titizlikle seçmeli, futbol seyircisini saldırganlığa özendirecek ve yöneltecek yayınlardan kaçınmalıdır (Çağlayan 2003).

Çizelge 31' de araştırmaya katılan seyirciler sizce futbol karşılaşmalarından önce seyircileri saldırganlığa yönelten en önemli faktör nedir? sorusuna verdikleri cevap olarak,% 20,6'sı medya, % 9,2'si kulüp yöneticilerinin açıklamaları, % 37,1'i rakip futbolcuların tavırları, % 26,5'i geçmiş maçlardaki olaylar, % 6,6'sı diğer olarak belirtmişlerdir. Medya maçlardan önce yapacağı yayınları daha dikkatli ve

titizlikle seçmeli, futbol seyircisini saldırganlığa özendirecek ve yöneltecek yayınlardan kaçınmalıdır, kulüp yöneticilerinin müsabakalardan önce açıklamaları seyircileri tahrik etmemeli, rakip futbolcuların seyircileri tahrik edecek tavırlardan uzak durmalı, seyirciler geçmiş maçlardaki olaylar devam ettirmemeliler.

Çağlayan (2003)'ın çalışmasında, yaş grupları ile müsabaka sırasında saldırganlığa yönelmelerindeki unsurlar incelendiğinde hakemin yanlış tutum ve davranışları (% 36, 8) ile rakip seyircilerin olumsuz davranışları (%26,7) ana neden olarak karşımıza çıkmaktadır (Çağlayan 2003).

Çizelge 32'de araştırmaya katılan seyirciler müsabaka esnasında sizleri saldırganlığa yönelten en önemli faktör nedir? sorusuna cevap olarak, % 13,0'ı rakip antrenörlerin olumsuz davranışları, %33,7'si rakip takımın seyircilerin olumsuz davranışları, % 14,4'ü rakip takımın oyuncuların olumsuz davranışları, % 10,4'ü kendi futbolcularınızın olumsuz davranışları, % 27,2'si hakemin yanlış tutum ve davranışları,%1,3'ü kendi antrenörünün olumsuz davranışları olarak belirtmişlerdir.müsabaka esnasında sizleri saldırganlığa yönelten en önemli faktörler rakip takımın seyircilerin olumsuz davranışları, hakemin yanlış tutum ve davranışlarıdır. Bu sonuç Çağlayan (2003)'ın çalışması ile paralellik göstermektedir.

Rona (2003)'nın, Ankara, İstanbul, İzmir, Trabzon illerinde oynanan müsabakalarda şiddet olaylarına karışmış ve polis kayıtlarına geçmiş seyirciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada, araştırmaya katılan seyircilerin %56,3'ü kulüp başkan ve yöneticilerinin rakip takım aleyhine vermiş olduğu demeçlerden etkilendiği yönünde görüş bildirmiştir. Bu demeçlerden kısmen etkilenenlerin oranı ise %36, 7'dir (Var2008).

Çizelge 33'de araştırmaya katılan seyirciler sizce şiddet olaylarına karşı alınabilecek en önemli tedbir ne olmalıdır? sorusuna cevap olarak, % 16,5'i maç öncesi yatıştırıcı aktiviteler,% 19,5'i yetkili kuruluşlar iyi organize edilmeli,% 25,0'ı yeterli saha içi ve saha dışı önlemler alınmalı,% 14,9'u bayan seyircilerin maçlara sık sık gelmeleri teşvik edilmeli, % 13,2'si taraftarlar futbol kuralları konusunda eğitilmeli,% 5,0'ı medya ile telkinlerde bulunulmalı, % 5,9'u diğer olarak belirtmişlerdir. Şiddet olaylarına karşı alınabilecek en önemli tedbirler, yeterli saha içi ve saha dışı önlemler alınmalı, yetkili kuruluşlar iyi organize edilmeli, maç öncesi yatıştırıcı aktiviteler düzenlenmeli, bayan seyircilerin maçlara sık sık gelmeleri teşvik edilmelidir.

Var (2008)'ın çalışmasında, saldırganlık olaylarına katılan bireylerin %57,5'inin küfür ve sözlü saldırı, %6,2'sinin tribünlere zarar verme, %18,8'inin saha içine yabancı madde atma ve %17,5'inin kavga ve fiili saldırı olaylarına katıldıkları görülmektedir. Bu bulgular sonucunda seyircilerin spor müsabakalarında en fazla oranla küfür ve sözlü saldırı olaylarına daha sonrada saha içine yabancı madde atma olaylarına katılmaktadırlar. Şahin (2003)'in yaptığı çalışmada Hakem yanlış karar verince nasıl tepki gösteriyorsunuz? Sorusuna seyircilerin %42'si küfür ediyorum cevabını vermişlerdir (Var 2008).

Var (2008)'a göre, Türkiye'de futbolda seyirci şiddeti kısmen de olsa biçim değiştirmiş olduğu görünmektedir. Niceliksel olarak da şiddet eskiye göre artmış vebunun sadece fiziksel şiddette değil ama küfürde de görülen bir artış olarak görülmektedir (Var 2008).

Çizelge 38' de araştırmaya katılan seyirciler sizce müsabakalar sırasında küfür etmek nasıl bir davranıştır? Sorusuna cevap olarak, % 15,5' i suçtur, % 43,6'sı hatalıdır, % 15,4'ü haktır, % 22,4'ü deşarj yoludur, % 3,1'i diğer olarak belirtmişlerdir. Seyirciler müsabakalar sırasında küfür etmenin hatalı bir davranış olduğunu kabul etmekle birlikte, küfrün deşarj olma yolu olarak tercih edildiğini belirtmişlerdir.

Çizelge 40' da araştırmaya katılan seyirciler sizce fair play nedir? Sorusuna cevap olarak, % 48,5' i dürüst oyun, dürüst davranış anlamını taşır, % 13,7'si oyunu kuralına göre oynamak, % 8,5'i karşı takımın kazanmasını hazmetmek, % 16,8'i başarıyı centilmenlikte beraber yakalamak,% 8,4' ü rakibinize saygılı olmak, % 4,1'i diğer olarak belirtmişlerdir.Bu sonuçlara göre fair play, dürüst oyun, dürüst davranış anlamını taşır, oyunu kuralına göre oynamak ve başarıyı centilmenlikte beraber yakalamak olarak tanımlanmıştır. Bu sonuç yukarıdaki tanımlara paralellik arz etmektedir.

Var (2008)'ın araştırma bulguları sonucunda; spor müsabakalarında seyirciyi tahrik eden unsurlardan, medyada sunulan programlardaki eleştiriler seyirciler üzerinde saldırganlık olaylarının artmasını sağladığı ortaya çıkmıştır (Var 2008).

Çizelge 44'de araştırmaya katılan seyirciler spor programlarında şiddet içeren görüntülerin seyirci saldırganlığını arttırdığına inanıyor musunuz? Sorusuna cevap olarak, % 60,8'i evet, 39,2'si hayır olarak belirtmişlerdir.Medya'da yer alan

spor programlarında şiddet içerikli görüntüler seyirci saldırganlığını arttırmaktadır. Bu sonuç diğer tanım ve sonuçlar ile paralellik arz etmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu sonuçlara göre futbol seyircisini şiddete yönelten faktörlerin önüne geçmenin, spor alanlarında seyirciden masöre, sporcudan antrenöre, yöneticiden hakeme kadar fair play anlayışının benimsenmesinden geçtiği ortaya konmuştur.

Ülkemizde özellikle İstanbul ilinde bulunan takımların seyircilerinin futbol seyircisini şiddete yönelten faktörler medya ve kitle iletişim araçları sayesinde topluma bakış açısı kazandırmaktadır. Bundan dolayı İstanbul ilinde bulunan takımların seyirci sayısının fazlalığı nedeniyle ve bütün toplumumuzu etkilemesi yönüyle şiddete yönelten faktörlerin önüne geçilmesi için fair play anlayışının geliştirilmesi gerektiği eğitim programları düzenlenmesi, tanıtım ve kampanyaların daha fazla yapılması, medyanın bu konuda etkin bir rol oynaması, bilinçlendirilme ve yaşam biçimi haline getirilmesi gerekmektedir.

Futbol seyircisinin şiddete yönelten faktörlerin değerlendirilmesi konulu bu araştırmanın amacı, İstanbul ilinde bulunan Turkcell Süper lig’ de oynayan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray futbol takımlarının şiddete yönelten faktörlerin değerlendirilmesidir. İstanbul ilinde bulunan Turkcell Süper Lig’de oynayan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray futbol takımlarının şiddete yönelten faktörlerin değerlendirilmesi konusunda anket çalışması yapılarak elde edilen sonuçlar bize göstermiştir ki;

-Spor medyasının kışkırtıcılıktan uzak, objektif yayın yapmaları ve izleyicileri sporda saldırganlık ve şiddeti önleme hakkında bilgilendirmelidir.

-Medya, maçlardan önce yapacağı yayınları daha dikkatli ve titizlikle seçmeli, futbol seyircisini saldırganlığa özendirecek ve yöneltecek yayınlardan kaçınmalıdır.

-Eğitim kurumlarında sporda şiddet ve saldırganlık konusu bütün yönleriyle işlenmelidir.

-Bayanlar müsabakalara gitmeye teşvik edilmelidir.

-İyi hakemler yetiştirilmeli, hakemlerde müsabakalara tam kapasite hazır olmalıdır. Hakemler seyircileri tahrik etme hususunda dikkatli olmalıdır. Hakemler yanlış tutum ve davranışlardan kaçınmalıdır.

-Spor alanlarında, saldırgan hareketler de bulunan kişiler hukuki olarak cezalandırılmalıdır.

- Sporun her ferdinde, fair play, dürüst oyun, dürüst davranış anlamını taşır, oyunu kuralına göre oynamak ve başarıyı centilmenlikte beraber yakalama anlayışı yaygınlaştırılmalıdır.

-Seyirciler müsabakalar sırasında küfür etmenin hatalı bir davranış olduğunu kabulettiklerinden dolayı, küfrün deşarj olma yolu olarak tercih edilmemesi gerektiği hususunda bilgilendirilmelidir.

-Şiddet olaylarına karşı yeterli saha içi ve saha dışı önlemler alınmalı, yetkili kuruluşlar iyi organize edilmeli, maç öncesi yatıştırıcı aktiviteler düzenlenmelidir.

-Spor yöneticileri ve futbolcular, müsabakalarda, medya'da seyircileri tahrik etmekten uzak durmalı.Fair play anlayışını destekleyici tutum ve davranışlarda bulunmalıdır.

-Takım tutan ve destekleyen seyirciler, rakip seyirciyi düşman olarak görmeme anlayışını kazanmalıdır.

-Seyirciler, taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerini hep kazanmak ve kazanmak için herşey yapılmalı anlayışını bırakmalıdır.

-Kulüp yöneticilerinin müsabakalardan önce açıklamaları seyircileri tahrik etmemelidir.

-Rakip futbolcular seyircileri tahrik edecek tavırlardan uzak durmalıdır.

-Seyirciler geçmiş maçlardaki olayları devam ettirmemeliler.

6. ÖZET

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Futbol Seyircisini Şiddete Yönelten Faktörlerin Değerlendirilmesi

Mustafa BAR

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ/ KONYA - 2012

İstanbul ilinde bulunan Turkcell Süper lig’ de oynayan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray futbol takımlarının seyircilerini şiddete yönelten faktörlerin değerlendirilmesi: İstanbul ilinde bulunan Turkcell Süper lig’ de oynayan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray futbol takımlarının seyircilerinin şiddete yönelten faktörlerin değerlendirilmesi konusunda anket çalışması yaparak sonuçlar elde etmek amacı ile yapılmıştır.

Araştırmanın Yöntemi, Futbol Seyircisini şiddete yönelten faktörlerin değerlendirilmesini inceleyen bu çalışmada taramaya yönelik bir yöntem uygulanmış ve araştırma iki aşamadan oluşmuştur. Araştırmanın ilk aşamasında amaca uygun mevcut bilgiler ilgili literatürün taranmasıyla sistematik bir şekilde verilmiştir. Böylece konu hakkında teorik bir çerçeve oluşturulmuştur. Araştırmanın ikinci aşaması olan uygulama aşamasında ise amaca ulaşmak için geliştirilen anketler örneklem grubuna uygulanmıştır.

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde bulunan Turkcell Süper lig’de oynayan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray futbol takımlarının seyircilerinden stadyumlara maça giden seyirciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinde bulunan Turkcell Süper lig’ de oynayan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray futbol takımlarının seyircilerinden stadyumlara maça giden seyircilerden toplam 1000 seyirci oluşturmaktadır.

Verilerin İstatistiksel Analizinde toplanan anketler, kontrol edilerek eksik veya yanlış doldurulanlar araştırma dışında tutulmuştur. Daha sonra geçerli ve kabul edilebilir nitelikte olanları, SPSS15.0 paket programında değerlendirilmek üzere bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde istatistikî yöntem olarak; ölçeklerin alt boyutlarına ait frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır. Frekans ve yüzdelik dağılımlar alındıktan sonra birbirleriyle ilişkili olduğunu düşündüğümüz değişkenler arasında çapraz tablolar oluşturulmuştur. Çapraz tablolara Ki-Kare testi uygulanmıştır. Tabloların değerlendirilmesinde uygulanan Ki-Kare testinde yanılma payı 0.05 'dir.

Anahtar Sözcükler: Futbol; Futbol Seyircisi; Spor; Şiddet.

7. SUMMARY

Assessment of the Factors that directs audiences to Soccer Violence.

In Istanbul in the Turkish Super league 'is playing in Fenerbahce, Besiktas, Galatasaray football clubs audiences evaluation of factors that lead to violence: the Champions League in Istanbul' is playing in Fenerbahce, Besiktas, Galatasaray football clubs, the audience by doing a survey on the evaluation of the factors that lead to violence to achieve results was carried out to.

Method of research, evaluation of the factors that lead to violence Football audience viewing and research, this study applied a method for screening consisted of two phases. The first stage of the research purpose is to present information in a systematic scanning of the literature related. Thus was created a theoretical framework on the subject. In the second phase of the implementation phase of the sample group administered questionnaires developed to achieve the goal.

The research population in the province of Istanbul in the Champions league play Fenerbahce, Besiktas, Galatasaray football clubs, the audience is to match the audience of the stadiums.

Sample of the research in the province of Istanbul in the Turkish Super league 'is playing in Fenerbahce, Besiktas, Galatasaray football clubs, the audience to match the audience of the stadiums are a total of 1000 spectators.

Statistical Analysis of the data collected from surveys, questionnaires filled out by checking missing or incorrectly excluded from the research. Later ones are acceptable in the current and the SPSS 15.0 package program was transferred to a computer for evaluation. In the evaluation of the data, statistical methods, measures the frequency and percentage distributions were calculated by sub-dimensions. Frequency and percentage distributions of the variables we think are related to each other after receiving the cross-tables formed. Chi-square test was used to cross-tables. Chi-square test applied to the evaluation of statements in the fallibility of 0.05 is.

Keywords: Football; Football audience; Sports; Violence.

8.KAYNAKLAR

- 1.Acet M. Futbol Seyircisinin Sosyo-Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi, Voleybol Ve Basketbol Seyircileri İle Karşılaştırılması, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- 2.Acet M. Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler, Ankara, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış doktora tezi, 2001.
- 3.Acet M. Sporda Saldırganlık ve Şiddet, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları, Yaylacık Matbaası, 2005: 15-160.
- 4.Altaylı F. Statları yakanlar sorumsuz yöneticiler, Hürriyet Gazetesi, 28 Kasım 2000.
- 5.Arıkan AN. Farklı Branşlardaki Spor Seyircilerinin Sosyo-Kültürel Profili ve İzleyicilik Durumları Üzerine Bir Araştırma, Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2000.
6. Arıpınar E. Türk Futbol Tarihi, İstanbul, TFF Yayınları,1991.
- 7.Arslan C, Bingölbalı A. Futbol Seyircisini Fanatik Olmaya Yönelten Motivasyonel ve Psikolojik Etkenler, Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim Ve Teknolojisi Dergisi, 1997:6; 3-10.
- 8.Asıantürk Z, Arman MT. Sosyoloji, Kuramlar, Kurumlar, Süreçler. Teorileri, İstanbul, Kaktüs Yayınları, 2000.
- 9.Ateşoğlu M. Sporda Erdemlilik, Ankara, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, 1974.
- 10.Ayan S. Şiddet ve Fanatizm, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 7, 2006:2;199-200.
- 11.Aydın G. Holiganlar Basketbol Salonlarına da İndi, Hürriyet Pazar, 21 Ocak, 2001;21.
- 12.Babacan D. Futbol ve Hakem, Ankara, TFF Eğitim Yayınları:4,1993.
- 13.Bahadır Z. Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi, (Konya spor Örneği) T.C. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
14. Baldık Ö. Futbolun Kuşatıcılığı Altında, Zafer Dergisi, Ekim 2002; 310.
- 15.Bangsbo I. Futbolda Fizik Kondisyon Antrenmanı, Bilimsel Bir Yaklaşım. (Çeviren: Hıncal Gündüz). İstanbul, T.F.F. Eğit. Yay. 1996.
- 16.Başer E. Futbolda Psikoloji ve Başarı, İstanbul, Yayınevi Yayıncılık, 1994.
- 17.Baysaling Ö. Sporda Her Yönüyle Doping. İstanbul, Umut Matbaacılık, Pres Basım ve Yayın, 2000: 15.
- 18.Bozdemir M. Futbol Fanatizminin Sosyolojik Açısından Tahlili, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998:1-30.
- 19.Can H, Can C. Hakemlik Etiği, Fanatik Gazetesi, 6 Nisan 2002.
- 20.Carnibella G, Fox A, Fox K, Cann JM, March J and March P Football Violence İn Europe, The Social Research Centre, 28 St. Clements,1996.

- 21.Cengiz R. Futbol Antrenörlerinin Saldırganlık Türleri ve Şiddet Olaylarına Bakış Açıları, Ankara, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, Yüksek Lisans Tezi, 2004; 66,67,99,100,104.
- 22.Coakley. Social Dimensions of Intensive Training and Participation in Youth Sports, Intensive Participation in Children's Sports, Cahill BR. and Pearl AJ. Human Kinetics Publishers, 1993: 77.
- 23.Court J. Sportphilosophie ein Handbuch, Herausgegeben Von Herbert Haag, Verlag Hofmann, Schorndorf,1996.
- 24.Çağlayan HS. Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik-Kültürel Yapısının Şiddet Eğilimindeki Rolü (Konya spor Örneği), Konya, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 2003.
- 25.Çaha O. Spora Yaslanarak Bir Nefes Almak, Düşünen Siyaset Dergisi, Mart, 1999;2:115-125.
- 26.Demiryürek MS. Futbolda Şiddet Olgusu ve Futbol Karşılaşmalarının Güvenlik Yönetimi, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2003;26-100.
- 26.Digel H. Was ist der Gegenstand der Sportwissenschaft, In: Digel H. Sportwissenschaft heute, Eine Gegenstandbestimmung, Darmstadt,1995.
- 27.Doğar AV. Futbol Eğitim ve Öğretimi Ders Notları. Erzurum, Atatürk Üniversitesi, K.K. Eğit. Fak, 2002.
- 28.Doğan İ. Türk Futbolunda Potansiyel İstanbul Ruhu ve Şiddet, Düşünen Siyaset Dergisi, Mart 1999;2:73-85.
- 29.Dolaşır S. Antrenörlük Etiği ve İlkeleri, Ankara, Gazi Kitapevi, Baran Ofset, 2006.
- 30.Dönmezer İ. Ailede İletişim ve Etkileşim, İstanbul, Sistem Yayıncılık, 1999.
- 31.Dönmezer S. Sosyoloji, Ankara, Savaş Yayınları, 1984:141.
- 32.Dunning E, Murpy P, Williams J. The Roots Of Football Holiganism (An Historical And Sociological Study), Routledge & Kegan Paul Ltd,1988; 246-247.
- 33.Durusoy F. Spor Ahlakı ve Doping Sorunu, Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu (Haz: Atilla Erdemli), İstanbul, 1991: 9-10.
- 34.Epak. Disiplin Uygulamasında Futbolcu Hakem İlişkisi, İstanbul, Futbol Eğitim, T.F.F. Yayını, 1999.
- 35.Erçetin K. Madalyanın İkinci Yüzü Ahlak ve Spor Yöneticiliğinin Temel Karakterleri, Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu (Haz: Atilla Erdemli), İstanbul,1991;19-20.
- 36.Erdemli A. Fair Play ve Olimpizm, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri 2.Ulusal Kongresi Bildirileri, Yayın No:3, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yayınları, 1992;180-185.
- 37.Erdemli A. İnsan Spor ve Olimpizm, İstanbul, Sarmal Yayınevi, 1.Baskı, 1996: 66.
- 38.Erdemli A. Spor Felsefesi, E Yayınları, İstanbul, Özener Matbaası, 2002.
- 39.Ergen E. Spor Ahlakı ve Doping, Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu (Haz: Atilla Erdemli), İstanbul,1991;11-12.

- 40.Erkai M. Sosyolojik Açıdan Spor, Ankara, M. E. G. S. B. , Yayın No: 30, 1986: 78.
- 41.Erkai M. Sosyolojik Açıdan Spor, İstanbul, Geliştirilmiş 2. Baskı, 1992.
- 42.Erkai M, Baloglu E, Baloglu F. Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü, İstanbul, Der Yayınları, 1997.
- 43.Erkai M, Güven Ö, Ayan D. Sosyolojik Açıdan Spor, İstanbul, Der Yayınları, 3. Basım, 1998.
- 44.Ertürk Y. Toplumsal-Kültürel Dinamikler ve Aile, Aile ve Eğilim, Türk Eğilim Derneği Yayınları, 1994;131-132.
- 45.Ferah A. Futbol Eğitim Öğretim, Ankara, Neyir Matbaası, 1990.
- 46.Fichter J. Çev. Çelebi N, Sosyoloji Nedir, Ankara, Atilla Kitabevi, 1994: 23.
- 47.Fişek K. İç Barışın Bütün Şartları Mevcut, Hürriyet Gazetesi,18 Kasım 1997.
- 48.Fişek K. Spor Yönetimi, Ankara, A.Ü.S.B.F Yayınları,1980:445.
- 49.Fişek K. 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi, İstanbul, 1. Baskı, Gerçek Yayınevi, 1985.
- 50.Franke E. Atlet Modern Sporda Ne Ölçüde Özgürdür – Performansı Etkileme Çabalarının ve Doping'in Etik Yönleri Üzerine, Çev. Günay Develi, Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu, Erdemli A. İstanbul, Maya Matbaacılık ve Yayıncılık Ltd. Şti., 1991:183-186.
- 51.Fromm E. Sevginin ve Şiddetin Kaynağı, Çev. S. Budak, Ankara, Öteki Matbaası, 7.Baskı, 2000.
- 52.Gruneau RS. Elites, Class and Corporate Power in Canadian Sport: Some Preliminary Findings, Eds. Landry, 1995.
- 53.Gökhan N, Olgun P, Gürses Ç. Sportif Yetenek Araştırma Metodu Türkiye Uygulaması”, İstanbul, T. S. V. , 1979:2.
- 54.Guttman A. Sport Spectators, Colombia University Press, New York, 1986.
- 55.Gültekin O, Doğan M, Doğan A, Eylem B. Futbol Sahalarında Şiddet ve Emniyet Güçlerinin Tutumu Üzerine Bir Araştırma, Ankara, 21.Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu, 25-27 Ekim 2000.
- 56.Gür A. Spor ve Sosyal Sınıflar”, Aydınlık Yayınları No, İstanbul. 1983: 69;15.
- 57.Heinemann K. Sportsoziologie, Hofmann Verlag, Schorndorf, 1980.
- 58.Heringer HJ. Fairness und Moral, Fairness und Fair Play, Hrsg.V., Gerhardt, M.,Lämmer, Sankt Augustin, Academia Verlag,1995.
- 59.Heringer HJ.Regeln und Fairness, Woher bezieht der Sport seine Moral?, Kulturgut oder Köper kultur?, Sport und Sportwissenschaft im Wandel, Hrsg. O., Grupe, Tübingen, 1990.
- 60.Huizinga J. Homo Ludens, Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme, Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1.Baskı, 1995.
- 61.İnan A. Şiddeti Anlamak, Bilim Ve Teknik Dergisi, 2001: 39;46-47.
- 62.Kale R. Toplum ve Olimpik Başarı, Türkiye ve Olimpiyat Sempozyumu, İstanbul, 17-18 Kasım 1994:249.
- 63.Karagözoğlu C, Ay MS. Futbol Seyircisinde saldırganlık Eğilimleri: İstanbul Örneği, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, 1999:6:3;27-31.

- 64.Karatosun H. Futbol Çocuk ve Gençlerin Eğitimi. Isparta, Altın tuğ Ofset Tesisleri, 2. Baskı, 1991.
- 65.Kasap H. Spor Ahlakının Oluşmasında Antrenör Faktörü, Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu, Erdemli A. İstanbul, Maya Matbaacılık ve Yayıncılık Ltd. Şti, 1991:161-171.
- 66.Kayaoğlu AG. Futbol Fanatizmi, Sosyal Kimlik ve Şiddet, Bir Futbol Takımının Taraftarlarıyla Yapılan Çalışma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal) Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2000.
- 67.King A.Football Hooliganism And The Practical Paradigm, Sociology Of Sport Journal, 1999:16:269-273.
- 68.King A. Violent Pasts: Collective Memory And Football Hooliganism, The Sociological Review, Nov, (2001; 49(4);568-586.
- 69.Kızılcı S, Erdem Y. Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü, İzmir, Savaş Kitabevi, 1996:501.
- 70.Klose A. Televizyon Futbolu, Futbol ve Kültürü: Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler, 2.Baskı, Der.: R. Horak; W. Reiter; T. Bora, İstanbul. İletişim Yayınları, 2001:373-384.
- 71.Kozanoğlu C. Bu Maçı Alıcaz, Kıyı Yayınları, İstanbul, 1990;83-90.
- 72.Kola N. Delikanlı Taraftar Ayağa Kalksın, Aksiyon Dergisi, 23-29 Aralık 1995:2:55;24-29.
- 73.Kurtiç N. Futbol Seyircisini Saldırganlığa İten Psiko-Sosyal Nedenler (Sakarya İl Örneği), T.C. Sakarya Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- 74.Kuru E. Sporda Psikoloji, Ankara, Gazi Üniversitesi İletişim Basımevi, 2000.
- 75.Kurtkan A. Genel Sosyoloji, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1976:232.
- 76.Küçük V. Sporda Yönlendirmenin Yeri ve Önemi, Futbol Örneği, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1997;30-42.
- 77.Leaman O.Cheating and Fair Play In Sport, Philosophic Inquiry in Champaign, Morgan WJ, Meler KU. Illinois, 1988.
- 78.Mackensen L. Etymologisches Wörterbuch, Stuttgart, 1996.
- 79.Mckay JP, Pearson K.“ Sociodemographic Characteristics of Elite Australian Athletes”, Eds. Mangon J, Small R.“ Sport, Culture and Society”, New York,1988:302.
- 80.Mcphers BD, Curtis JE, Loy JW. The Social Significance of Sport, Human Kinetics Book, Champaign Illinois, 1989:184.
- 81.Meinberg E. Spor Etiğinin Temel Güncel Sorunları” (Çev: Günay Develi), Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu (Haz: Atilla Erdemli), İstanbul, 1991: 27-30.
- 82.Nirun N, Öner A, Baykurt N. Liseler İçin Sosyoloji III, İstanbul, MEB Yayınları, 7. Baskı, 1993;143-145.
- 83.Nirun N. Sistemik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür, Ankara, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1994;150.
- 84.Nowak W. Social Aspects of Polish Boxers and Their Environment In The Light of Questionnaires and Surveys, International Review of Sport Sociology,1969:142.

- 85.Oluç M. Sosyal Sınıflar (Sosyal Katmanların) Pazarlama Açısından Önemi, Pazarlama Dünyası 1987:1:2;2-12.
- 86.Orhun A. Fair Play Okul Sporunda Bir Eğitim İlkesidir. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Yayınları, Onlar Ajans ve Matbaacılık, 20-22 Kasım 1992:3;186-187-188-412-413-414.
- 87.Öngel HB. Sporda Etik Değerler Açısından Doping. Ankara, Gazi Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi,1997:2;69-79.
- 88.Özbaydar S. İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 1983;215.
- 89.Özbek O. Sporda Etik Dışı Davranış Alanları ve Etik İlkeler, Ankara, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimler Dergisi, 1999:5:4;38-50.
- 90.Özdilek Ç, Aydın Ş, Sedat B. Günümüze kadar Düzenlenen Modern Olimpiyat Oyunlarında Olimpizm Felsefesine Ters Düşen Politik ve Irkçı Uygulamalar, Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi, 2002:6:465-481.
- 91.Özgüven M. Toplum bilimine giriş. Bursa, Ekin Kitabevi. 1996: 43.
- 92.Özmaden M, Yıldırım İ. Futbola İlişkin Dışsal etkenlerin Seyirci saldırganlığı üzerindeki etki Düzeylerinin araştırılması, Beden Eğitimi ve Sporda sosyal Alanlar Kongresi, Ankara, 2003.
- 93.Özmen H. Futbol, Holiganizm ve Medya, İstanbul. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2000.
- 94.Öztürk F. Toplumsal Boyutlarıyla Spor, Ankara, Bağırhan Yayınevi, 1998:1.
- 95.Öztürk SB. Spor, Taraftar Saldırganlığı ve Güvenlik Önlemleri, Niğde, Niğde üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 2003.
- 96.Parry J. Fair Play İnspirt, London, 2003.
- 97.Pavio GR. An Analysis of The Social Class of the 1972 Australian Olympic Team, Australian Jaornal of Physical Education,1973:17.
- 98.Pehlivan Z. Fair play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 2004:2;49-53.
- 99.Pilz GA,Wewer W. Erfolg oder Fair Play?: Sport als Spiegel der Gesellschaft, Copress Verlag, München, 1987.
- 100.Pulur A. Sporda Şiddet ve Saldırganlık, Türkiye Üniversite Sporları Dergisi, 2001:1;18-19.
- 101.Rensen R. Social Status Symbolism of Sport Stratification, Hermers. 1976:438.
- 102.Saçaklı M. Psikolojik ve Sosyolojik Açıdan Sporda Şiddet, Olimpik Akademi Dergisi, 1994:1:2;22-30.
- 103.Saltık Y. Türkiye'de Taraftarlık Anlayışı ve Futbolda Holiganizm, 2002.
- 104.Serarslan Z. Spor Pazarlaması, Sporun Topluma Yaygınlaştırılmasında Pazarlama Tekniklerinden Yararlanma, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Pazarlama Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1990:79-157.

- 105.Sezen Y. Sosyolojide Ve Din Sosyolojisinde Temel Bilgiler Ve Tartışmalar, İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, No:39, 1999;25.
- 106.Sezen G, Yıldırım, İ. Futbolda Fair Play'e İlişkin Olumlu Ve Olumsuz Davranışlara Yaklaşımlarının İncelenmesi, Ankara, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksek Okulu Spor Yönetimi Ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, 2006;1;1.
- 107.Sezen G, Yıldırım İ. Profesyonel ve Amatör Futbolcuların Fair Play Anlayışları. Yıldırım İ, Doğan P, Erturan EE. (Eds.),Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi Ankara, Sim Matbaacılık, Bildiriler Kitabı,10-11 Ekim 2003: 13-20.
- 108.Smith MD. Violence And Sport, Toronto: Butterwort & CO.Ltd. 1983
- 109.Snyder EE. Sociology of Sport, Sport and Fitness Management, Parks, JB, Zanger BK. Human Kinetics, Champaign,1990: 23.
- 110.Stemmler T. Futbolun Kısa Tarihi, Çev. Necati Aça, 1. Baskı, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2000.
- 111.Şahin M. Spor Ahlakı Ve Sorunları, İstanbul, Evrensel Basım Yayın, Kayhan Matbaası, 1998: 1;30-41.
- 112.Şahin HM. Sporda Şiddet ve Saldırganlık, Ankara, Nobel Basım Evi, 2003: 25-28.49-68-72. 80-85.
- 113.Şahin Z, Sönmez A. Genel olarak Sporda Saldırganlık ve Şiddet, İstanbul, Marmara üniversitesi Spor bilimleri Seminer ödevi, 2000;12-20.
- 114.Şener S. Türkiye'de Gençlik Olayı, İstanbul, Timaş Yayınları, 1991.
- 115.Taşgım Ö. Fenerbahçe Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Profili, Konya, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2000.
- 116.TBMM Komisyon Raporu, 2003. Türk Sporunda Şiddet, Şike, Rüşvet Ve Haksız Rekabet İddialarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Anayasanın 98. İçtüzüğü'nün 104 Ve 105. Maddeleri Uyarınca Bir Meclis Araştırması Açılmasına İlişkin Önergeleri Ve (10/63, 113, 138, 179, 228) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyon Raporu: Ankara, 2003.
- 117.Tepe H. Bir Felsefe Dalı Olarak Etik", Doğu Batı Düşünce Dergisi, 1998:1:4; 9-24.
- 118.Tezcan M. Türk Kişiliği Ve Kültür-Kişilik İlişkileri, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997;16-17.
- 119.Uslu NÇ, Uslu A. Değişen Dünyada Spor Endüstrisinin Gelişimi Ve Spor Endüstrisinin Ekonomik Etkileri T.C. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü, Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu,2004.
- 120.Ünsal A. Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi, Cogito Dergisi,1996:6-7;29-36.
- 121.Var L. Futbol Seyircilerinin Spor Alanlarındaki Saldırganlık Davranışları Hakkında Betimsel Bir Çalışma (Kırşehir İli Örneği), Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, , Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- 122.Voight D. Spor Sosyolojisi, Çev. Ayşe Atalay, İstanbul, Alkım Yayınları, 1998:202-224.
- 123.Yazan ÜM. Türkiye Kanatlarımın Altında, İz Yayınevi, İstanbul, 1997: 107.
- 124.Yetim A. Sosyoloji ve Spor, Toprak Matbaacılık, Ankara 1996:114-187-196.

- 125.Yetim A. Öğretmenlik Mesleği ve Beden Eğitimi Öğretmeninin Sosyal Görevleri, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1999:3:3;222–234.
- 126.Yetim A. Sosyoloji ve Spor, Ankara, Toprak Matbaacılık, 2000:114–187-196.
- 127.Yıldıran İ. Sporda Fair Play Kavramının Tarihsel Boyutları. Ankara, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri Onlar Ajans. 20- 22 Kasım 1992:174–179,186-188.
- 128.Yıldıran İ. Tepük Futbol mudur? XI. Türk Spor Faaliyetlerinden “Tepük” oyununun Mahiyeti Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Ankara, 1997:1:2;54-62.
- 129.Yıldıran İ. Fair play: Kapsamı, Türkiye’de Ki Görünümü Ve Geliştirme Perspektifleri, VII. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi’ne Sunulan Bildiri (Teksir),Antalya, 27-29 Ekim 2002.
- 130.Yıldıran İ. Fair Play Eğitiminde Beden Eğitiminin Rolü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2005:1;3-16.
- 131.Yoncalık O, Gündoğdu C. Sporda Ahlaki Bir Sorun Olarak Doping, Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu, Elazığ, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 2007.
- 132.Yücel M. Gelişim Ve Öğrenmenin Spor Kültürünün Oluşmasına Etkisi, Malatya, İnönü Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 2004.
- 133.Yüksel H, Doğan B, Moralı S, Acar MF. Futbolda Şiddetin Toplum bilimsel Boyutları, Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi, 1998:5:1;22–26.

9.EKLER

EK-A: ANKET FORMU

Sayın Taraftar;

İstanbul'da bulunan 3 büyük takım taraftarlarının fair play anlayış düzeylerinin tespiti ile ilgili yapacağım akademik çalışmaya göstereceğiniz ilgiyi şimdiden teşekkür ederim.Saygılarımla.

Mustafa BAR

Tuttuğunuz Takım:.....

1.Yaşınız?.....

2.Öğrenim Durumunuz?

() İlk () Orta () Lise () Üniversite () Lisansüstü

3.Aylık geliriniz nedir?

() 500–1000 tl () 1001–2500 tl () 2501–4000 tl () 4001–6000 tl () 6001–8000 tl
() 8001 tl üstü

4.Mesleğiniz?

() İşçi () Memur () Öğrenci () Sanayici () İşsiz
() Esnaf ve tüccar () İşyerinde üst düzey yönetici () Emekli () Diğer

5.Çevrenizde nasıl bir insan olarak tanınırsınız?

() Hırçın () Sinirli () Kavgacı () Sessiz sakin
() Efendi ağırbaşlı () Kavgacı () Başka (Belirtiniz).....

6.Takımınızı tutmanızdaki faktörler nelerdir?

() Aile () Okul Arkadaşları () İş Arkadaşları () Basın, Tv () Takımın başarıları () Diğer

7.Takımınızın İstanbul'daki maçlarına ne kadar sıklıkla gelirsiniz?

() Her maçına () Ara Sıra () Önemli Maçlara () Çok nadir

8.Takımınızın İstanbul dışındaki maçlarına ne sıklıkla gidirsiniz?

() Her deplasmana () Bazı deplasmana () Önemli Deplasmana () Hiç Gitmem

9.Daha çok hangi mevkideki futbolcu hoşunuza gider?

() Defans () Orta Saha () Forvet () Kaleci () Kanat Oyuncuları

10.Neden bu mevkideki futbolcuyu tercih edersiniz?

() Sertlik () Estetik () Oyunun kaderini değiştirdiğinden () Güven Verme () Başka

11.Maça kiminle gelirsiniz?

() Ailemle () Okul Arkadaşlarımla () Yalnız () İş Arkadaşlarımla
() Taraftar grubuyla

12.Maça gelmeseydiniz hafta sonunu nasıl değerlendirirdiniz?

() Gezerdim () Evde oturup televizyon izlerdim () Eş dost ziyaretine giderdim
() Pikniğe giderdim () Kahve ve bilardo vb.

13.Sizce en ruhsuz taraftar hangi bölümde oturuyor?

() Kapalı () Maraton () Skorboard (Kale arkası) () Kale arkası

14.En çok okuduğunuz ve spor haberlerini takip ettiğiniz 3 gazeteyi belirtiniz.

() Hürriyet () Posta () Cumhuriyet
() Sabah () Zaman () Star
() Milliyet () Fanatik () Diğer (yazınız)
() Fotomaç () Türkiye

15.Maçlarda sporcu veya hakemlere yapılan küfürleri nasıl buluyorsunuz?

() Haklı Buluyorum () Yanlış Buluyorum () Küfür yüzünden maçlara gelmek istemiyor

16.Karşı takımın taraftarlarını nasıl görüyorsunuz?

() Bizimle aynı duyguları taşıyan topluluk () Düşman
() Aynı ortamda bulunmak istediğim kişiler () Rakip
() Başka (Belirtiniz)

17.Karşı takımın bir taraftarı yanlışlıkla sizin bulunduğunuz tarafta ise tepkiniz ne olur?

() Döverim () Küfredirim
() Kendi tarafıma geçmesi için uyarırım () Hiç Tepki Göstermem
() Başka (Belirtiniz)

18.Sizce hakem kimdir ?

() Kuralları uygulayan kişi () Her ikisi
() Oyunun kaderini değiştiren kişi () Başka

19.Hakemin takımınız aleyhine vermiş olduğu bir karara tepkiniz ne olur?

() Yuhalarım () Tepki Göstermem () Bağırırım () Sinirlenirim
() Küfredirim () Elimde ne varsa fırlatırım () Başka (Belirtiniz).....

20.Maçtaki olaylar sırasında polisin davranışını nasıl görüyorsunuz?

- ☐ Haklı ☐ Haksız ☐ Daha hoşgörülü olabilirler.
☐ Yetersiz ☐ Başka (Belirtiniz).....

21.Maçlarda taraftarların tartışmalarını olay çıkarmalarını doğru buluyor musunuz

- ☐ Evet haklı buluyorum ☐ Hayır yanlış buluyorum

22.Maç esnasında sizi en çok tahrik eden davranış nedir?

- ☐ Hakemin davranışları ☐ Seyircilerin Davranışları
☐ Kendi futbolcularının olumsuz davranışları ☐ Takımın kötü oynaması
☐ Rakip futbolcular ☐ Rakip Seyirci
☐ Başka (Belirtiniz).....

23.Spor müsabakalarına gitme sebebiniz nedir?

- ☐ Deşarj olma ve rahatlama ☐ Takımımı izleyip destek verme
☐ Boş zamanlarımı değerlendirme ☐ İlginin olması
☐ Takımın içinde tanıdıklarımın olması ☐ Stres atmak için
☐ Futbolu çok sevdiğiniz için ☐ Arkadaşlık kurmak için

24.Aşağıdaki saldırganlık olaylarından hangilerine katıldınız?

- ☐ Küfür ve sözlü saldırı ☐ Saha içinde yabancı madde atma
☐ Tribünlere zarar verme ☐ Kavga ve fiili saldırı

25.Seyirci saldırganlık üzerinde etkili olan referans grubu sizce hangisidir?

- ☐ Spor medyası ☐ Yönetici
☐ Rakip seyirci ☐ Güvenlik güçleri
☐ Antrenör ☐ Hakem
☐ Futbolcu ☐ Futbol Federasyonu

26.Spor müsabakalarına grup olarak mı, yalnız mı izlemeyi tercih edersiniz?

- ☐ Yalnız izlemeyi tercih ederim ☐ Grup olarak izlemeyi tercih ederim
☐ Fark Etmez

27.Takımınızın yenilgisinden sonra hırsınızı kimden çıkarırsınız?

- ☐ Ailemden ☐ Hakemlerden ☐ Arkadaşlarımda
☐ Kendi takımının sporcu antrenör ve yöneticilerinden ☐ Rakip seyirciden
☐ Rakip oyuncudan ☐ Diğer (Yazınız).....

28.Sizce taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni nedir?

- ☐ Taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerin gerçekleşme durumu
☐ Doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi
☐ Yetersiz ya da tahrik edici güvenlik tedbirleri
☐ Taraftarların yetersiz eğitimleri
☐ Ekonomik yetersizlik
☐ Stadyumun konumu (giriş,çıkış problemleri)

29.Müsabaka izlemeye niçin gidirsiniz?

- ☐ Boş zaman değerlendirmek için ☐ Deşarj olmak ve rahatlamak için
☐ Yeni arkadaş ortamı kurmak için ☐ Takımı desteklemek için
☐ Hakemlere bağışlamak için ☐ Kavga etmek için
☐ Küfretmek için ☐ Diğer

30.Sizce futbol karşılaşmalarından önce seyircileri saldırganlığa yönelten en önemli faktör nedir?

- ☐ Medya ☐ Geçmiş maçlardaki olaylar
☐ Kulüp yöneticilerin açıklamaları ☐ Diğer (Yazınız).....
☐ Rakip futbolcuların tavırları

31.Müsabaka esnasında sizleri saldırganlığa yönelten en önemli faktör nedir?

- ☐ Rakip antrenörlerin olumsuz davranışları ☐ Kendi futbolcularınızın olumsuz davranışları
☐ Rakip takımın seyircilerin olumsuz davranışları ☐ Hakemin yanlış tutum ve davranışları
☐ Rakip takımın oyuncuların olumsuz davranışları ☐ Kendi antrenörünün olumsuz davranışları

32.Sizce şiddet olaylarına karşı alınabilecek en önemli tedbir ne olmalıdır?

- ☐ Maç öncesi yatıştırıcı akviteler (müzik gibi) yapılmalı ☐ Taraftarlar futbol kuralları konusunda eğitilmeli ☐ Yetkili kuruluşlar iyi organize edilmeli ☐ Medya ile telkinlerde bulunulmalı
☐ Yeterli saha içi ve saha dışı önlemler alınmalı ☐ Bayan seyircilerin maçlara sık sık gelmeleri teşvik edilmeli ☐ Diğer (Yazınız).....

33.Başınızdan adli bir olay geçti mi?(Cevabınız hayır ise diğer soruya geçiniz)

- ☐ Evet ☐ Hayır

34.Eğer geçti ise günlük yaşantınızla mı ilgiliydi ?Yoksa sporlamı ilgiliydi?

☐ Sporla ilgili ☐ Günlük yaşamımla ☐ Her ikisinde

35.Adli olay sonunda ne oldu?

☐ Gözaltına alındım ☐ Karakola götürüldüm

☐ Tutuklandım ☐ Serbest bırakıldım

36.Müسابaka esnasında ne tür tezahüratlara katılmayı seviyorsunuz?

☐ Küfür etme ☐ Islık ve yuhalama

☐ Takım sloganı ☐ Hepsine Katılma

☐ Kavga ve dövüşe katılma ☐ Diğer (Yazınız)

37.Sizce müsabakalar sırasında küfür etmek nasıl bir davranıştır?

☐ Suçtur ☐ Hatalıdır ☐ Haktır ☐ Desarj yoludur ☐

Diğer(Yazınız).....

38.Takımınızın taraftarı olmasaydınız hangi takımı tutardınız?

☐ Hiçbir takımı tutmazdım ☐ Sadece maç izlemeye geldim,taraftar değilim

☐ Diğer (Yazınız).....

39.Sizce Fair play nedir?

☐ Dürüst oyun,dürüst davranış anlamını taşır. ☐ Oyunu kuralına göre oynamak.

☐ Karşı takımın kazanmasını hazmetmek. ☐ Başarıyı centilmenlikle beraber yakalamak

☐ Rakibinize saygılı olmak. ☐ Diğer

40.Centilmence oynanan bir maçta ezeli rakibinizin takımınızı kendi sahanızda yenmesinden sonra ne düşünürsünüz?

☐ Centilmence oynadık sağlık olsun ☐ Yönetime kötü tezahüratta bulunurum

☐ Takım oyuncularımızı yuhalarım ☐ Hakeme kötü tezahüratta bulunurum

☐ Rakip takım aleyhine kötü tezahüratta bulunurum

41.Hakem hatalarına maruz kalıp kaybedilen müsabakadan sonra maçla ilgili yönetici,antrenör ve sporcuların hangi tür yorumlar yapmalarını beklersiniz?

☐ MHK başkanının istifaya davet edilmesini

☐ Hakeminde insan olduğu unsuru üzerinde durmalarını

☐ Hakem hakkında yapılacak kötü yorumlar

☐ Hakemlikten men edilmesi isteğinde bulunulmasını

42.İzlemiş olduğunuz bir maçtan sonra, maç ile yorumları öğrenmek içi medya yorumlarını takip eder misiniz?

☐ Evet ☐ Hayır

43.Spor programlarında şiddet içeren görüntülerin seyirci saldırganlığını attırdığına inanıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

44.Sizce statlardaki tel örgüler taraftarın saldırgan davranışlarını artırmakta mıdır

☐ Evet ☐ Hayır

45.Kulüp yöneticilerinin spor medyasındaki yazılı ve sözlü beyanatlarının,seyirci saldırganlığını arttıran etkenlerden biri olduğunu düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

46.Türk futbol seyircisinde holiganizm olgusunun varlığına inanıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

47.Sadece tuttuğunuz takımın maçlarına mı gidiyorsunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

48.Tezahüratlara katılınca kendiniz de bir rahatlama hissediyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

49.Küfürlü tezahürata karşı mısınız?

☐ Evet ☐ Hayır

50.Maçlarda olumlu ya da olumsuz herhangi bir durumda küfrederek herhangi bir rahatlama hisseder misiniz?

☐ Evet ☐ Hayır

51.Takımınız yenildiği zaman sinirlenip bunun acısını çevrenizdekilerden çıkartmaya çalışır mısınız?

☐ Evet ☐ Hayır

52.Aktif spor ile uğraşıyor musunuz veya uğraştınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

53.Spor derneklerine üye misiniz?

☐ Evet ☐ Hayır

54. Müsabakalarda bayan seyircilerin olması saldırganlık davranışları azaltır mı?
() Evet () Hayır
55. Medyada spor camiasının (hakem, spor, antrenör vs.) fazla eleştirilmesi saldırgan davranışların gösterilmesini etkiler mi?
() Evet () Hayır
56. Sporda saldırganlık ve şiddet olaylarını önlemeye yönelik yürürlükteki bulunan yasaları biliyor musunuz?
() Evet () Hayır
57. Medya sporda saldırganlık ve şiddeti önlemeye yönelik yasa hakkında toplumu yeterince bilgilendiriyor mu?
() Evet () Hayır
58. Spor müsabakalarında saldırganlık davranışlarını gösteren kişileri ağır ceza almaları spor alanlarındaki saldırganlık davranışlarının azalmasını sağlar mı?
() Evet () Hayır
59. Sizce galip gelmek için her yol mubah mıdır?
() Evet () Hayır
60. Sizce cezai tedbirler şiddet olaylarını engeller mi?
() Evet () Hayır
61. Müsabaka izlerken kötü ve küfürlü tezahüratta bulunuyor musunuz?
() Evet () Hayır
62. Müsabakayı izlerken herhangi bir etkiden dolayı yapmış olduğunuz taşkınlıktan maç sonrası pişmanlık duyuyor musunuz?
() Evet () Hayır
63. Centilmence oynanan bir maçtan sonra takımınızın maç kaybetmesi sizi rahatlatır mı?
() Evet () Hayır
64. Sizce aşağıdaki davranışlar maç akışı içerisinde suç unsuru sayılır mı?
1-Oyun sahasına yabancı cisim atmak () Evet () Hayır
2-Hakeme küfür etmek () Evet () Hayır
3-Rakip oyuncuya küfür etmek () Evet () Hayır
4-Rakip seyirciye küfür etmek () Evet () Hayır
65. Karşı takım oyuncularına küfür eder misiniz?
() Her zaman () Sık sık () Bazen () Hiçbir zaman
66. Tuttuğunuz takımın oyuncuları kötü futbol oynadığında onları yuhalar mısınız?
() Her zaman () Sık sık () Bazen () Hiçbir zaman
67. Karşı takımın taraftarları oyuncularınıza küfür ettiği zaman onlarla kavga edermisiniz?
() Her zaman () Sık sık () Bazen () Hiçbir zaman
68. Tuttuğunuz takım maçı mağlup durumda bitirirse bunu normal karışlar mısınız?
() Her zaman () Sık sık () Bazen () Hiçbir zam
69. Tuttuğunuz takım maçı mağlup durumda bitirirse, onları yuhalar mısınız?
() Her zaman () Sık sık () Bazen () Hiçbir zam
70. Tuttuğunuz takım maçı mağlup durumdaysa çok sinirlenip onlara küfür eder misiniz?
() Her zaman () Sık sık () Bazen () Hiçbir zaman
71. Maç esnasında öncesinde sonrasında kavga olaylarına şahit oldunuz mu?
() Her zaman () Sık sık () Bazen () Hiçbir zaman
72. Maç esnasında veya sonrasında kavga olaylarına katıldınız mı?
() Her zaman () Sık sık () Bazen () Hiçbir zaman
73. Maçlarda kötü tezahürata katılıyor musunuz?
() Her zaman () Sık sık () Bazen () Hiçbir zaman

TEŞEKKÜR EDERİM.

10.ÖZGEÇMİŞ

1975’de Mersin Mut’ta doğdu. İlkokul, ortaokul, lise tahsilini Mersin Mut’ta tamamladı. 1993 yılında Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu’nu kazandı.1997 yılında Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulundan mezun olduktan sonra Antalya, İzmir’de beden eğitimi öğretmeni ve müdür yardımcısı olarak görev yaptı. Halen İstanbul’da görev yapmaktadır. Evli ve 2 çocuk babasıdır.